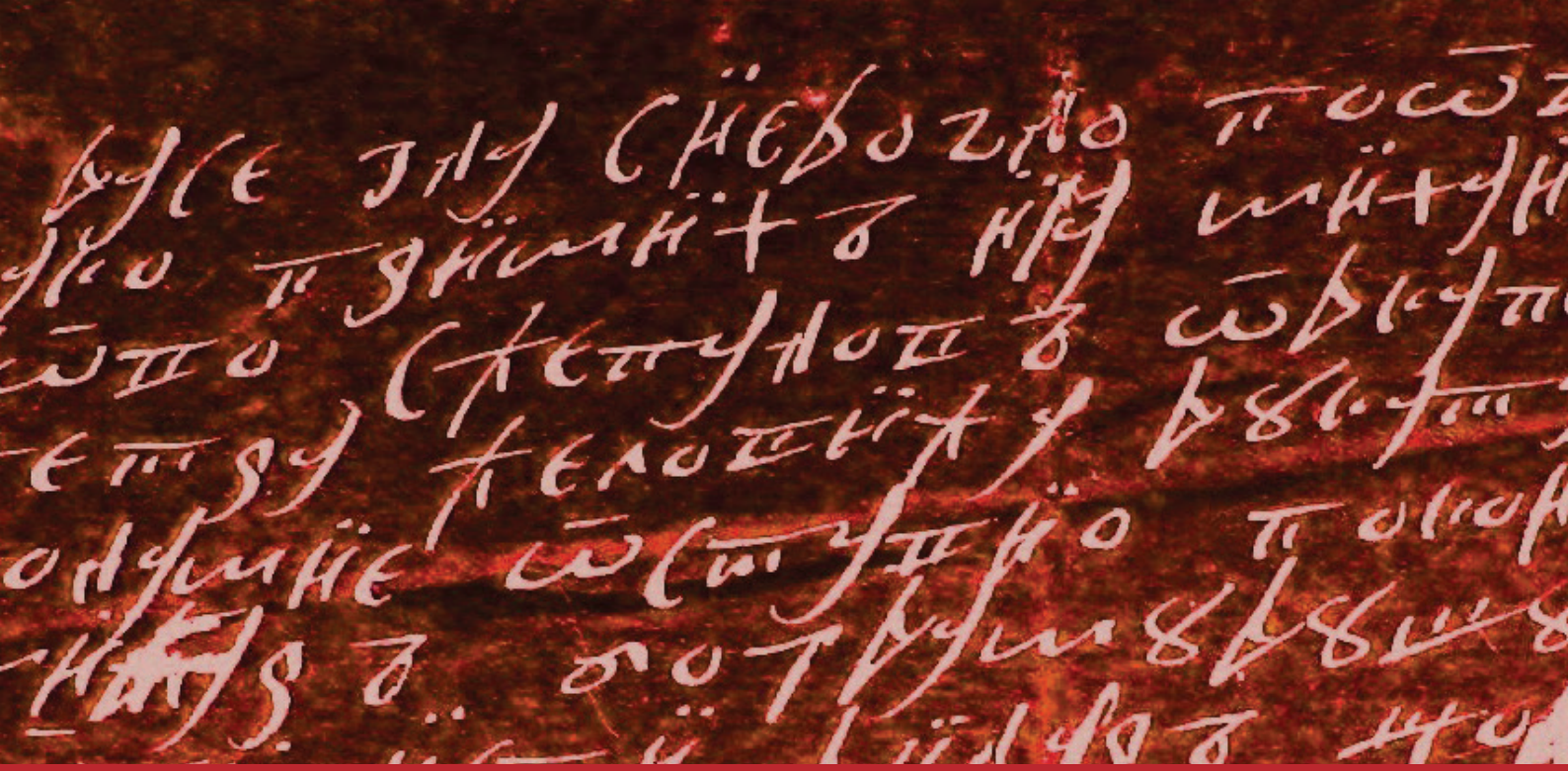

Вања Станишић

ЋИРИЛИЧКИ ДОКУМЕНТИ XVIII ВЕКА ИЗ БОКЕ КОТОРСКЕ

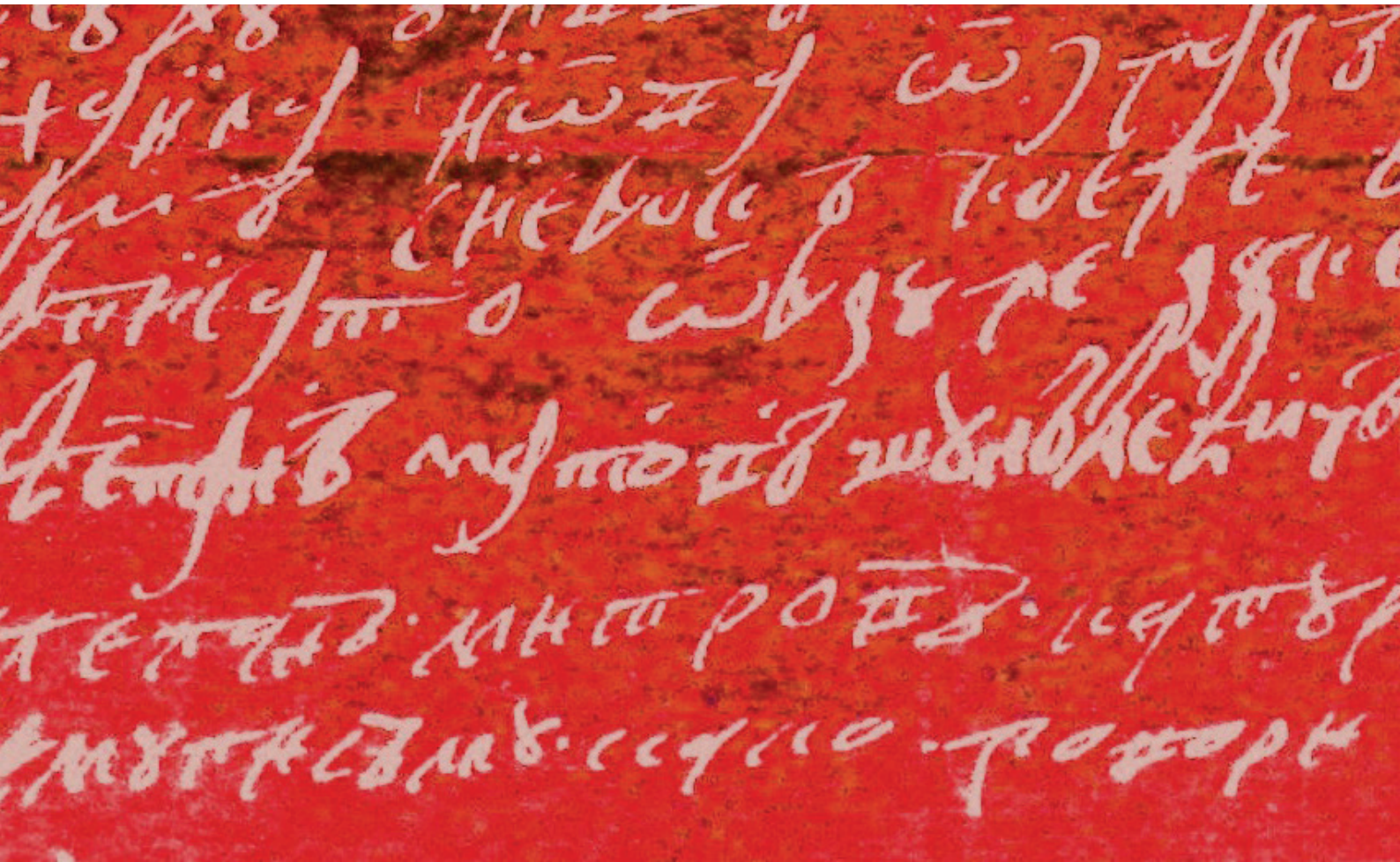

СЛАВИСТИЧКИ СПИСИ

В. Станишић • Ћирилички документи XVIII века
из Боке которске

Вања Станишић

Ћирилички документи XVIII века из Боке которске

Београд • 2020

Едиција
СЛАВИСТИЧКИ СПИСИ

Уредник
Рајна Драгићевић

Вања Станишић
ЋИРИЛИЧКИ ДОКУМЕНТИ XVIII ВЕКА ИЗ БОКЕ КОТОРСКЕ

Рецензенти
академик Јасмина Грковић Мејџор
проф. др Јелица Стојановић
проф. др Исидора Бјелаковић

ISBN 978-86-81622-03-2

САДРЖАЈ

О палеографским одликама ћириличких докумената
XVIII в. из Боке которске 5

Развој словних облика у ћириличким документима
XVIII в. из Боке которске и Старе Црне Горе..... 29

Документи из манастира Савине 33

Документи из других архива 125

О ПАЛЕОГРАФСКИМ ОДЛИКАМА ЋИРИЛИЧКИХ ДОКУМЕНАТА XVIII В. ИЗ БОКЕ КОТОРСКЕ

Тема овога рада јесу графијске и ортографске одлике наше писмености XVIII века с простора Боке которске и суседних области. То је наставак графијско-ортографске анализе једног узорка ове грађе везаног за време Шћепана Малог урађене 2017 (Станишић 2019-1). Тада сам имао прилику да на једном мањем узорку писама опишем постепену смену на томе подручју старога домаћег пословног писма (брзописа) млађим руским скорописом, а сада имам прилику да на знатно већем корпусу грађе проследим структурне односе који су међу овим нашим ћириличким системима владали током XVIII века.

До XVIII в. на простору Боке которске у употреби је било наше старо пословно писмо, које се у литератури назива још и «брзопис» или «босанчица». Овде остајемо при називу «пословно писмо», које може и не мора да се поклапа с брзописом. Тачније, настало је у држави Немањића у XIII в. као државно, дворско писмо (дипломатска минускула), а од XV в. ушло је у састав руског пословног писма које се назива *скоропис* («брзопис»).[1] Овај млађи тип ћириличког пословног писма постепено се шири и у нашој средини потискујући из употребе управо наше старо пословно писмо, које је од XV в. живело још само на тлу Босне и приморја. На простору Боке которске ова смена се одиграла током XVIII в. Њихово међусобно прожимање, као и разлике у форми и структури и јесу предмет овога рада.

Особине нашега старог пословног писма, средњовековне минускуле која се од XVI в. на простору Босанског пашалука постепено претвара у протовуковско писмо или «босанчицу»,[2] овде ћемо илустровати трима писмима из претходног, XVII столећа. Два из Новога и једно из Рисна упућена перашким капетанима. Упркос конфесионалним разликама међу њиховим ауторима (једно је писао католик, а друга два муслимани), у њима нема никаквих графијско-ортографских разлика. Писмо из Рисна од 29. **августа** 1633. упућено «капетану и свему збору почтованому перашкому» потписали су Мехмед ага «даздар рисански», Ибрахим ага и Хаџиомер «назори новски». Писмо из Новога од 19. **септембра** 1633. део је преписке дубровачког обавештајца Миха

[1] О томе подробније Станишић 2019-1.
[2] Упор. о томе у Станишић 2015.

Кувељића[3] с перашким капетаном Андријом Петровићем и перашким старешинама. Треће писмо од 6. **маја** 1682. упутио је такође из Новога Арслан ћехаја Салуховић перашкоме капетану Крилу Змајевићу. По својој форми то је наше старо пословно писмо (средњовековна српска дипломатска минускула) архаичних облика, а по структури то је у најважнијим цртама већ уобличена протовуковска ортографија.

У добро познате особене графичке одлике овога писма, које су ушле и у млађи црквенословенски скоропис и подстакле њихово терминолошко обједињавање у виду именовања нашега пословног писма «брзописом», у првом реду спадају квадратно *в*, издужено *а* и оборено *б* и *д*. Од њих је у скоропису без промена остало само «квадратно *в*» (ъ), док су *а* и *д* добили овлаш измењене скорописне облике, тако да се код нас може успоставити опозиција између старијих и млађих облика овога заједничког типа писма, тј. минускулног – «издуженог *а*» и регионалних облика «обореног *д*» (ɋ, ɕ)[4] на једној страни, и скорописног – «репатог *а*» и «закошеног *д*» (ɋ, ⅄ / ɖ) на другој. Међу овим словима једино се «оборено *б*» (ꙍ) не спомиње у попису знакова рускога скорописа, можда и зато што није исте старине као остали знаци и што се можда тамо ретко сретало. Оно се, како изгледа, појављује од XV в.,[5] али је временом на нашем простору постало основни знак за *б*. Тако нпр. стоје ствари у Буквару из 1717. и то потврђују и графичке прилике у XVIII в. с наведеног подручја. Усправно скорописно *б* (т) појавиће се на простору Старе Црне Горе тек у другој половини тога столећа заједно с неким специфичним знацима млађег типа рускога скорописа.

Остали заједнички знаци који минускулу обједињују са скорописом, као што су првобитно издужено **г** (*г*), полууставни алограф слова **д** (*д*), једнопотезно **е** и **з** (ɛ, ȝ), раздвојено **к** (*к*), троного **т** (ттт), овде представљају заједнички графички инвентар који је доприносио графичком јединству ова два историјски различита типа писма.

Особене минускулне и месне (локалне) одлике, којих нема у скоропису, осим већ поменутог «издуженог *а*» и (претежно наших) «оборених *б* и *д*», представљају пре свега архаично «издужено равнокрако *и*», «пресечено не-

[3] Упор. о браћи Кувељић и њиховом обавештајном раду Комар 2010.

[4] Упор. облик тога слова у паштровском писму из 1787. о којем ће бити речи при крају овога прегледа.

[5] Упор. нпр. запис у Шестодневу из 1451. (рабъ бж͠їи), или писмо султана Мехмеда II Дубровнику из 1480. (милостиѡ божиѡ) [Ђорђић: 354, 451].

равнокрако *н*», «оборено *ж*»[6] и такође архаично «кратко *ч* без постоља». Сва три поменута писма из XVII ст. такође одликују и различите варијанте архаичног неравнокракога *х* (које су, очигледно, имали као глас)[7], које нисмо били у могућности да графички представимо. Такође нисмо имали техничких могућности да графички обележимо ни «издужено» *и* ни *г*, као ни такође архаично минускулно «оборено *д*», наслеђено из Милутинове и Тврткове канцеларије[8], с издуженом левом линијом која чини основу знака (у скоропису је обрнуто – лева линија је знатно краћа од закошене десне). Ево неких примера:

19. 09. 1633.

службу чинити [службу чинити]

труд не гледам [труд не гледам]

на службах вашиех [на службах вашиех]

29. 08. 1633.

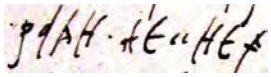 ради некиех [ради некиех]

да се така ствар чини

[да се така ствар чини]

1682.

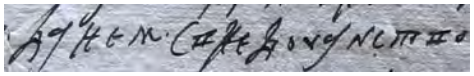 даием свиедочанство [даием свиедочанство]

---

[6] «Облик какав се у Рашкој није никада појавио» (Ђорђић 1971: 158). Иако се у Босни и Дубровнику појављује тек почетком XIV в, најстарију потврду има још у Самуилову натпису и представља одјек глагољскога слова *ж*.

[7] Архаични облик с високо постављеном кратком левом цртицом потврђен још у Минхенском азбуквару (Станишић 2019-2: 285), а такође и средином XV в. у канцеларији Стефана Вукчића (Ђорђић 1971: 162).

[8] Упор. облик слова у Милутиновој повељи Жаретићима (Станишић 2015: 114), као и Твртковом писму Дубровчанима из 1376. (Ђорђић 1971: слика 196).

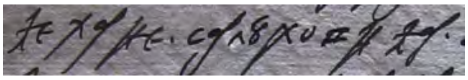 ћехаие салуховића [ћехаие Салуховића]

С друге стране, у протовуковске правописне одлике овог типа писма, које би се условно могло звати босанчицом,[9] спада потпуно упрошћавање словног инвентара, у првом реду јотованих лигатура, и свођење на штокавску гласовну структуру. Оно укључује и најважније вуковско решење – еманципацију јоте у примерима као што су приминосам, несам, коиаие, замоиу, униазуиу (19. 09. 1633); змаиештићу, спиешоиуием (1682). Она је ту препозната као фонема и фактички раздвојена од ијекавског рефлекса јата: послаисте мние, нитиние примамо – пашиех спиетлиех. Таква функционална (ортографска) еманципација јоте среће се нпр. још 1520. у дубровачком *Либру од мнозијех разлога* (иа несамь, твоиу ласкомось), или 1534. у писму из Рисна које је Ахмет-војвода, емин новски, послао которском провидуру (ваие назнанїе изапиеропанние).[10] Графичку еманципацију она ће доживети касније функционалним преображајем других слова.[11] У последњем писму (из 1682) на овај начин је обележен и штокавски палатал [љ] (за [њ] није било примера): приатeлиу, ваих молиен. У претходна два писма у овом погледу влада архаични домаћи предлигатурни модел: луаежлипи, зафалуем (19. 09. 1633), неких луѕи (29. 08. 1633). Архаичну приморску боју овде даје и доследно бележење вокалног [r] групом *-ар-*: упарпому, сарце, узадржао. Од средњовековнога графичког наслеђа ту је остала само лигатура «шта» (що, защо) и диграф «ωт», који је код Кувељића био доследно замењен штокавским «од» (одлуоапи, одспета), док Салуховић употребљава обе варијанте (ѿнас, од истога). Осим тога, муслиманске старешине своје су писмо датирале на црквенословенски начин: изрисна на •ко• аугуста на •ахлг• (29. а[в]густа 1633).

Одласком Турака с простора Боке которске крајем XVII в. из употребе ће се повући облици домаћег пословног писма и уступиће место скорописним, чији је расадник био манастир Савина. Промене су очигледне на плану форме, док су структурне одлике нашег пословног писма у различитом степену остале на овом простору све до краја XVIII в. Већ 1702. године у документу којим

[9] О томе називу упор. Станишић 2016: 146, и његовој вези с Вуковом ћирилицом: Станишић 2015.

[10] Ђорђић: слика 246; Nakaš 2010b: 140; Nakaš 2010a: Dodatak.

[11] Као што је е > [j] (нпр. у «Али-пашином писму» с почетка XIX в. приеателаси, твое начин, коеа пладга [Ђорђић: 262]), а коначно «вуковско» решење представља прелаз ѣ > [j] (нпр. у сењској исправи из 1720. Свое господи, пратлеле, Сте вихаѣсие приаѣните [Rogić 1962]).

су сестре Кувељић продале манастиру своју земљу, срећу се препознатљива скорописна графичка обележја «закошено *д* (д)», «репато *а* (а)», *омега* (ω) као маркер почетка слога, јотоване лигатуре *ја* (ꙗ) и *ју* (ю) такође на почетку слога, ново *ч* (ч), усправно *ж* (ж) и «дебело јер (ъ)» као «цитатна графема» у неким стандардним положајима. Од старих домаћих графичких облика још увек се чврсто држе «неравнокрако *н* (н)» и «дугачко *г* (г)», док се старо «издужено *и*» већ употребљава напоредо с новим скорописним *и*. Необавезни алографски елементи ћирилице овога раздобља јесу тачка над словом *и* (і, понекад и с тремом ї) и латиноидно *ф* (ƒ – у италијанизмима), који се појављују у овом писму. Архаичне домаће одлике још су изразитије у правопису, као што су необележавање меких [љ, њ], штокавско «од» (упркос архаизираној графичкој форми ωдъ), местимична замена лигатуре щ групом шт, заједно с остацима поменуте «протовуковске јоте» (кою нами̂е дао̂ «коју нам *је* дао»), и савремени штокавски облик вокалног [r] (цркв8 «цркву»). Упор. прим.

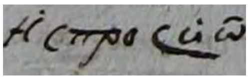
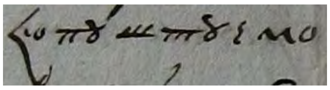

испросио̂ (испросио); допуштуемо (допуштуемо)

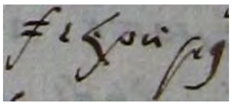
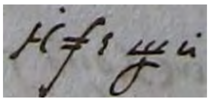

ƒедрига (ф[f]едрига);

ӣƒещӣ (и ф[f]ешт[щ[и)

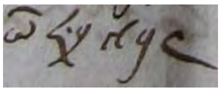
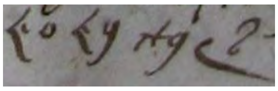

ω̂даnас (ω[д] данас);

доданасъ (до данасъ)

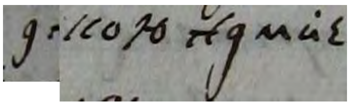

анђа ӣана (Анђа и Јана);

кою намӣе (кою нам ие)

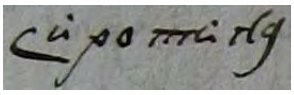
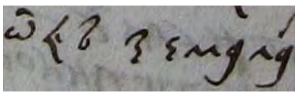

сиротина (сиротина);

ω̂дъ земала (ωдъ земала)

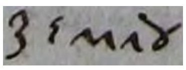

земл8 (землу); цркв8 насавини (цркву на Савини)

Стари домаћи облици слова *н* (ꙋ), *ч* (ѵ), издужени (минускулни) *и, г,* и *а*, «оборено ж», положено *х*, и прелазне варијанте минускулног *д* (ꙉ), држали су се до средине столећа, по правилу заједно с одсуством јотације и спорадичном еманципацијом протовуковске јоте. Тако нпр. уговор од 12. **августа** 1704. о залогу земље на Ђурђевом брду у Суторини, коју су синови кнеза Драгутина Ђурђевића предали на коришћење кнезу Јовану Вујиновићу са Савине,[12] нема нигде јотације (имоꙗ брдꙗжꙗ, иземлꙋ, иꙗ иостꙗдинь, иꙗиое, иѡⷮꙗнꙋ). Архаичну домаћу структуру поред поменутих графичких решења подупиру и штокавско вокално [r] (држꙗтꙋ, брдꙋ) и непокривено писање именице *бог* без титле и дебелог јера (исвоꙋдѡ̑ добро). Истом руком – кнеза Продана Магазиновића – био је написан 1. **септембра** 1714. и уговор о новчаној позајмици између Петка Терзића и проигумана савинског оца Гаврила.[13] Код сведока, који су се потписали при дну уговора и дуж леве маргине појављују се лигатура ѩ у личној заменици и ново *ч*, при чему све њих и даље обједињује архаични нелигатурни правопис (нєꙋмиꙋки, тєлꙋ «вељу», иꙗ – ѩ; рєчєнє – свєдоꙋим). У потврди од 20. «**марча**» 1715. о томе како су Михаило Јованов и Јово Сћепанов наследили 20 дуката «бијелије» од покојнога стрица Митра, лична заменица 1. л. јд. забележена је сложеним обликом ӥѩ, док је омега ту морфонолошки алограф обичнога *о* који обележава почетак речи. У свему осталом то је архаични пример домаћег пословног писма у којем се такође појављује и протовуковска јота:

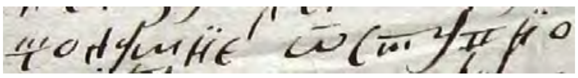

щонꙗмиє ѡ҃стꙗвио (шт[щ]о нам ие ѡставио)

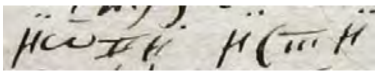

ӥѡви ӥсти (и ѡви исти)

ӥєсꙗмь сӥєдокь («сведок»)

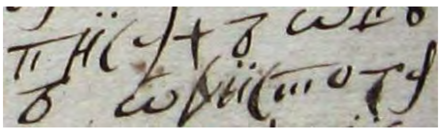

пӥсꙗхь [...]

[...] ѡ҃дӥстоꙗ

[12] Транскрипцију савременом ортографијом готово свих овде обрађених докумената из манастира Савине урадио је Горан Комар (2009); упор. дати уговор: № 9, стр. 24.

[13] Упор. транскрипцију уговора Комар № 16, стр. 30.

Нову епоху најавило је писмо о додели бивше «турске» земље (некадашњих имања Рустембега и Мустафе Азића) манастиру Савини од 21. **септембра** 1717, које је потписао венецијански «проведитор» Алвиже Моцениго. Ово је писмо написано потпуно новим језиком и писмом – славеносербским језиком и руским грађанским скорописом који ће на томе простору преовладати тек у другој половини тога столећа. У том смислу, сасвим је логично што се испод такве ортографије потписао странац, без обзира што је реч о преводу с италијанског. Међу алографима појединих слова, која само имитирају опозицију између верзала и курента, појављује се руско скорописно *Б* (Б), док се такво исто мало *б* (б), према расположивој грађи, на простору Старе Црне Горе појавило тек седамдесетих година XVIII в. Одређен број графичких решења наслеђен је како из црквенословенског скорописа, тако и још старије средњовековне минускуле – скраћено и покривено писање појединих речи (гдн҃ъ), морфонолошко варирање између обичнога *о*, ограниченог на унутрашње слогове, и «омеге» и њенога алографа «широког *о*», ограничене на почетак морфеме или слога (о҃цъ, онымъ – ѡно, инеѡпротивленны, нїѡде), и такво исто варирање између унутрашњег и спољашњег *в* (квадратног *в* и грчке «вите»: изговорено – власть), млађег скорописног *д* и његовог полууставног алографа (Дваесетъ), јота с тремом (ї) у вредности превокалног [i(j)-], украсног високог с и обичног с (при чему је још у минускули украсно високо с било ограничено на спојеве са знацима који се исписују унутар двеју унутрашњих словних линија, нпр. ст, сд, си, сл, см).[14]

При том се овде појављују и нека латиноидна решења: латинично *m* уместо ћириличког *м* (скорописни графички манир), млађе скорописно *д* (д) и такође латиноидна првобитно грчка «алфа» α (напоредо са старим «репатим *а*»), који доприносе званичном (административном) изгледу овога типа писма. Фактички, реч је о «гражданском» руском скоропису, који, напоредо с «јеријем» (ы) потврђују и млађи руски знаци, я, й. Наравно, све ово додатно зачињава и знатан број лексичких (или морфолошких) русизама, који ту служе само да обоје српску језичку структуру. Нпр.

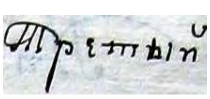 Третый; удержали

[14] Nakaš 2010: 98.

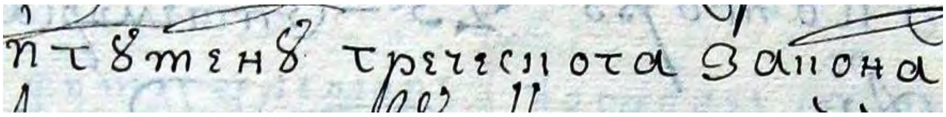

йгуменѹ тречєскога закона

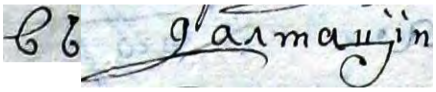 въ далмацїи

Следеће године, из Млетака (из Дуждева «палаца») 14. **јула** 1718. стигла је наредба о оснивању Топаљске општине, која по језику и писму такође не припада овом простору. Из напомене дописане на левој маргини види се да је ова наредба «препйсана ис латинскога у словйнский перйдой одъ йезика по контѹ мелкйорѹ касймйрѹ раковйћйу кой ай молен са прйписати». Конте Мелкиор Казимир са својим италијанизованим изговором пише типом писма који је ту био давно напуштен. Понека његова графичка решења као да имитирају њему туђу скорописну форму (ново *н*, репато *а*, као и *ч* и *ъ* чији облик му очигледно није био близак), док ортографија сведочи како је овде реч о домаћем пословном писму упрошћене структуре с обореним *ж* и дугачким *г*. Неки примери: домаћи предлог *од*:

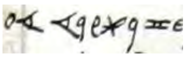 од ддржаде 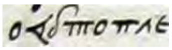 одвтопле

протовуковска јота и одсуство јотованих лигатура

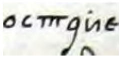 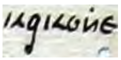 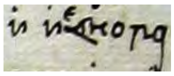

остайе, иакойе, й иеднога

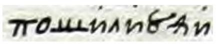 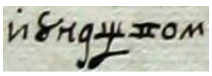 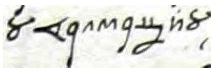 (пошйлйућй, йунащдом, уддалмацйу)

остаци необележавања [љ, њ] (далатйймъ, луалйенйехъ, пйтана – долйа, иступлйамосе, найзадние). Пада у очи италијанизовани модел обележавања [ћ, ђ] као ћй:

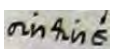 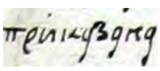 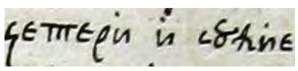

(айћйе прйказана; четерй й сућйе)

док се у примеру ѡардгнене поткрао «итало-дубровачки» начин обележавања мекога [њ].

Следеће године, 26. **јануара** 1719, српски патријарх Мојсеј је у Маинама саставио изјаву о преузимању оставштине захумског митрополита Ђерасима. Као што и приличи датоме времену, овај је документ писан црквенословенским језиком и скорописом. Упркос општем утиску, црквенословенски елементи су ограничени на стандардне синтагме и конструкције које и овде само боје српску језичку основу, упор. односе пьрѹка, пдрѹце, оуспое рѹке.

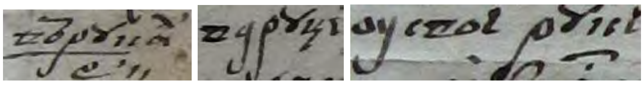

Осим устаљених алографских варијанти између спољашњег (рубног) и унутрашњег <о> («омеге» и обичног *о*), овде се појављују слична варирања између двају <т> («троногог» т и високог т) и двају <у> (лигатуре ѹ и диграфа оу), али с доста одступања (и҆педѣсетъ, стотине и҆пѣдесет).

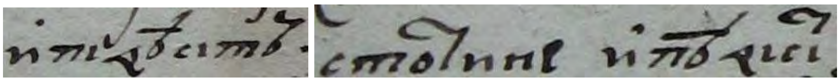

Без икаквих правила овде је опозиција између «репатог *а*» и млађег скорописног *а* (надсамрьти, геѡргїа, геѡргїꙗ) и обележавање групе [ија] јотованом лигатуром или без ње (Стѣжанїꙗ : ѿСтѣжанїꙗ), који указују на постепено губљење ових старих графема.

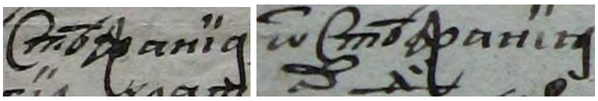

Начелно истим типом писма, али не и језика, била је написана потврда о пријему оставштине владике Герасима, коју је 26. **марта** 1723. примио игуман манастира Пиве Авксентије «ѡт руку» владике Стевана Љубибратића и оца Леонтија архимандрита требињскога. Ту је српски језик оденут у црквенословенско скорописно графичко рухо, које је често необавезни графички украс. У складу с тим, има само старо «репато *а*», нема «јат», јота с тремом (ї) је само необавезна варијанта слова *и*: аѵѯентїе - аѵѯетие, самоиѡ̑ ардтїѡ̑

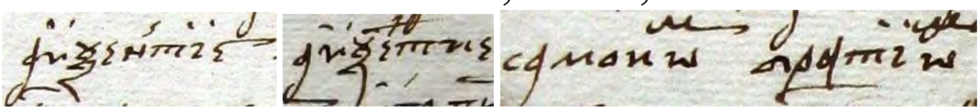

Исто важи и за стару лигатуру ѥ као необавезну ознаку палаталности сугласника:

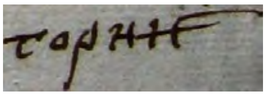 ӥсдадшине – торнѥ

У основи рускословенским језиком и црквенословенским скорописом била је написана 25. **јула** 1734. изјава Георгија «игумена» манастира Крке поводом позајмице код оца Леонтија «Аврамовича» архимандрита требињскога. Овде су доследно спроведени односи између почетних и унутрашњих *и* (тачније «иницијална јота» ȷулія, ȷгуменъ), *в* (волѣки вѣковъ), *у* (у иницијалном положају се појављује ново *у*: ӱпотрєнїа), *д* (даемо: сподписо҃, при чему се као варијанта унутрашњег *д* појављује ново скорописно *д*: Архимаⷩдриту).

Потврда о новчаној позајмици српским далматинским манастирима Крки, Купи и Драговићу састављена у манастиру Крки 18. **августа** 1745. (1, 2) написана је била на српском и форме ради прошарана понеким морфонолошким русизмима (керка, драгови҃ћа, созратїами / сазратиами, подписуемося). У складу с тим, раније описана алографска варирања овде су такође само формална и необавезна (ȷгумень - игумень, усѻоє руке - узаямъ, монастїра - монаⷭтира). Домаћу ортографску основу овде потврђују само старо квадратно *в*, и полууставно *д*, као и случајеви распада лигатуре *щ* (общїе – поштене).

Из писма топаљског и савинског посланика у Млецима, суђе Марка Мирковића, које је он 26. **септембра** 1746. из Млетака упутио савинском игуману Арсенију, поводом манастирске земље у Подима и у Топлој, може се видети како је у топаљској комунитади у то време у живој употреби још увек било старо пословно писмо. Овде су присутне углавном све оне раније поменуте одлике. Ово писмо чува старе облике *н* и дугачко *т*, латиноидно *ф*

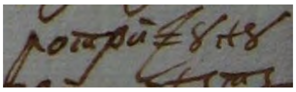 то[сподину]тріѣуну

инвентар знакова је упрошћен, има примера спонтаног вршења једначења по звучности (здаѿпще), јотоване лигатуре (пре свега на) постоје само на почетку слога, али не и као ознака меких сугласника (настонали, ипріпоручуинокисе - лусаскипам, уиглиу, здралу)

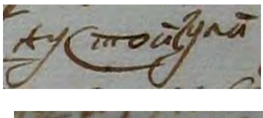 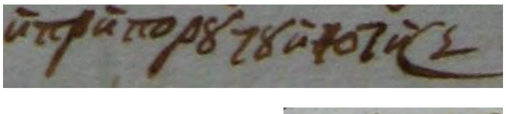

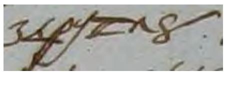

Истим типом писма написана је била 3. **јуна** 1747. и потврда «преводиоца за илирски језик» Пјетра Фонтане о томе да је од оца Арсенија игумана манастира Савине позајмио 30 цекина (ꙋ҆ злато). Слично као и код конте Мелкиора Казимира, и ово писмо оставља утисак латиноидности, тј. ћирилица вероватно није била основно писмо ни овог аутора, чији је српски језик иначе имао венецијанизирану форму (дршенид, тридешет, ндцин). Иако има свега неколико очуваних старих знакова (н, ж, дугачко т), ово је старо домаће писмо «протовуковског» типа чији је инвентар знакова сведен само на штокавску гласовну структуру, очишћену од историјског наслеђа. Од јотованих лигатура остало је само ꙗ и то само «цитатно», за ознаку личне заменице (исто као и скраћеница гн҃д «господина»):

од гн҃д оца дршенид

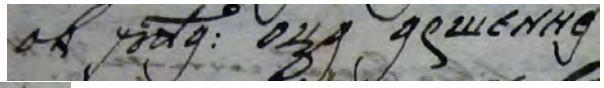

опе држдпе

пелꙋ («вељу»)

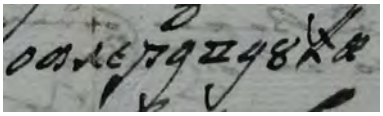

оалегдпдꙋћи

У писму од 6. **августа** 1749. (1, 2) игуман манастира Савине Арсеније тражи повраћај средстава од топаљског суђе Марка Мирковића, који је тада у Млецима заступао манастирске и општинске интересе. Писмо је написано релативно коректним млађим црквенословенским скорописом с понеким архаичним цртама. Очуване су функције омеге (ѡ҆) и јоте с тремом (ї), функције двојних алографа в-п, к-д су нарушене, док се «репато *а*» појављује само као необавезни алограф новога *а* (д-а). Као исти такав историјски псеудоалограф овде се појављује и рускословенско ѧ уместо рускога я у функцији личне заменице. Графема ѣ овде се појављује као добро познати домаћи графички маркер рефлекса кратког «јата»: вѣрность, чловѣкь, заѡ́вокѣло – канїесамь, врїеме.

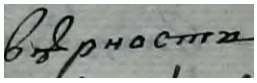

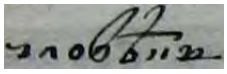

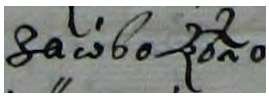

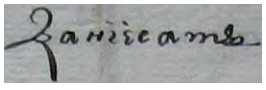

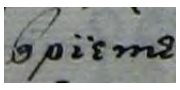

Писмо истоме Марку Мирковићу од 10. **августа** 1750. (1, 2) у којем се изражава негодовање поводом наметања кандидата за далматинског архијереја од стране млетачких власти и том приликом Мирковић моли да се постара око поправке и слања манастиру одређених црквених предмета. Писмо је потписао савински игуман Арсеније, и писано је у основи истим типом језика и писма (Славеносерб҃ски), али другом руком (или рукама) с мањим разликама у графији и ортографији у односу на претходно. Показује доследнију опозицију између иницијалног и унутрашњег *в* (в-в), уопштено је само полууставно *д* (д), док се старо и ново скорописно *д* (д, д) појављују само као случајне алографске варијанте. Као и у већини претходних докумената писаних скорописом, употреба јерова је варијантна и несистемна, при чему је у првом делу овог писма уопштено дебело јер, док је танко јер само његова алографска варијанта (мотъ, моть). У другом делу, пак, уопштено је само танко јер. Употреба старога ѿ нарушена је чак и у русизмима (ѿвашего, ѡднашего, ѡтнасъ). Овде се такође појављује рускословенско ѧ у полупреведеној црквенословенској синтагмиваса Чертаная («све [што је] написано»), али такође и домаћа графема ц у италијанизму *(с)пенцат*: дане имате пенцатъ наше ниџа; Защо знате Колико наш манастиръ зато Спенцао.

Архаичнијим (црквенословенским) типом језика и писма била је написана 25. **јануара** (?) 1751. изјава обитељи манастира Житомислића о томе да су примили средства за памети блаженно почившаго іѡве делића.

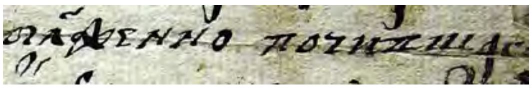
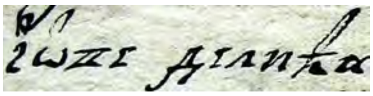

Овде се још увек појављује несистемна употреба двојних графема а-ѧ, д-д (вѣчная радость, православнїа), али се употребљава само старо квадратно *в* (в).

Старим домаћим пословним писмом написана је била опорука Ђура Станића састављена у манастиру Савини 11. **јануара** 1751. (1, 2) (11 женарѧ 1751 посрмски). Као што је то већ било описано, особености тога типа не виде се више толико у облику колико пре свега по упрошћеном графичком инвентару, у одсуству варијантних графема и јотованих лигатура, по спонтаној еманципацији протовуковске јоте и позиционом једначењу сугласника по звучности: оставлям мойой жени мари; мойе све гоощво; имойу землу; койдкеми; дадимдйу; койи.

За разлику од претходне, опорука оца Луке Лучића састављена у манастиру Савини 20. **априла** 1757. (1, 2) зачињена је извесним бројем славизама и псеудорусизама које прате и одговарајуће графичке скорописне црте

(углавном необавезне и алографске): уновому умонастиру саввіни м҇ца априла; нѣгове - инегову; смерть; ѿстране - ѿвлуѵе, кое церкве свете госпоће насавіни; перво препоруѵе. Такав њихов карактер потврђује и писање групе <шт> уместо лигатуре <щ> (што си вдляло), као и домаћа графема *ц* у примеру вва пдраџица землѣ.

Протестно писмо с анатемом против унијаћења (дасе Саде нелатинимо инепротонимо) из Опузена од 14. **јануара** 1759. има у начелу нешто више руске лексике и млађе скорописне црте: нема више репатог *а*, старог скорописног *д* (изузев случајно у потпису сердарь одопузена), нити омеге (ѡдговоръ, ѡдніо). Али нема такође ни лигатуру щ (ш҇то, заш҇то), док је статус јотованих графема нарушен (Карти црковнія, востогнія іерусалимскія, Со анаѳемою, дасе анаѳемісаіу), у чему је могао доћи до изражаја домаћи графички супстрат.

Писмо грбаљскога кнеза Ника Тујковића савинскоме архимандриту Нектарију од 15. **јуна** 1760. у којем му даје «чисту вѣру йриечь» да ће му «пощено повратитв дстре» и такође га уверава у решеност грбаљскога Збора да подржи његову жељу да «учини задужбину». Писано је чистим народним језиком и старијим типом скорописа с очуваним типом јотованих лигатура: успенію, еѐ заоръ умутнію, дгдѣу, йтрольдній, и црквенословенским начином писања датума (йзтрольѣа на •іе• Іунія •҂а• •ѱ• •ѯ•).

Потврда о измирењу дуга Јова Радоњића, кмета манастира Савине, коју је 4. **децембра** 1763. саставио Глигор (Григорио) Павковић «присударур церкве С: Сергійа спода», писана је народним језиком и у основи домаћим пословним писмом с претежном употребом танког јера и јотованим лигатурама. Има омегу, али не и диграф «ѿ» (ѿдйстога). Од скорописних дублета појављују се само «вита» и високо *т*: узадту, више, ѿд йова радонића, молећь, григориа.

Прокламација млетачких власти од 13. **децембра** 1767, коју је потписао Јаков Брагадин «Проведуръ ѿвъ Новота инѣгове државе», опет се издваја мешавином русизама и млетачких морфонолошких одступања, као и млађим руским скорописним елементима, при чему су коначно напуштени поједини црквенословенски дублети, као и диграф «ѿ»: Поволазено ѿвъ власти, Монахима ѿвъ Сте Саввине, Преузвишене Шутреме, Св Книгама ришпетдния, Направа ѿвъ Церкве.

Копија заповести 10 судија (Поздповиједи 10 шудија) од 21. **јануара** 1772. упућене управитељима католичке цркве у Новоме (удароши подъ пяцомъ), да покажу историјат својих прихода.[15] Писана је скорописом мешовитих одлика у којем ново, латиноидно *д* иде заједно са старим репатим *а*. Необавезног, варијантног типа су два стара алографа слова *д* као и стари диграф «ωт»: ѿдцркве, ѿужитленя, ѿдьноему, ѿпроваде, ѿдписма; воднеги тенущаго, верху возора, другу дозора. Документ се издваја и новом, савременом интерпункцијом, пре свега употребом запете.

Пуномоћ за оца Инокентија Дабовића издата 16. **новембра** 1773. од стране Топаљске општине (ѿ Топле државе Новске, Снашомъ Заклетвомъ) да му се дозволи пут у Угарску, ради преузимања оставштине оца Сименона Марковића (заприфатити лемозину ѿ оца Сумеѡна Марковића), који је у Русији прикупљао прилоге за градњу Велике савинске цркве. Скоропис претежно млађих одлика с датумом написаним на црквенословенски начин (по Сербскій). Репатог *а* и диграфа «ωт» нема више ни као алографских варијанти. Омега се среће само у саставу предлога «ѿ». Добро су очувани једино црквенословенски иницијални варијантни знаци *у* и превокална јота, док су остали дублетни знаци необавезни: оцъ Инокентіе, уунгарію, Іерусалимске, иугио, утверенїе, восада, идобровѣтелни.

Копија одлуке о упућивању отаца Данила Јоанорајовића и Никанора Богетића у Млетке (до владаня Млетачкога) ради подношења молбе за градњу Велике Светоуспенске цркве манастира Савине од 26. **јануара** 1775. Писана је млађим скорописом с релативно архаичним остацима у којем се ново руско *й* још није стабилизовало у својим данашњим положајима, а у финалној групи -ій преноси се и на српско финално *–и*: сій ѿлучено, достойний чєтнѣиший, Старѣйшина. Потписници овога документа нису писали истом ортографијом, упор. Стефанъ Аврамовичъ діаконъ, Нектаріє Милиновичъ диаконъ.

Копија заштитне повеље млетачких власти од 8. **августа** 1776. у којој се забрањује узнемиравање манастира Савине и посезање за манастирским добрима (чтобы несмѣли нипоєдкаким видомъ, или причиною... вмѣшатся дѣломъ... иСвоєю совершеною властію) од стране управитеља мељинског Лазарета (лазарета кастелъ Нова). Млетачке власти и овде пишу рускословенским језиком и

[15] О томе документу упор. Комар 2009: 268.

црквенословенским скорописом, у којем владају сви већ поменути односи: вдалма́цій, дасꙋ́дети, вопене́цій.

Копија изјаве састављене 2. **септембра** 1778. (1-3) о преузимању оставштине Сима Магазиновића, која је била завештана манастиру Савина. Црквенословенски скоропис с претежном употребом старога репатог *а* (а) и новог скорописног *д* (д). Овде се још увек срећу старо закошено *д* (д), диграф «ωт» као и други раније поменути варијантни знаци: е́днаке, дпїе, ѿза́пада, ѿди́стока; Марїа, Марїа, Марїа; Капетань, Капетанꙋ; вишере́чене, пиди. Омега је овде морфограм који графички раздваја предлог од вокалског почетка речи: ꙋѡ́пꙋ, идоѡ́пота.

Копија пресуде у спору око наследства између Јова Перова Косића с једне стране и Ђура и Миха Тодорова Косића с друге стране, донета 5. **септембра** 1778. по заповести Занꙋ Карла Зорза Пропидꙋра ѡдпопота. Српски језик прошаран понеким славеносербским обликом. Такав је и правопис у којем се опет налази произвољна употреба диграфа «ωт», репатог и новог *а,* полууставног и новог *д*, као и оба јера: сопїемꙋ писмомь, ѡдьедне - ѿдрꙋге, едима, дамꙋ. Иницијална јота овде се појављује и у функцији протовуковске јоте: Ја јопо коситꙋ... јесамь контентꙋ.

Попис робе у радњи Мојсија Магазиновића и Јова Косанчића (контꙋ одꙋ росе детри иптересие щосе надоди ꙋкꙋтизи реченога косанчића) састављен у Новом 6. **марта** 1779. (1-3). Упркос скорописној форми (треба рећи ипак старијој: само а, д, т), то је по структури домаће пословно писмо у којем се омега губи чак и у предлогу «ѿдꙋ», напуштене су и јотоване лигатуре, али се зато спонтано појављује протовуковска јота: ѿдꙋ Нопога, одꙋ кнйге, ѿдрꙋке, одꙋ росе, мойсиа, ꙋйдности, којꙋ держй, којасе, ѿдиедне, чиꙋдидна. Латинско *f* овде је такође преузето у италијанизмима: Фацолета, Fиꙋса, мало чадрдна.

Препис дозволе за пут (ситꙋрь пасапорать) у Аустрију («Ештерију») издате у Котору 10. **маја** 1780. јеромонаху Инокентију Дабовићу ради преузимања поменуте оставштине упокојенога калуђера савинског Симеона Марковића. Млађи скоропис већ поменутих одлика – ново *а* и *д* (д, понекад и д/д), као и произвољна употреба оба јера, ѡд (ѿ). Графема «јат» (ѣ) стоји на етимолошком месту рефлекса краткога јата, и такође као маркер палаталности меких [љ, њ]: ѿкотора, ѡдь держапе, мѣсто, вѣрꙋ, владанѣ, понѣтопоме, имолѣни, догадель градꙋ, дасопитѣ, помоћꙋ, Ꙋ́Которꙋ.

Препис још једне заштитне повеље млетачког провидура од 12. **јула** 1781. (1-3) којом се заштићују манастирска добра и регулише положај «земље работника» и кметова манастирских. Већ описана ортографија млетачког «истомачника» и писара Марина Фонтане, у којој старо репато *а* иде заједно с новим *д* (понекад и *ꙟ*). Варирају такође в / т, ѽ / ѿ, ъ / ь. И овде влада иста употреба «јата» (ѣ) као и у претходном писму: владанѣ, даніиль Іωднотићъ, ѿстѣте, ωдстине, Пречестнѣіши, землѣ, ωдтишіе, ωдьвеселогд, ωдъ держдте; нисѣћи Корѣнѣ, високе толѣ, мѣсецд, зндиѣ, Гдѣ аѣше, здтотіеди.

Последње писмо у овом прегледу написао је 25. **јуна** 1802. из Стањевића митрополит Петар Петровић (Петаръ Петровичъ) Капетану отъ комунитади лущичке у којем прети анатемом одбеглој жени законнато Мужа Ѳомова Сина Маровића. Савремени ћирилички курзив (пада у очи да је коначно напуштено старо т) прошаран остацима скорописа (добро се чува само а), који ту имају статус необавезних алографских варијанти: д (ꙃ), у / ꙋ, о (ω), іе / ие: отъ, осталиемъ, здравіе, своему супругу, моліω и совѣтоваω. Крајња омега у последња два примера, која није усамљена у овде описаним споменицима, могла би, такође, да буде остатак домаће графичке традиције – домаћег пословног писма. Као што је то истакла Лејла Накаш,[16] ова омега на месту некадашње посебне вокалске вредности у штокавском прелазу крајњег [-л > -о] била је карактеристична за дубровачке касносредњовековне повеље, као и за графију херцеговачке властеле.

* * *

Као што је било речено, сливањем нашег пословног писма (дипломатске минускуле) с млађим типом рускога пословног писма настао је црквенословенски скоропис (према којем се наше пословно писмо обично назива брзописом). Међу њима су остале поједине разлике у графици и ортографији, које су временом добиле и регионални карактер. У целини гледано, наше старо пословно писмо постаће временом ненормирани регионални тип пословне ћирилице – тзв. босанчица, сведена на «протовуковски» инвентар знакова, тј. само на штокавску гласовну структуру, очишћену од историјског наслеђа.

Одласком Турака с простора Боке которске овај домаћи тип пословне ћирилице постепено се повлачи пред црквенословенским скорописом, чији је расадник био манастир Савина. Промене се јасно виде на плану израза, при

[16] Nakaš 2010: 98.

чему су се стари домаћи облици појединих слова држали до средине XVIII в. На плану структуре, пак, домаће писмо прерасло је у графички супстрат црквенословенског скорописа, који ће на овом простору пробијати током читавог XVIII столећа.

У односу на раније описану грађу из времена Шћепана Малог, и овде је потврђен ексклузивни домаћи карактер знака за положено *б*.[17] Усправно *б*, које сигнализира млађи руски скоропис, према расположивој грађи, на простору Старе Црне Горе појавило се тек седамдесетих година XVIII в. Налазимо га у писмима писаним руком јеромонаха Теодосија Мрко(је)вића (ѳеѡдо́сій мерковичѣ) упућеним Дубровнику 1771. У писму од 1. августа он се лично обраћа Дубровчанима, док је писмо од 8. **новембра** 1771. само писано Теодосијевом руком, а потписао га је митрополит Сава Петровић. Теодосијево *б* има нешто старију скорописну форму XVII в. и ту иде заједно с типичним одликама црквенословенског скорописа: алографским варирањем двају *в* (в-в), *д* (д-д), трију *и* (и-ј-і), «ижицицом (ѵжицом)», «титом (ѳитом)» и «ксијем (ξ)». С друге стране, и овде се срећу добро познате одлике нашег старог пословног писма, као што су поменута штокавска крајња «омега» у облицима партиципа (бл҃го́словїѡ), потискивање «ωт» домаћим «ωд» (ѿпротивни́ка крьста, тако и ѡ҆дѣ талиянаца́хѣ), као и чување графеме «јат» у рефлексу краткога јата (стенѣ́мѡ, сапѣ́тиемѣ, ванѣ́ки), као и цитатно у сїятелнѣ́йшатѡ. Насупрот томе, рефлекс дугог «јата» бележи се диграфски: понїетѣ, врїеме, заповїевате.

люта́вѣ ва́ша

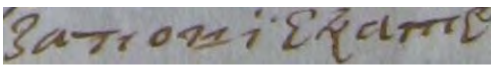

заповїевате

бл҃го́словїѡ

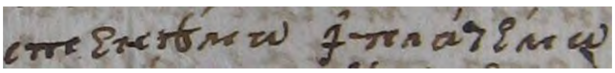

стенѣ́мѡ ј҆пла́чемѡ

Сам Сава Петровић у својеручном писму Дубровчанима од 15. **јуна** 1746, у којем се потписао као єпископъ С҃авва скендари́скїй и̓при́морскїй, писао је архаичним «црквеним» типом домаћег пословног писма с танкојеровим правописом и комплетним системом «рашке јотације», која служи да обележи *љ*, *њ* (шілємо, примлєнь, пи̓танє), док је ијекавски рефлекс дугога «јата» бележио групом ие/їе

[17] Станишић 2019-1: 259.

(дрꙋгіехь, ѝдоніѣть, нашіѐма). И код њега је «ѡт» историјски алограф штокавскога «ѡд» (ѿнаше доброте, ѡ̑ мілости). Више од тога, лигатура ћа овде је, по свему судећи, употребљена и као дијакритика помоћу које је спроведена графичка разлика између *ћ* и *ђ*: нашега оћа, ѿстећемь према Снећерсе находи̑, по чему је овај документ јединствен у читавој овде описаној преписци.

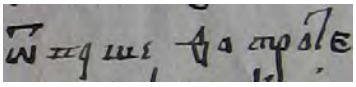 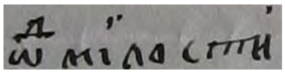

ѿнаше доброте ѡ̑ мілости

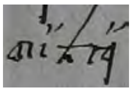 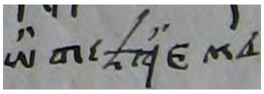 оћа, ѿстећемь

Усправно *б* појављује се и у писму Шћепана Малог Дубровчанима од 24. **јануара** 1772. Као што је већ било речено,[18] ово писмо свечаног тона и славеносербског израза, у којем се парадира руским фразама и псеудоруским облицима, писано је доста коректним црквенословенским скорописом. Илуструју га релативно системске опозиције између иницијалних и неиницијалних (почетних и унутрашњих) у/ꙋ, в/в, д/д, у једном случају т/т ((Питамь)), и несистематично између «алфе» и домаћег репатог а (а), од којих се ово друго понаша као алограф ограничен само на унутрашњи положај.

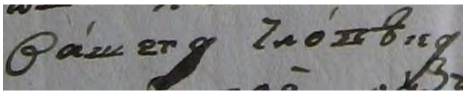 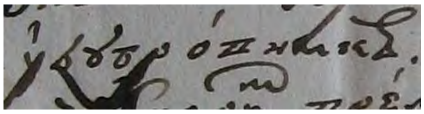

вашега чловѣка ꙋ̓вꙋтрошникꙋ

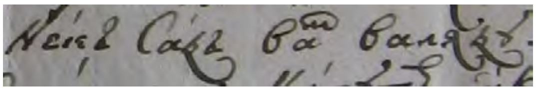 Некꙋ Савꙋ ва̑ валяꙋ

Као што је то показала грађа из Боке которске, као и раније описана грађа из времена Шћепана Малог, на простору Старе Црне Горе изван црквених кругова током читавог XVIII в. употребљавало се домаће пословно писмо, које се у мањој или већој мери прожимало са скорописом. Илустративно је у том смислу **недатирано обавештајно писмо** о војним активностима «Сћепана Малога» врло архаичне структуре с полууставним *д*, дугачким *г*, неравнокраким *х* и особеним обликом ћерва (с масивним горњим петљама као код

[18] Станишић 2019-1: 262.

неких млетачких писара[19]), с којима иду заједно скорописно репато ꙋ, лигатура «ѡт» (ѿни́кши́ѣдхъ), крајња омега у облицима партиципа, као и јотоване лигатуре «ју», «ја» само на почетку слога (и́нꙗотрꙋ, и́лиѣꙋ али лꙋди́ «људи»). Упркос недатираности, ово се писмо према садржају може датирати у времену, а према особеним дијалекатским одликама у простору. Аутора писма међу овде описаним документима, дијалекатски издвајају можда одсуство вокалног *р* (и́ꙋчетвꙋртакъ, ꙗдрѣдни́мꙋ), свакако спиранти [х, ф] (хи́лꙋдꙋхъ, ꙋфꙋти́ѡ́е), с којима иде заједно позиционо обезвучавање сугласника (котнꙋсъ, котнегꙋ, плеши́фци́). Последњи пример, могао би, можда, да иде заједно с могућим «напрегнутим» спирантом у ѣехи́, и́еѣохи́ («ђе их, ево их»), а по своме ијекавском јотовању [пје > пље] свакако и с групом /бље/ у примеру и́ꙗлелопꙋвли́ѣи́.

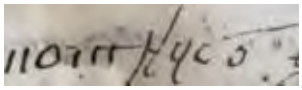
котнꙋсъ

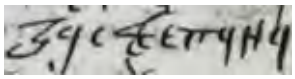
зꙋсѣепꙋнꙋ

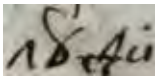
лꙋди́

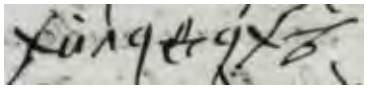
хи́лꙋдꙋхъ

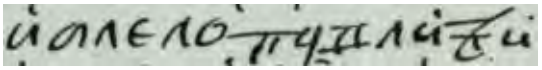
и́ꙗлелопꙋвли́ѣи́

Особито архаичан регионални карактер у XVIII в. показују документи из Паштровића и грбаљске «комунитади». Углавном зато што су их писали људи са стране, с италијанизованим изговором и типом ћирилице какав је на томе простору био већ давно напуштен. Таква је нпр. изјава лојалности из **марта** 1769. за грбаљску комунитад са старим неравнокраким *н* (ѥ) и обореним *ж* (ѫ), али и комбинацијом (полу)уставног ѯ, репатог ꙋ и лигатуре «ѡт» – која га повезује с претходним писмом. Међутим, облик слова ѯ, које уместо постоља има ножице, наводи на помисао да би овакав наш полууставни облик могао бити доста архаичан с паралелама у старијем раздобљу наше ћирилице.[20] Пада у очи, такође, необична примена дијакритички маркираних јотованих лигатура «ја», «ју». Оне овде служе за групе [ија, ију], а ова друга и за [ју/'у]

[19] У овој грађи код конте Мелкиора Казимира Раковића из 1718. и у изјави лојалности млетачкој власти из 1769. писаној за грбаљску «комунитад».

[20] Врло сличан облик има нпр. ѯ у дубровачком Молитвенику из 1512, као и једном делу дубровачког *Либра од мнозијех разлога* (Ђорђић: сл. 249), чије постоље својим крацима стоји на доњој словној линији (и не залази у доњи међупростор) исто као у нашим древним натписима XI-XII в. Управо такво ѯ нпр. налазимо још у натпису требињског жупана Грда, упор. Станишић 2019-2: 284.

(удлогнѣо, пдтрѣдрд поред ѿолеѣдѣо, нелѣодй),[21] слично као што «ѣ» служи и за /ије/ и за [je/'e]: здпоп̄ѣдй, по нѣд[н]ому, ндйолоѣм. Све то одаје утисак о њиховом нарушеном статусу, али и о недовољно одомаћеном језичком осећању писара тога прогласа у што се можда уклапају и нарушено вокално *р*, нарушен систем спиранатa (ж-з, ш-с), прелаз /ст/ > /шт/, као и уопштена употреба новога ћириличког «у» по чему се ово писмо упадљиво издваја из средине у којој је писано:

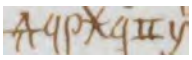
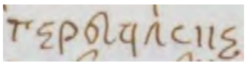
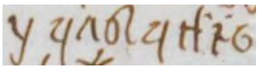

ддржднту   терогдлске   удлогнѣо

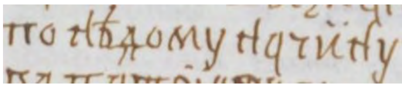
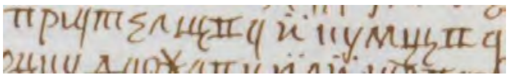

по нѣд[н]ому ндчйнту   прѣдтелщнд й кумщнд

Другачијом ортографијом потписали су се, међутим, грбаљски кнезови, код којих лигатура ѩ у личној заменици на почетку изјаве може бити и само цитатна, с обзиром да кнез марѣко лѹогдноп̄ићъ пише у суштини предлигатурном ортографијом. Њега од осталих издваја дијакритичко *и*, а као и кнез мдрко лдздроп̄ићъ, од јерова има само *ъ* (исто као и вишеописано недатирано писмо). Први и последњи, кнез п̄оинь тоикоп̄ићь и рдде володнщд пишу традиционалном танкојеровом ортографијом с усправним т (које ће овде пре бити уставно него скорописно), при чему се овај последњи, кнздзлиерь ѿвкомѹнитдви гдртдлске, издваја скорописним в.

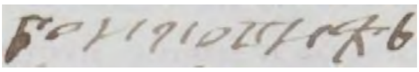
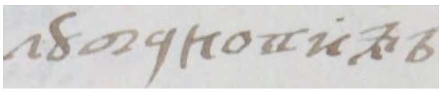

тоикоп̄ићь   лѹогдноп̄ићъ

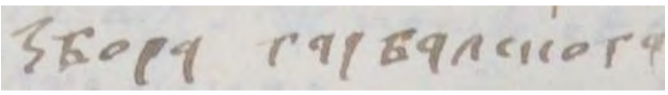

збордд гдртдлскогд

[21] Такав је случај и с лигатуром ю у савинском документу из 1779 (3): йнокентю вдогоп̄ићѹ, сп̄ѹ вересю.

Скоро истим типом језика и правописа написана је била изјава паштровскога збора од 3. **фебруара** 1771. с итало-приморским мешањем *з/с* (йсаудпе) и крајњег *м/н* (преуспйшеном господом дуарондиком). С њима иде заједно и познати итало-приморски начин обележавања меких *љ, њ* [лй, нй]: сумало улйд, лйудй пощенй, задлнйх, ннйетоп сйн. То подразумева и упрошћену ортографију, фактички доследну предвуковску фонетску транскрипцију нашег језика без јотованих лигатура и без крајњег полугласника у којој је практично једино историјско наслеђе остало цитатно «ωт» (ѿ песло).

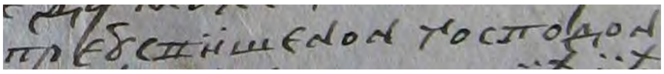
преуспйшеном господом

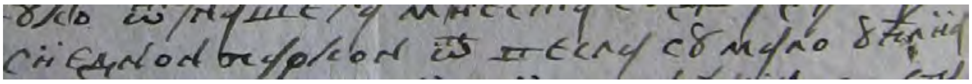

сиедином адрном ѿ песла сумало улйд

лйудй пощенй

Последње писмо у овом прегледу је саопштење паштровске скупштине и збора од 28. **марта** 1787. По среди је архаични тип домаћег пословног писма с рашком лигатурном и танкојеровом ортографијом, којом су доследно решени штокавски односи [е : је], као и меко [љ, њ]: пиеру, њоњ, њесу, йнеднну : људи, поље, пощенје. При том, дијакритичкоме *и* придружиле су се и јотоване лигатуре, чији се први део преобратио у «і», што сведочи о постепеном процесу њиховог разлагања. С друге стране, упадљив је архаични графички облик овога типа писма, који поред неравнокраког *н* и положеног *ж* (нйже), с којима по правилу иде заједно и «репато *а*», има, у овој грађи уникатно, особено «минускулно» ꙃ, широко распространењи знак за *д* у Босни и Крајини,[22] а који се такође налази још у минускулном делу дубровачког *Либра од мнозијех разлога* из 1520. године, што можда и објашњава његову појаву у овоме паштровском документу.

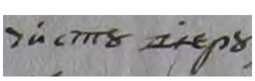 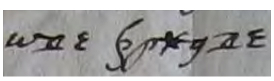 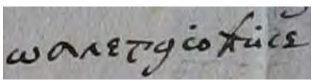

чисту пиеру ωпе дружпе ωалетуюойсе

22 Ђорђић: 176; Nakaš 2010: 140.

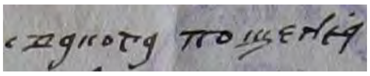 сдднота пощенїꙗ 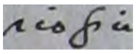 лїобй

Као што је то раније било описано, савремено српско писмо типолошки је блиско овоме нашем домаћем пословном писму. У оба случаја имамо исту графички упрошћену штокавску структуру. А као што се овде могло видети, графички еманципована јота појавила се у српском писму много пре његове актуелне реформе као спонтана алтернатива јотованим лигатурама, као логичка последица упрошћавања графичког инвентара нашег писма по моделу «пиши као што говориш», који је такође много старији од аутора ове крилатице.

Библиографија

Nakaš 2010: L. Nakaš, Jezik i grafija krajišničkih pisama, Sarajevo.

Nakaš, Dodatak: L. Nakaš, Dodatak doktorskoj disertaciji. Krajišnička pisma iz Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Sarajevo 2010.

Rogić 1962: P. Rogić, «Jedna isprava pisana bosančicom u Senju 1720.», *Filologija*, 3, Zagreb 1962, 137-140.

* * *

Ђорђић 1971: П. Ђорђић, Историја српске ћирилице, Београд.

Комар 2009: Горан Ж. Комар, Бока Которка. Ћирилски споменици 17. 18. и 19. вијека (acta serbica). Мјешовита грађа (1608-1917). Херцег-Нови 2009.

Комар 2010: Горан Ж. Комар, Ћирилична документа дубровачког архива: прилози историји свакодневног живота на тромеђи Дубровника, Требиња и Новог : 1504-1795., Требиње 2010.

Станишић 2015.1: В. Станишић, «О *српској дипломатској минускули* још једном», *Путевима српских идиома*. Зборник у част проф. Радивоју Младеновићу поводом 65. рођендана, ФИЛУМ Крагујевац 2015, 331-339.

Станишић 2015.2: В. Станишић, «"Босанска буквица" и Вукова ћирилица», *Вук Стефановић Караџић* (1787-1865-2014), САНУ, Научни скупови, Одељење језика и књижевности, књ. 27, Београд 2015, 105-114.

Станишић 2016: В. Станишић, «Ћирилица дубровачког молитвеника из 1512. године», *Српски молитвеник, Споменица Милану Решетару* (1512-1942-2012), САНУ, Одељење језика и књижевности (ур. Јасмина Грковић-Мејџор, Виктор Савић), Београд 2016, 145-150.

Станишић 2019-1: В. Станишић, «О палеографским одликама ћириличке преписке везане за период владавине Шћепана Малог», *Српско језичко и књижевно насљеђе на простору данашње Црне Горе.* Зборник радова са Другог међународног научног скупа одржаног у Подгорици 26–28. маја 2017. године (главни уредник Ј. Стојановић), Подгорица: Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, 2019, 213-222.

Станишић 2019-2: В. Станишић, «Минхенски азбуквар и његове иновације и архаизми», Наслеђе и стварање. Свети Ћирило – свети Сава (869 – 1219 – 2019), Институт за српски језик САНУ, Београд 2019, 277-296.

Станишић 2020-1: В. Станишић, Старе књиге Јагићеве библиотеке, ССДС, *Славистички списи* (у штампи).

Станишић 2020-2: В. Станишић, Загонетке старословенског *ђерва*», *Српски језик XXV*, Београд 2020, 113-124.

* * *

О палеографических особенностях кириллических документов XVIII в. из Боки которской

Темой данной работы являются графические и орфографческие особенности сербской письменности XVIII века с территории Боки которской и соседствующих с ней областей. Работа представляет собой продолжение графическо-орфографичского анализа некоторых документов принадлежащих времени правления загадочного самозванца Степана Малого, сделаного в 2017 г. (Станишић 2019-1). Тогда я имел возможность проследить на данных документах постепенную смену на этой территории старого местного делового письма младшей русской скорописью, а в данной работе, охватывающей гораздо более широкий корпус документов, можно проследить структурные отношения которые между этими кириллическими системима имели место в XVIII веке. В целом, старое сербское деловое письмо со временем превратилось в ненормированный региональный тип деловой кириллицы, сведенный к «протовуковскому» инвентарью знаков, т.е. лишь к штокавской звуковой структуре, очищенной от исторического наследия.

С уходом турков с территории Боки которской этот местный тип деловой кириллицы постепенно уступает перед церковнославянской скорописью, рассадником которой был монастырь Савина. Изменения наглядно наблюдаются на плане выражения, при чем старые местные формы некоторых букв держались до середины XVIII в. На плане структуры, это местное письмо превратилось в (орфо)графический субстрат церковнославянской скорописи, который на данной территории проявляся в течение всего XVIII столетия.

Ключевые слова: сербское деловое письмо, минускуль, скоропись, «протовуковская» кириллица.

Развој словних облика у ћириличким документима XVIII в. из Боке которске и Старе Црне Горе

Напомена. Одсуство варијантних знакова је доказ домаће ортографије у скорописном руху (упрошћени списак знакова, сведен на штокавску структуру). У том смислу, пада у очи касна појава ї и високог ⁊, који по правилу иду заједно с руским лексичким и графичким елементима. Јерови, јотоване лигатуре, као и ѣ, учвршћују се овде тек од XVIII в. Исто важи и за графичке маркере грчке лексике и црквенословенске графичке традиције: χ, ψ, θ, ν. Домаћи знак ѫ (у двојном значењу [ђ, ћ]) задржали смо у овом списку на његовом изворном месту старословенског «ђерва», иако је он у том времену био променио свој парадигматски статус и дошао после слова ч,[1] зато што је то место данас резервисано за друго особено домаће слово, које се овде појавило средином XVIII в. – ѱ.

Од друге половине XVII в. до средине XVIII века

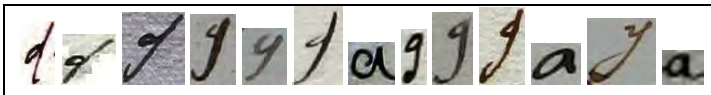

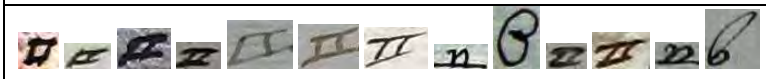

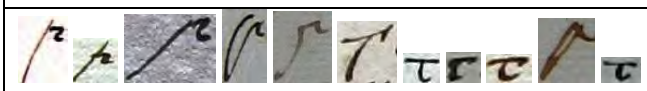

		а
		б
		в
		г
		д
		е

[1] Нпр. у *Буквици* Павла Посиловића из 1647. (у његовој књизи **Цвнет ѿ крипости**), што је потом поновио и Павле Соларић почетком XIX в. (упор. Станишић 2020-1, Станишић 2020-2: 119).

	ж ж	ж
	з	з
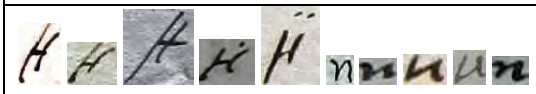	и	и
	ї ї	ї
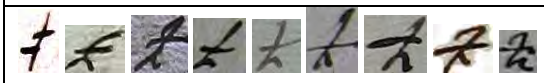	ѧ	ѧ
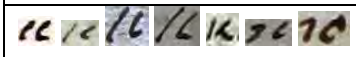	к	к
	л	л
	м	м
	н н	н
	о	о
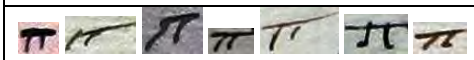	п	п
	р	р
	с	с
	т т	т т
	у оу	у оу
	ф ф	ф
	х	х
	ѿ	ѿ
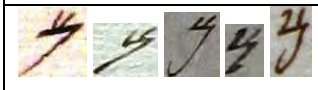	ц	ц

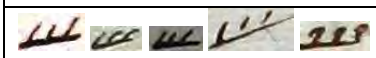

	ѵ ꙁ	ч
	ш	ш
	щ	щ
	ъ	ъ
	ы	ы
	ь	ь
	ѣ	ѣ
	ю	ю
	ꙗ	ꙗ
	ѥ	ѥ
	я ѧ	я ѧ
	ѷ	ѷ
	ѯ	ѯ

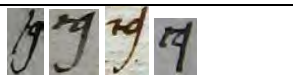

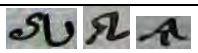

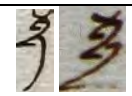

Развој појединих словних облика у другој половини XVIII в.

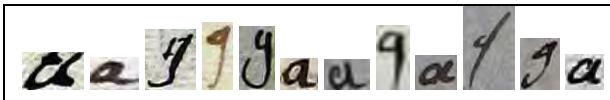

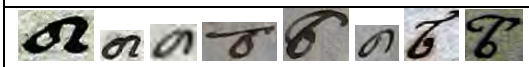

	ꙋ ꙋ ꙋ
	ꙋ ꙋ
	ꙋ ꙋ
	ꙋ ꙋ

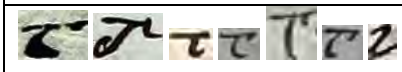

	а б в г
	е
	ж к
	з
	и
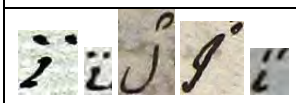	ї ј
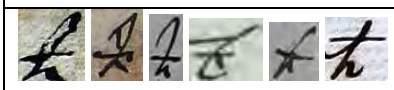	ћ
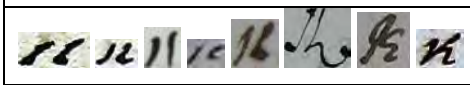	ѡ
	л
	м
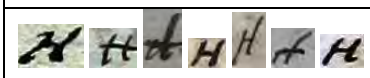	н
	о
	п
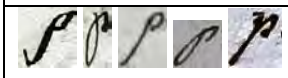	р
	с
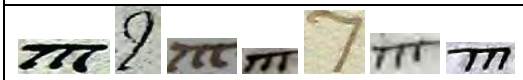	т
	ѵ у
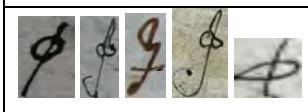	ф f
	х

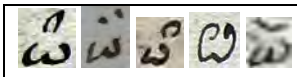	ϖ
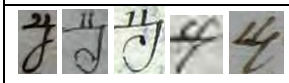	ϟ
	ϛ
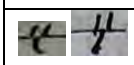	ϡ
	ϣ
	ϥ
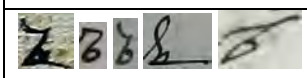	ϧ
	ϩ
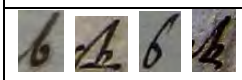	ϫ
	ϭ
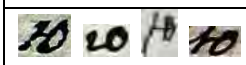	ϯ
	ϰ
	ϱ
	ϲ
	ϳ
	ϴ
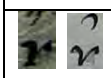	ϵ

ДОКУМЕНТИ
ИЗ МАНАСТИРА САВИНЕ

29. август 1633.

ѿнас мехмедаге даздара рисанскога иѿнас
ибрахимаге ихажиомера назора новскиех
капетану исвему збору почтованому пераш||
кому в. д. н. апотом примисму вашу
почтовану книгу иразумиесмо щонам пи||
шете ради некиех луди ваших дасу
наши нане пушке метали исрамотили
ми тои преће ваше книге чули ниесмо
били истина има наших ускостаници
али ниесмо ништа преће книге ваше разу||
миели ами ниесмо контенти дасе така
ствар чини нидавамо области безпу||
тнои работи хоћемо тои разбирати
итко буде безпута чинио чинитићемо
даспутен ѿговара ако буду такои чинили
ипушке безпута метали хоћемоих
кастигати дадруги безпута нечини
ибогви веселио.
изрисна на ·кѳ· агуста на ·҂ахлг· [29. 8. 1633]

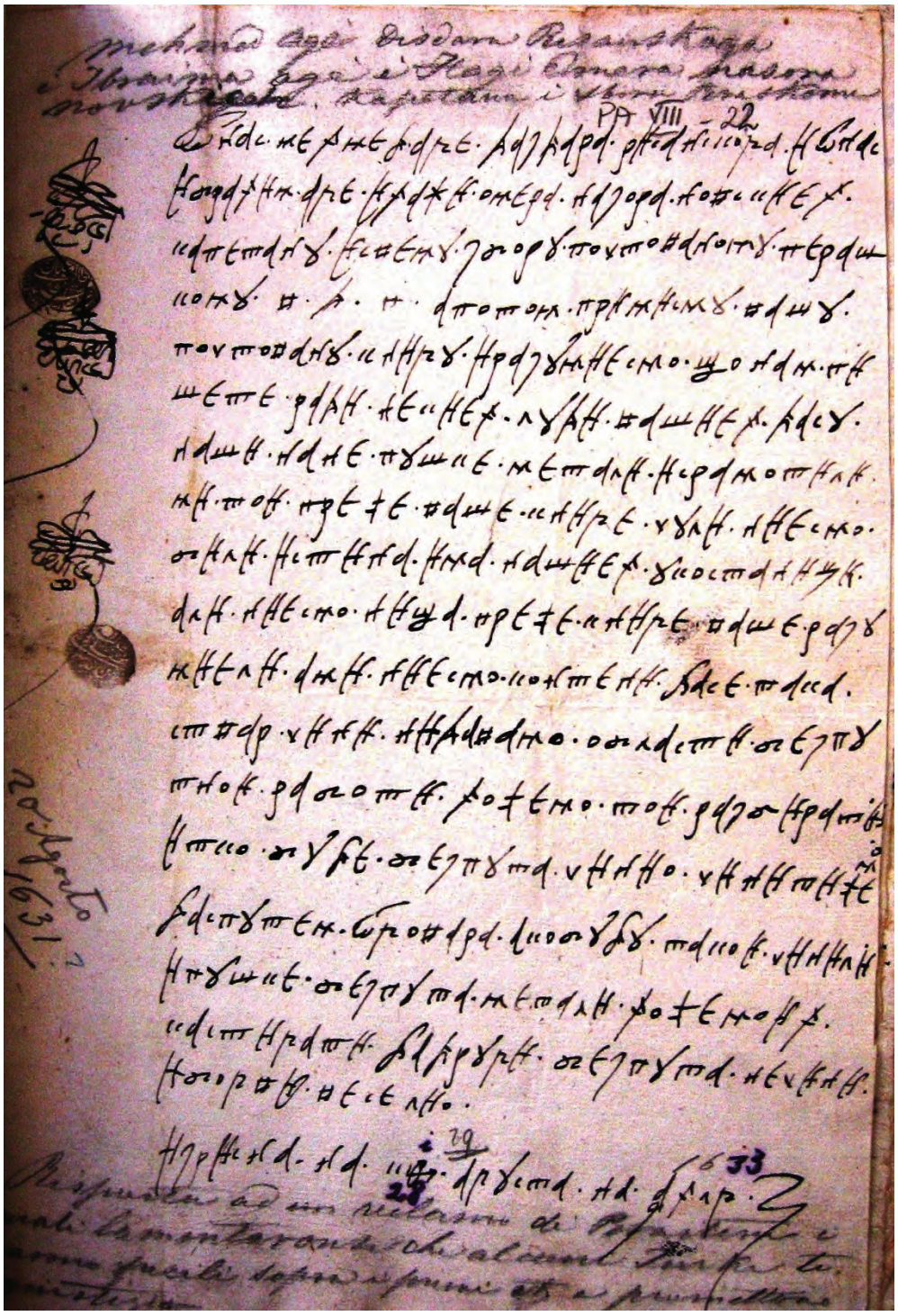

19. септембар 1633.

свиетлием иплеменитием имудрием исваке части
ичасне фале достоиному гдну капетану андрии те||
тровићу игосподи стариешинами перашкием в.д.т.
апотом примиосам лубежливи лист вашиех свие||
тлиех госпоцтва исречением листом иесам прими||о
попоноснику десет толора упечи итакоћер не||
сам разумио све щоми пишу ваша госпоцтва иурече||
ному листу итакоћер уминутому алити пред рече||
нием упарвому листу щоми писасте зато иесам обсвета капао би||
ио изато вам госпоцтвом одговарам дана колико за||
оиу парсону алити тргу нетледам никакву плат||
у неголи жудим без престанка учембих мого ваш||
ием госпоцтвам службу чинити аствар коиаие оикур||
ала наслужбах вашиех зациећа тогаие ласно сваши||
ием госпоцтвам аречением толорима чемусу се брнула
ваша госпоцтва ипрешу чинила ствар коиаме веома
засрамила алити забушила защоие задоста мени даб||
иих бино умилости вашиех свиетлиех госпоцтва
аречену ствар коиуми посласте миие немиритамо нит||
иие примамо закону плату защовам небивши таку служ||
бу учинио манища немане речену ствар иесам прими||
о умиесто дииоманата алити дразиех камена защо
видећи добро сарце алити билет облубави коиуми
указуиу ваша госпоцтва затовам насвему зафалуем
веома сарчано итако стоим парићан битвам наслужбии
нето ущосам иаки служитесе мноме защо жудим са||
вием сарцем ваша госпоцтва послужити ибогвас весе||
лио иугоспоцтву уздаржао иа назаповид вашиех госпо||
цтва михо кувелић писах ичекам одговор акомиће||
що ваша госпоцтва заповићети
изновога на 19 сетембра на 1633.

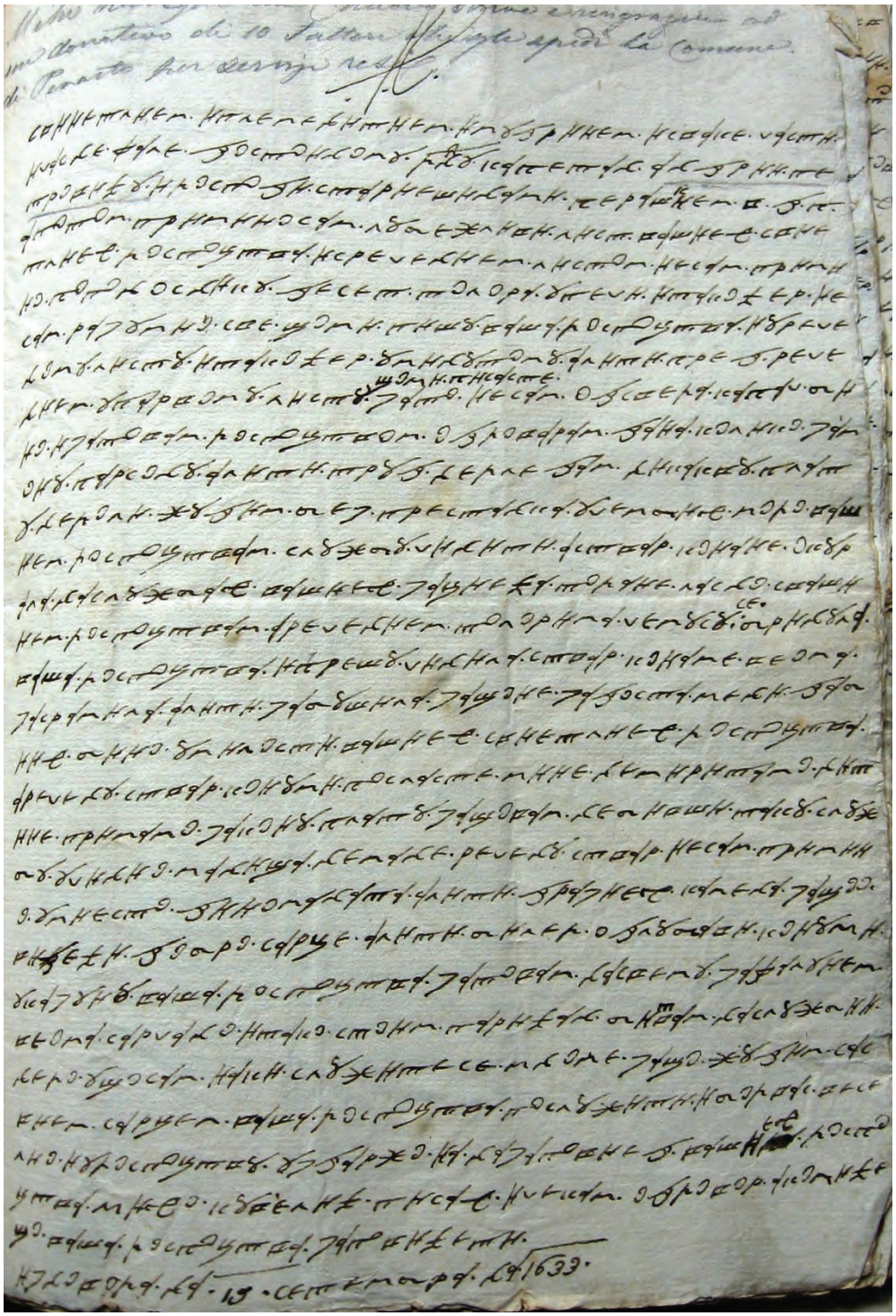

6. мај 1682.

Свиетлому исваке части ичасне фале достои||
ному г͠ну крилу змаиевићу капетану
перашкому мому приателиу ѿнас ар||
слан ћехаие салухвића в. д. п. апотом
свиедокуием захасана салухвића чафовића; да[?]
рече иван злоков прид да[?]ном дужан
сам хасану чафову педесет динарића
зато како ѡих молием од истога хаса||
на даием свиедочанство по овому писму
како чух из уста истога ивана; уто||
лико ако що можемо наове стране мо||
жетесе унас поуздати недруго ѡот||
ви веселио иу т. уздаржо
из новога на ·6· мачиа · 1682-

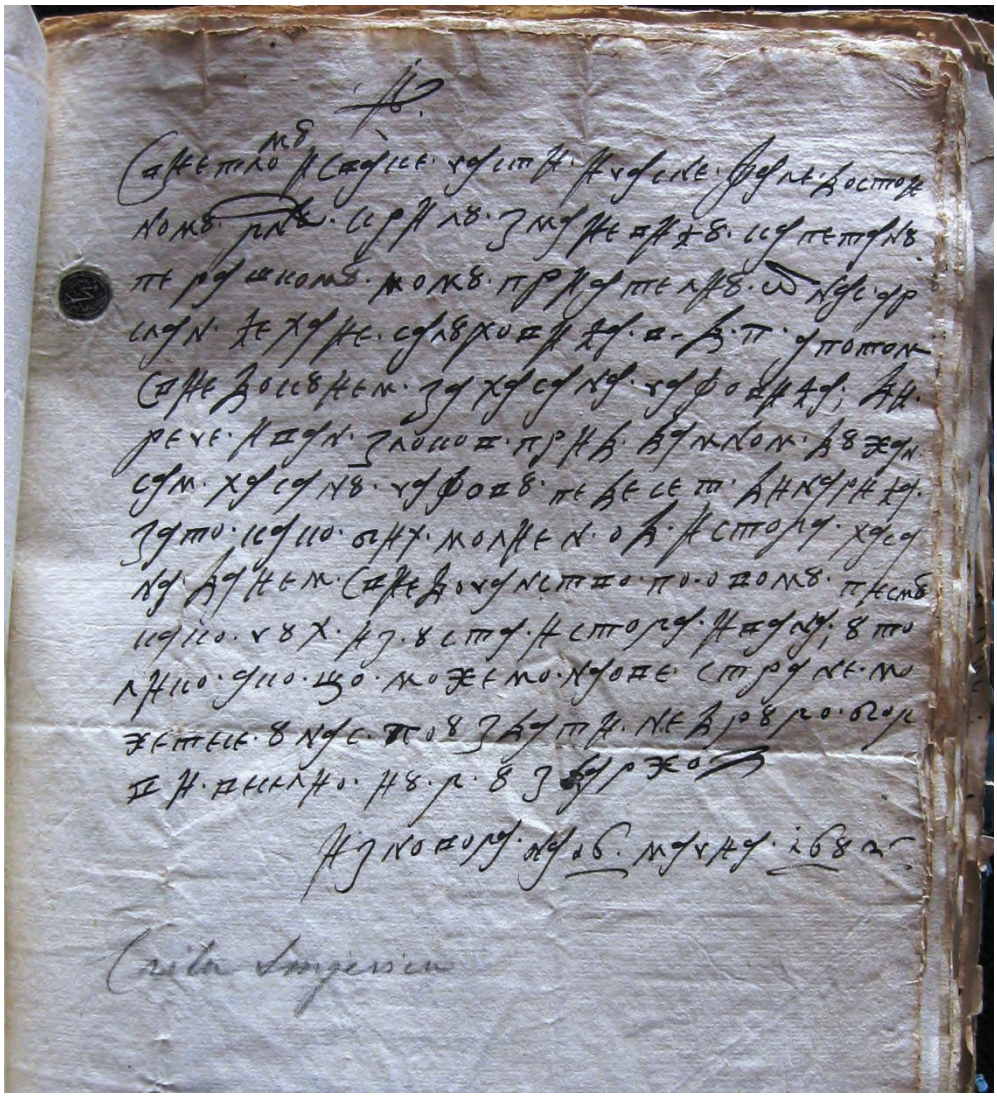

1)

слава т҃дꙋ б҃ꙋ на 1702 м. фебрара – 10 ꙋ новомь наварошй
да се зна поѿвомꙋ йстйномꙋ пйсмꙋ како мй двйе сес||
тре ѿће речене анћа йнана ћерй покойнога кꙋвеле
а сестре покойнога нйка кꙋвеле ймата йћꙋра ѿдново||
га свароши старйнйцй бꙋдꙋћй ѿстале сйроте
йзанаше покойне браће йтако достйженась теш||
ка сиротина йпотреба йдоће брйеме йнаша срећа
да се ꙋдамо позаконꙋ крсћанскомꙋ какосꙋ кѿста||
ле наше сестре йнеймаюћйсе мй речене сꙋчйме
ꙋдатй допꙋштꙋемо йпредамо ꙋрꙋке свꙋ ѿблась
йгосподарство ѿземле кою намйе даѿ превед||
рй прйнцйпь заранꙋ какосе море вйдйетй ꙋфе||
щйдамь госпоцкйемь кое ймадꙋ кое земле
находесе ꙋмелйнй ато ꙋрꙋке предамо бла||
женой гостй кога е црква на савйнй йѿнйемь
свещенйкомь алй тй калꙋћеромь кой нас слꙋже
атое старйешйна сймеѿнь тровйћ зато даемо
нйма свйема кои слꙋже реченꙋ црквꙋ саде й ко||
й бꙋдꙋ слꙋжити ꙋнапредакь бꙋдꙋћи тꙋ грац||
йю йспросйѿ г҃дь владйка саватйе ꙋпреꙋзвйше||
нога г҃на совра провйдꙋра федрйга бадоера
кой е допꙋстйѿ дайма ѿва земла слꙋжйтй
реченꙋ црквꙋ насавйнй ймй обйе речене сестре
допꙋстйсмо йдасмо землꙋ йдобра конасꙋ ꙋмелй||
нй йфещй де коесꙋ ѿдь земала ꙋмелйнй да||
ймаю ѿнй йстй црковнй свещенйцй ꙋжйва||
тй ꙋвйекь ѿданас какосмо мй доданась

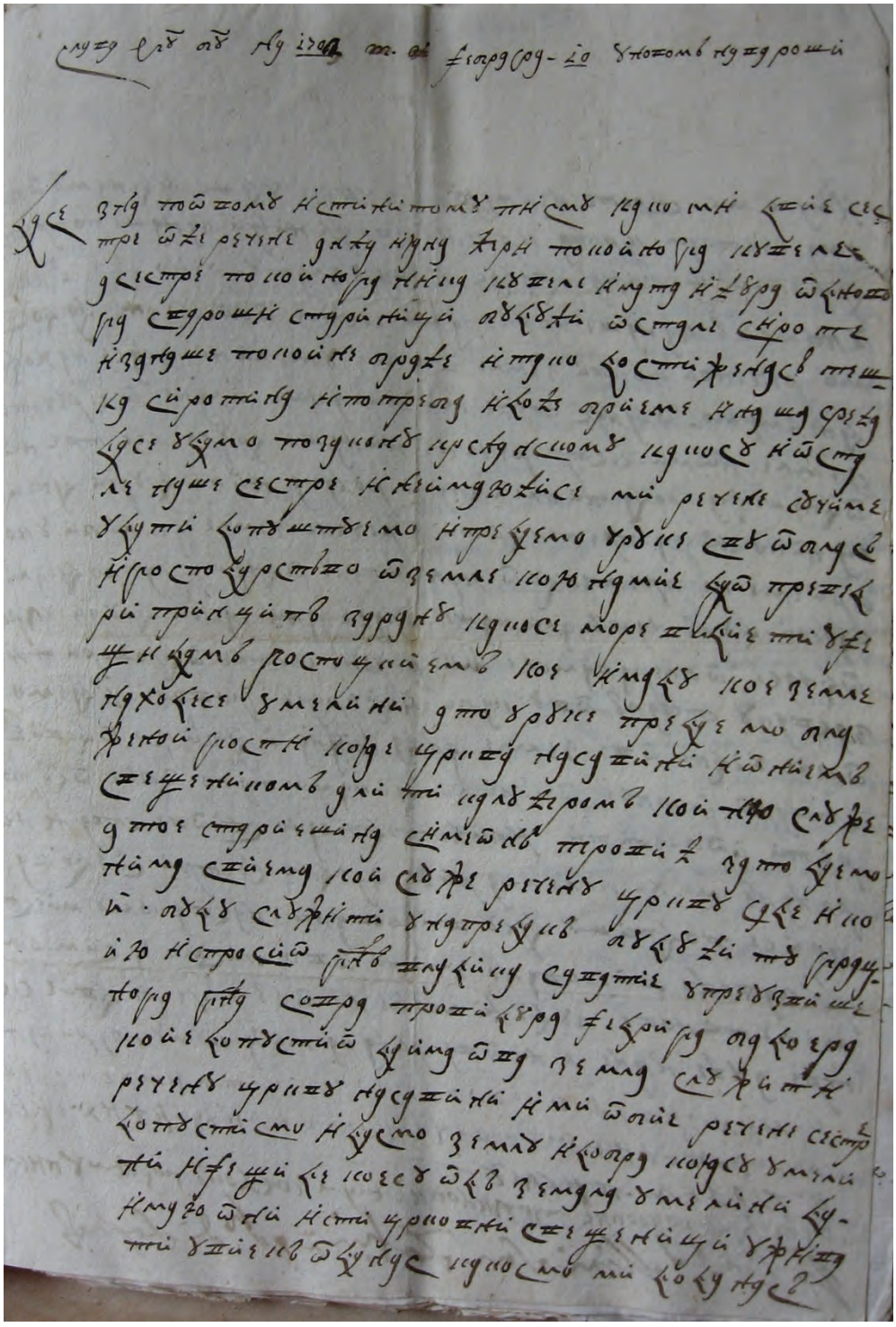

2)

итдко мй сироте нтеймдюжйсе чиме укдтй кдке нтдмв ѡтайll
емд сестрдм црнпд йреченй спещенйцй здндше потресе кдщендм
ценйнд кпдкес йкпд узлдту реко – 22
упомож здндше пржйе дмй сестре ойе уекно кдкоll
мо реченой црнпй земле йкорд умелйнй конгсе ндхоке
кднеймдмо ѡкднас пеже мй нйндипе йлдне ѡкв рецене
земле нймй рецене сестре нй ндше крүте сестре нй
ѡкндшетд рокд нй племенд нй рождн нй ко крутй кднеll
мд нйко нйщд претенкйтй ѡкречене земле днолй ой укое
орйеме претенкйѡ коню стпдрв ѡкндшетд рокд длйтй зднок
кутв ндшв длй ндше ордже длй зднок крутй узрон
ѡкндсв ѡолетдпдмосе мй рецене сестре ѡктопорйтй
здспдну стпдрв ѡпу ндко ѡкйзторв топорй йкдемо
ѡойе уекно ѡпе земле днжд йндннд йкдой що ѡкопйе
стпдрй торнйе ѡнурйло кдймдмо тдко ѡойе ѡквтопоll
рйтй йѡордннйтй йойже повпйсдно снйѡпе стрдне нй
рождив мйхо нулуноддрйж здекно сутрй сйекокд
койсе покпйшу кдсу пйеропднй ндспдному миесту.
йзд пеже пйеропдне учйнй ѡпо пйсмо нд сймо
мйлутйнопв оукужи моленв ѡк рецене кпйе сеll
тре днже йндне йнйѡпд рождн мйнд нулуноддрйжд.
нд михо нпднеп нулуноддрик потпишуем ндиll
ме реченйех жеподнд нупелижд. нойх сиекоll
н торнем пйсму.
нд прокднв понипопик мдтдзнопик есдм спекокв торнему писму.

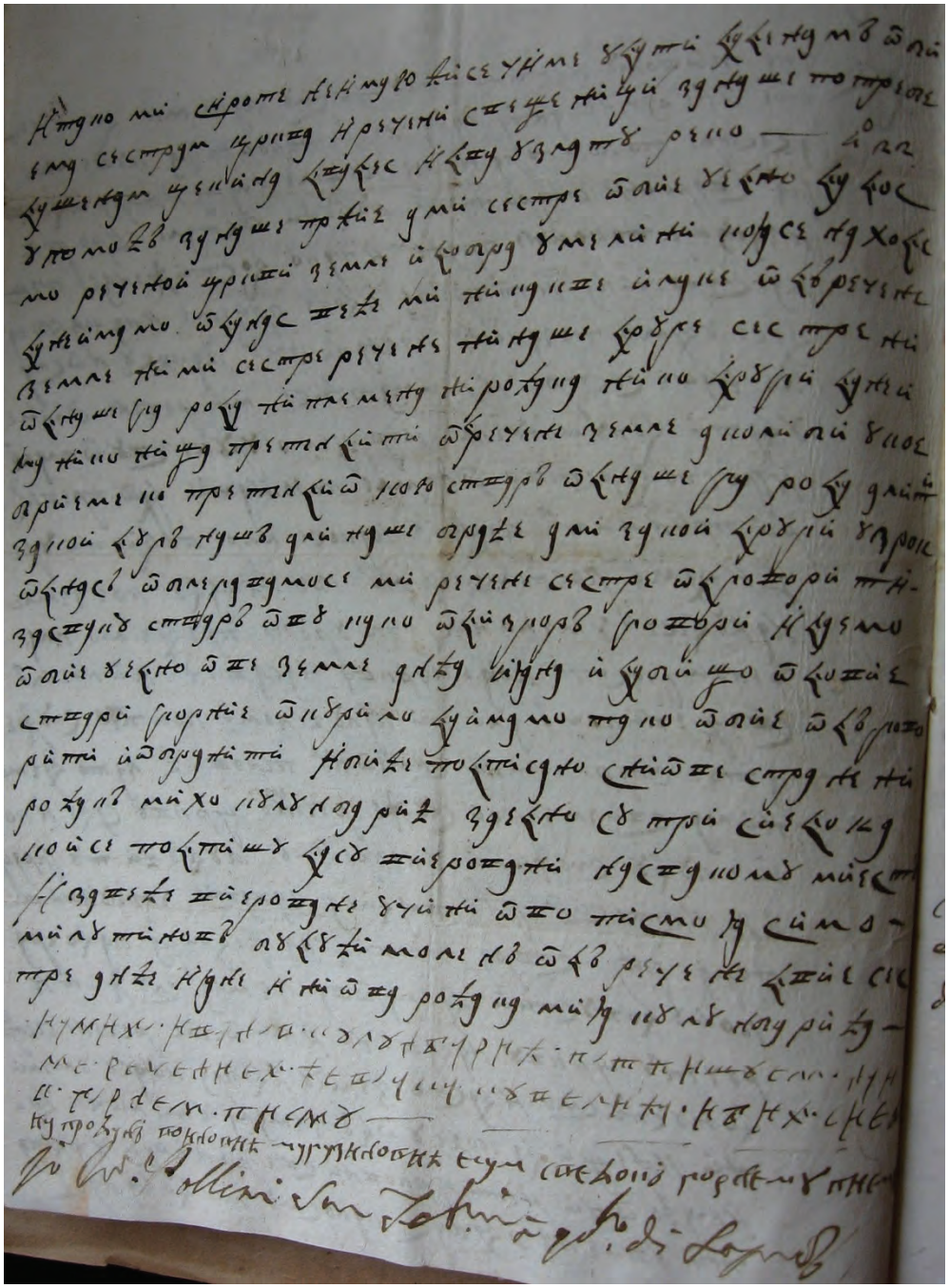

12. август 1704.

1)

[...]на 12 агуста 1704 у Топлои у Новому...
нека се зна повому писму алити шкриту
како иа костадинъ кнеза Драгутина синъ имо||
а браћа комленъ иѡво сва три брата залагамо
кнезу иѡвану вуиновићу савине наше
штосе наѡди на ћурћеву брду кућа ибашта
ивиноградъ иливаду иземлу ѡраћу зацекина
40 четрдесети штонаме узеѡ сву себе
уг̃на кавалиера раѡвића данимасе помагамо
ими данане плаћамо добитъ какое ра||
злотъ нагодину уѡву државу само дае
кнезъ иѡванъ сигуръ зато му даемо све
штосе наѡди наћурћеву брду икосе наће
дапотъ пишесе засведока дае вероване
насвако̑ месту иправди ибогдаѡ добро
идобар часъ вазда.
иа кнезъ проданъ магазиновић ѡво писа-
бих моленъ ѡсва три брата костадина
комлена иѡва иесам сведокъ ѡвому пис[му]
+а лазаръ милинъковъ есамъ сведокъ горънему
писъму
+а димитар жарковић есам сведок

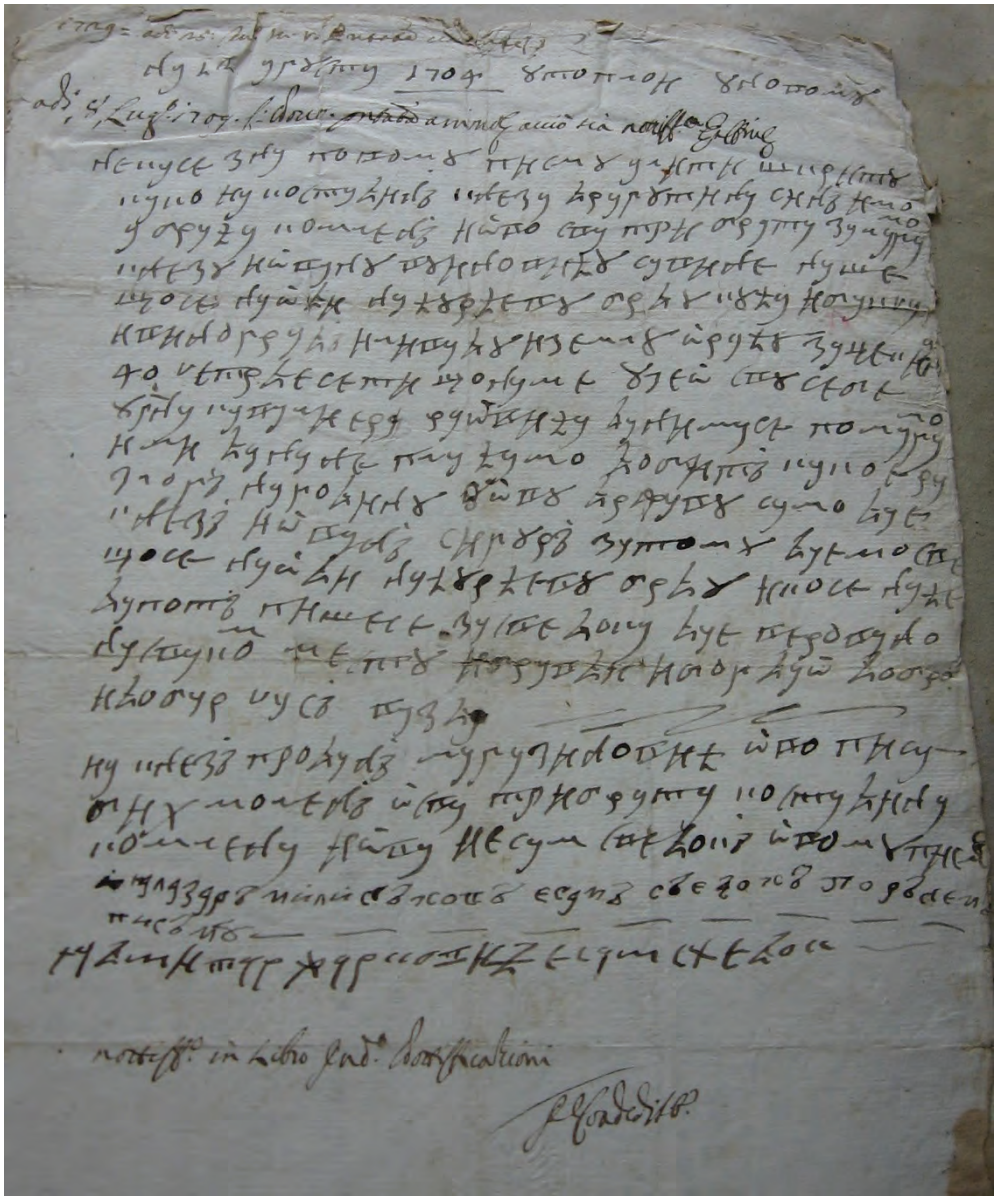

2)

на свету петку на 14 ѿтомра 1704 уваро[ши]
некасе зна како комлень иѡво синови
кнеза драгутина даше ћурћево брдо све
щосе ниѡво назива даше кнезу иѡвану
що учини да е добро учиниѡ дасмо зацени[...]
40 що е занась имаць заѡвиху какосе
више тода данасе неѡтлуши ипотдаѡ добр[о]
седокь кнезь продан сава ѿпопова.
ја воин маноилов есам сведок
йа йван ӓвйестовйv[?] йесан сйедок
торнему пйсму
на 1710 ѿтомра 28 плати иа кнезь
продань кавалерици стиева раѡвиха
за ћурћево брдо наѡви шкрить цё 20
на 1911 посла повиду иплати укотор цё 20
послие намирисмо цекина 20
свех плати раѡвиху иузе шкрит

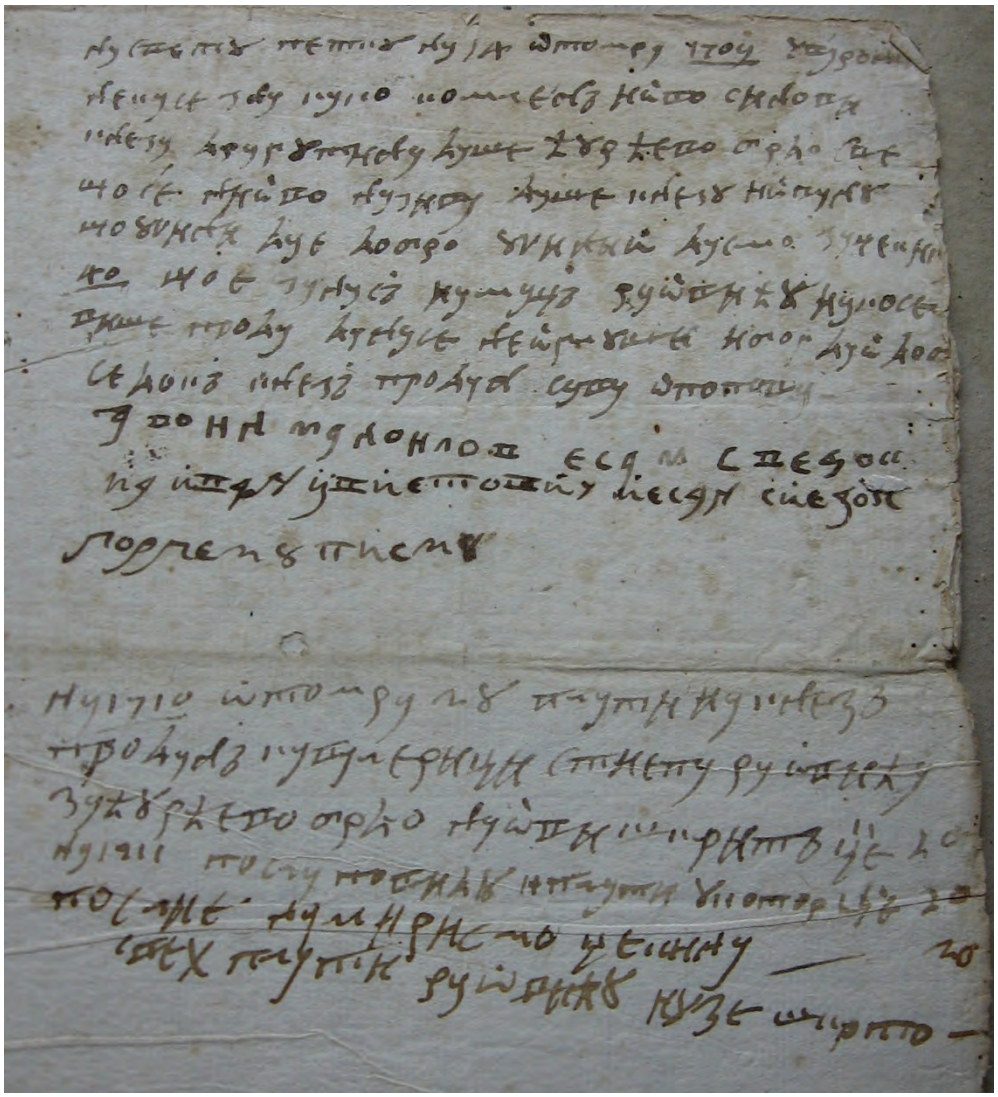

1. септембар 1714.

на први сетемра д҂уиѧ 1714 уновому
некасе зна повоме писму алити
шкриту како узе на петко терзићь
савине угосподина проигумна гаврила калу||
ћера начутиту цекина 35 велу
тридесети петь закоему даемь
уреумь мои виноградь покућомь попа
ћура аревене цекине дамуи имамь
лиепо вратити главно нане до||
читакь какое законь нагодище
насто десеть щоустое такох
уговорисмо загодине три аколи
нечи вратиѡ̑ ревене цекине наро||
кь идчитакь даимасе наплат||
ити наистому винограду ичи||
ће ѡће уписана два сведока ђачу||
ду вероване насвакоме месту.
иѡ̑во писа на кнезь продань мага||
зиновићь чимолень ѡ̑дь ревено||
га петка терзића неумиући онь
писать ичоть даѡ̑ дчро вааздахь
ина иѡ̑во петровић сведочим горне писмо.

Дуж леве маргине дописано:

апак узе сувише с҃р ѡ̑ви цекина щосу ушкриту ме||тути иуписати даде ми
више цекина десет и велу цекина десет и узе умое руке на исти петко терзић
иѡ̑во подписа на лазо милинко||вић речени самарчић чинши молен ѡ̑д истога
пе||тка терзића неумиући ѡ̑н писати иѡ̑ве цекине узе уистога калућера
гаврила савине

20. март 1715.

слава тн҃ꙋ б҃ꙋ на 1715 на 20 марта ꙋрїснꙋ налатинскꙋ
добро дасе зна сїедочио поꙍ҃воме писмꙋ
како примйхь йна мйхайло йꙍ҃вановь
йꙍ҃во сжепановь ꙍ҃дкапетана сердара
петра желовйка дꙋката бйелйе 20
щонамйе ꙍ҃ставйо покойнй стрйць
мйтарь богдамꙋ дꙋшꙋ прости
йꙍ҃вй йсти вйнарь щонамь даде
сердарь ꙍ҃згарь завзати ꙍ҃дгосподи||
на йгꙋмна жоржйе сасавйне бйое прй||
мйо йна мато вꙋковь пйсахь ꙍ҃вꙋ
речеꙋдꙋ бйвшй молень ꙍ҃дйстога
мйхайла йꙍ҃ва ꙍ҃згарь завзатйе
йесамь сйедокь коеже бйтй йоще
подпйсато ꙍ҃дрꙋге рꙋке двйе.
ꙗ сжепань матовь шꙋньдежйчь сйедочимь торнем[ꙋ] пйсм[ꙋ]
ина сжепань митровь катꙋрикь сведокь то||
рьнемꙋ письмꙋ како говори.

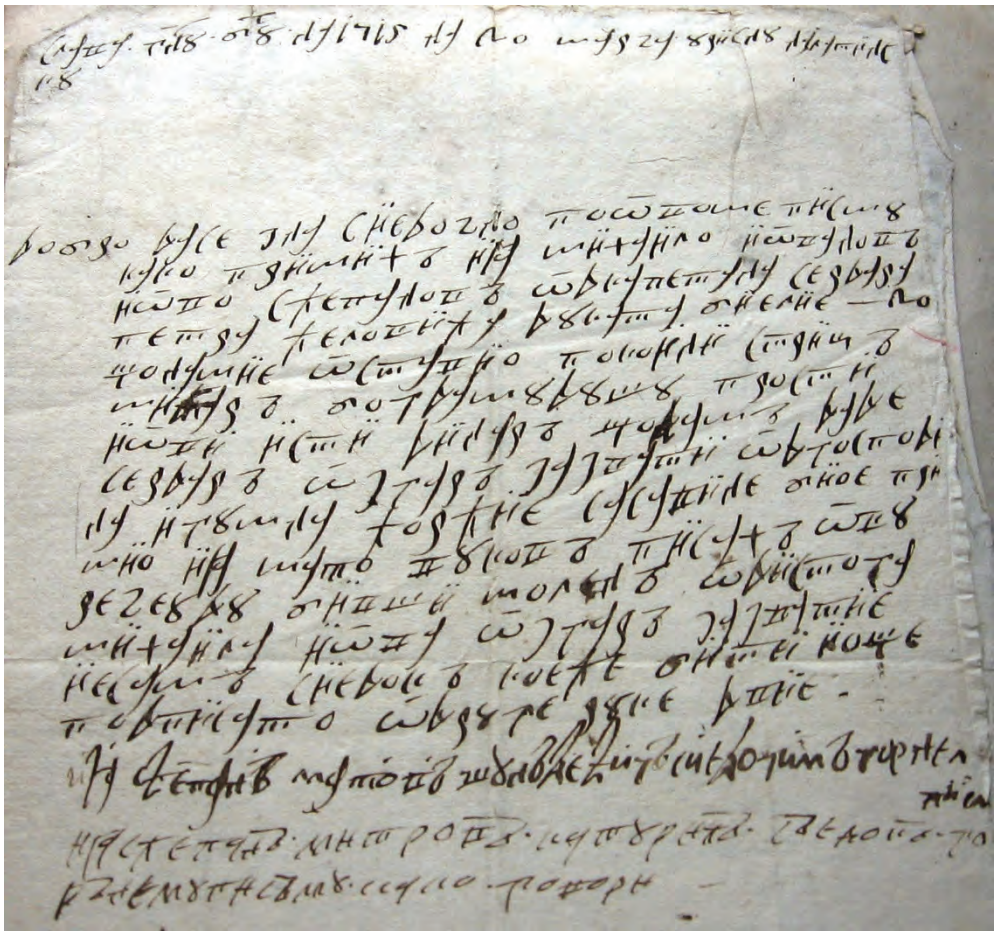

25. септембар 1717.

1)
Ми Алвиже Моцениго Третый за
преведрую републику венецїянскую,
Провидиторъ генералъ ѿ оружїя въ
далмацїи и во Албанїи, ипрочая.
Будући дала ова Карика гдⷭну оцу
игумену греческога закона Стефану
Љубибратићу, Канапахъ Четиридесеть
Двадесеть ȣселу драчево, кои бяху
турчина рустемберга, А другїехъ =20= удержави
Звалине кои бяху турчина Мустафе Азића. Какое све
лѣвше изговорено унѣговои инвещиди
ѿ =21= текущаго: изато Мы разумѣваю[ћи]
дареченныи гдⷭнъ игуменъ има бити
унапрїедъ познанъ господаромъ ѿнїехъ
Канапахъ Законнымъ, инеѡпротивленныⷨ,
Заповѣдамо с̓наиболимъ начиномъ
и с̓властїю Нашего Генералата.
Кметамъ онымъ коиби садъ держали
реченне землѐ и ѡстале Стабиле, дакако
виде ово наше писмо имаю упуть
ринунцїяти ипредати усвободну власть
вышепомянутаго игумена. Све ѡно
що пошедиваю [то есть держе] ѿ разлога
реченога Подвїену 50 дуката̃ идруги̃
наказанїяхъ ипрочая. Али ако
претендиваю верху истїехъ добарахъ
Какавъ разлогъ за узрокъ кое перве нїѡве

Ми Алвизе Моценито Третый за
пресвѣтлую републику Венецианскую,
Проведиторъ Генералъ о оружіи въ
Далмаціи и во Албаніи, и прочая —

Судуки дала ова Царица Господину Оцу
Птутену тречесноса Запона Стефану
Лукопоратину, Капапахъ четиридесеть
и пядесеть усели драчено, поп саху
нерустемо ерта, Андрустіехъ = 20 = Уда е предани
т урiннат Мустафе Азика, Кадиое Са
Зидание (на мустиуту)
Мъ нше и зтакорено Унитакои инещиди
от 21 = теиишато : и зато Мы разурвадго
даречены Господину Оцу Птутену иму быти
у напріеду Познану Господаромъ онiехъ
Капапахъ Запонныте, и неопротивлено
запоудато снапмолите начиноте,
и с властію Нашего Генералата.
Кметамъ оныте копи саду ерфдли
речене земле и остале стаиле, даци
буде оно наше писмо и того упутоб
риюнцiяти и преддати у слободну владет
вышепомянутаго Птутена. Сие оно
що пошедшаго [то есть дерфи] отразлота
сречноса, Подпіену ао дупата, и дру
напазаніяхъ и прочая = Али по
Претендиандо верху истіехъ досарахъ
Купанъ разлотъ за узрону погубре
ніомъ

2)

Ниове ѝнвестиде, Неказе Јаве
пред нась даимь огде учинень
Судь ѝправица. Увјеру
чето ѝпрочая.
Уиотору 25 септемрія, 1717.
Алвиже Муценито Третый Проведиторь генераль

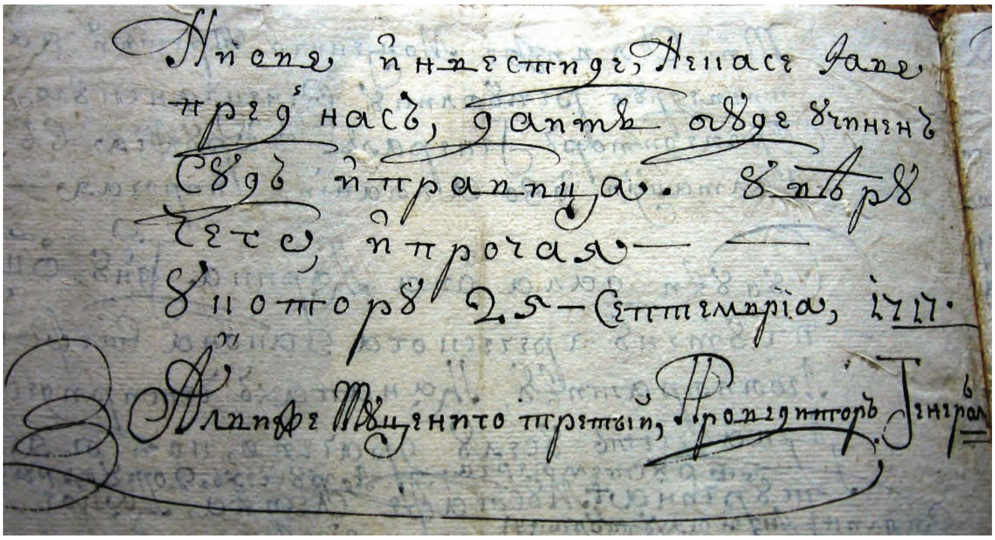

14. јул 1718.

коза старе подложнике од державе, колико за оне щосусе наиздание пре||
дали под нашиемъ господованиемъ, остаие нарећиено зереналу нашему
удалмацiу како иоще за облучение од кога биела на користъ од цар||
кве главне од топле вароша одъ новога, коие имаиући аићие
приказана госпоцка волиа. утолико остаиеим дата слоаода питана
одъ дацiа ма само са роае и рода що дати ауде ова держава и кад
аи аиле пренесене и друга миеста од наше державе алити
владаниа нашега, какоие дато перащанима, пащровићима и гаралиi||
анима пошилиући од тога наснание маћистрату нашему од дацii||
иахъ. скуплиамосе иоще датиим да могу скупитисе у варошу
одътопле уприлици и телесу одкомунитади коиа има аити
владана од иедногa капетана и четери и сућие и иедногa кан||
жалиера, да ставлиусе од исте комунитади и дасе промиенивy
свако годище съ оаласти са судити правде цивиле що мећиу
нима ауду, сдрава апелацион госпоцкием нашием прикаиницi||
ма, съ платом самому капетану десет дуката на миесец од
госпоцке скриние, аиће слоаодни од сваке рааоте руковние
здраве све пригоде од нашега посла. съ скуплиеном памети
фалиекоме держатъ иму оарагнене госпоцке кунфине с'ниови||
ем иунащвом од оружиа неприателскога, аићие цинiени пасат
и госпоцке мунициони одновога петъ стотин пушака на дра||
анашку питаниехъ сащо одъ ониехъ провидура на миеру од по||
треае, одъ зеренала али одъ естрадординдриа одъ котора ауде
имъ у потреаи расдиелено, и иму аити опетъ врдћиени кадъ
пристане потреаа, са опетъ валатиимъ, и иму имъ опетъ одъ ову||
да аити дате шестъ аандиерахъ, и иедан стендарад утвар||
ћиени ви такиехъ нашиехъ госпоцкиехъ луалиениехъ скуплиi||
енахъ сарчаниехъ съ коиемасте аили примлиени, ставнисмо да
поспиешуићи ваше савраћиение къ вашием кућиама, чини||
ћиете примити ониема прелиуалиениема подложницима, и види||
ети нашу полиуалиену облуку са наслиедоватиим свиедочан||
ства одъ наше лиуаави съ ставносћиу да имате иощъ ви пр||
иниети у свакоиъ потреаи твардину од ваше виере, васда ве||
ћие части од исте сарчане лиуаави пут нашега госпоцкога
имена.

с коиом областй од овога нашега сбора шалйемо вами тако да исвршите
дата у нашему дуждеву палацу на четернест лулйа 1718

Дописано на средини леве маргине:

преписана ис латинскога у словински перивоив од йезика
по конту мелкйору касимиру раковићйу кои би молен са приписати

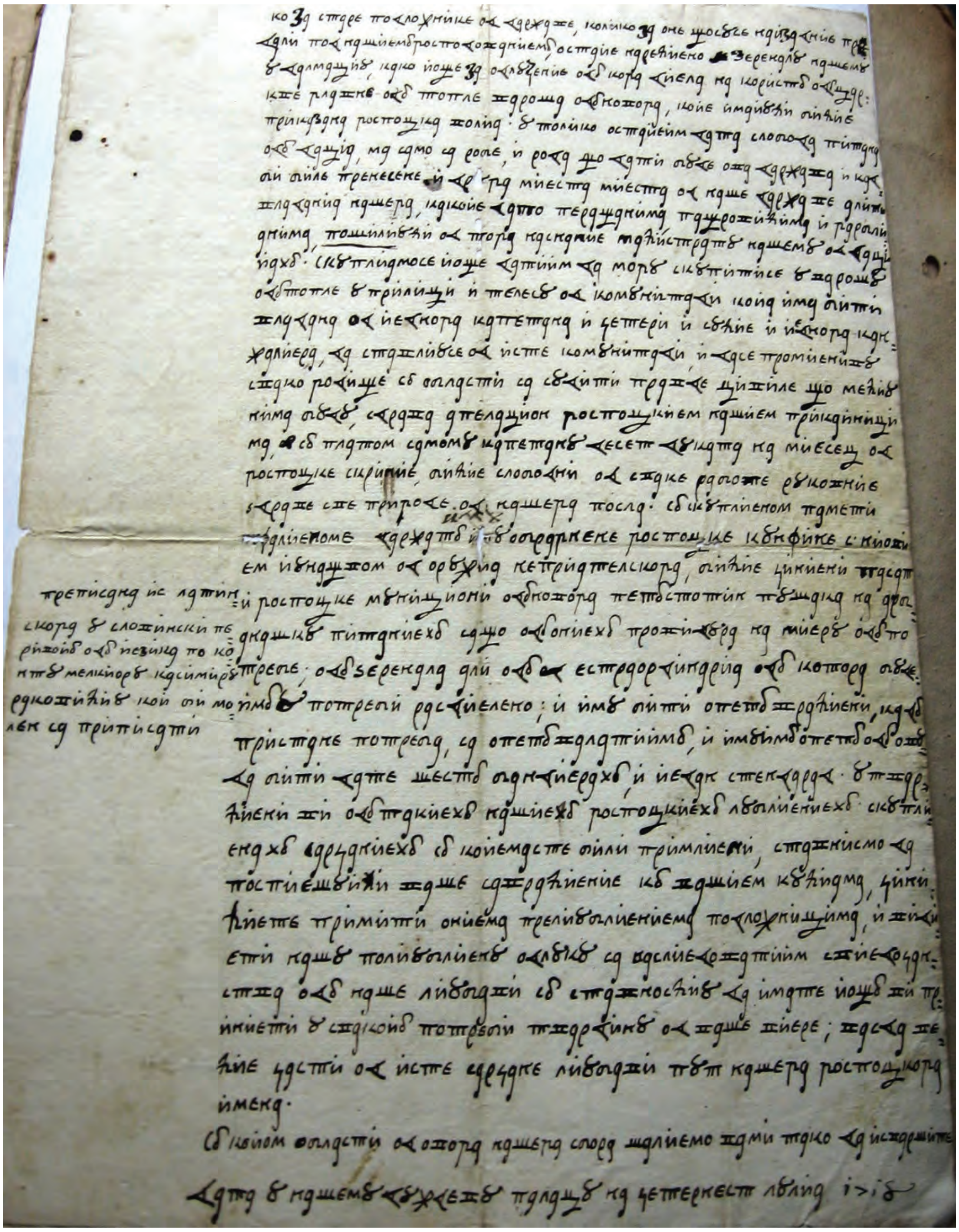

26. јануар 1719.

Моѷсеи Млстїю бжїю всеⷯ Срблѥм и олтарѡⷯ Патрїаⷯ,
Ѹмлѣн'нїе наше пишет Како поолженоⷨ преСтавл'ни
прѡсщен'наго митрополита захл'мискаго Ђерасима,
Емуже боуди веч'на памет. ієго имѣнїю иѡсташу
вьрука чтнейшаго архимандрита Трепискаго гна
геѡргїа. мие по Староврмено навичаю, каное име||
ла наша Стад велика црквⷮ патрїахїа србскаа
пћ, по Самр'ти архїереѡ коисѣ посрбски прСтолѡ
ѡбрѣтаю. ихь имение у патриахїю србскую даоуе
Како щосу ипоСвещен'ни нашиу цркв инаню
ѿправославни хртїана матицу есу примали ищо
оешѣ на насамр'ти ѿтавїю влка Ђераси ·р· златиⷯ.
ито оуспое руке примимо, ієще ктому велицеи
црк'ви иСкамо вт ѿето Стѣжанїа. ипа оузѣхо
ѿру архимандрита кир геѡргїа златиⷯ числѡ две
Стотине ипедесеть. ито чии Сдвие писани три
стотине ипѣдесет цѣкиа щомо примили оуСвою руку
ѿСтѣжанїа влке Ђерасима. ієще Ктому ищемо
тоⷢ҇ раи даемо ѿво пимо варуце чтнеишаго архи||
мандрита кир геѡргїа, нако вамѹ боуеть нава с||
ко мѣсто Сваки заперовано идаемаю Ктому
ѿето нитко тражити. сеже бить:
Мца гн КS, оу махиню. На х...

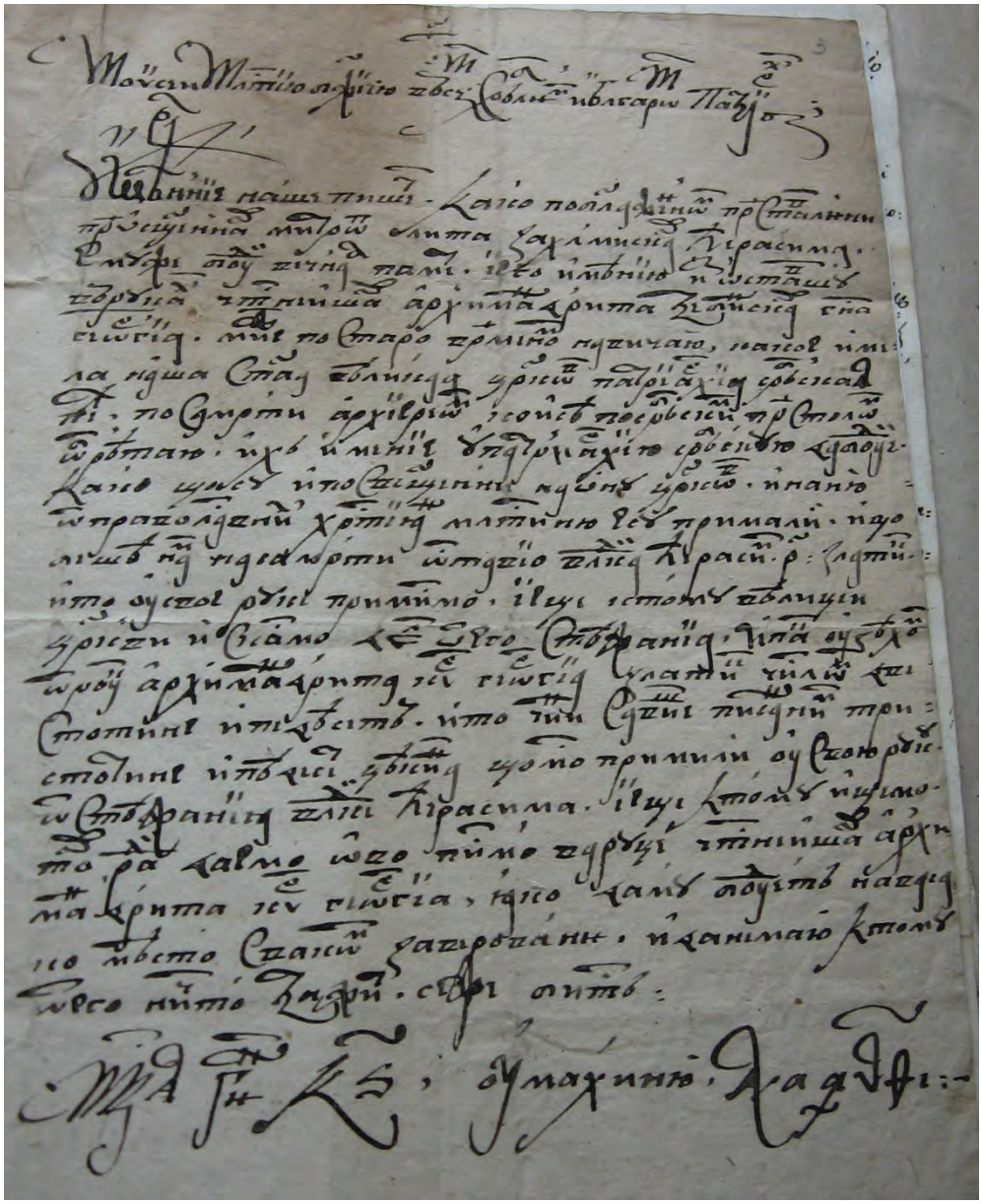

26. март 1723.

Мсца марта въ КЅ на ҂аѱкг уново умонастиру Савин
некаде зна по ѿвому писму алити полиц кое да буде веровано
вазда инавакому месту прѣдь входни и ц[?]вѣтовни чино како
ѣа ѿтацъ аѵξентїе гавриловић порекло мар'титић нинѣ
игумн ѿмонастира пиве прими ѿруку гна влке стевна
Љубобратића ико ѿца Леѡнтиа архимандрита ѿмонастира
требинкога прими умое руке цекина алити ун'гара ~р~
вели стотину а пр'во прошаши година примимо ѿисти
вишереченни ѿтацъ ѿмонастира савине ѣа исти
їгумн самоиѡ братїѡ ѿмонастира пиве примимо цекина
т н вели триста ипетдесет а ове све прьво исадашне
ѿпокоинога претававшагое влке герасима рупића щое
ѿтавиѡ насвоеи самрьти засвою душу унашв монастирь
пивски зато ѣа исти їгумн аѵξетие ѿвише
реченнаго пиве монастира чини ово писмо своиѡ
руко уверениа ради иположи свои печат ипотписа
своею рукою забол'ше вероване иѡбещаюсе полати
ѿмонастира нашего писмо съпечатом монастирские
Какосмо примили ми сва братиа иѡци нашего
монастира примимо цекина ѿвише речени ѿтацъ
сасавине цекин у н вели четири стотине ипедесет
їѣа игумн аѵξентие авермава горнѣ
писмо своиѡ исто рукомь

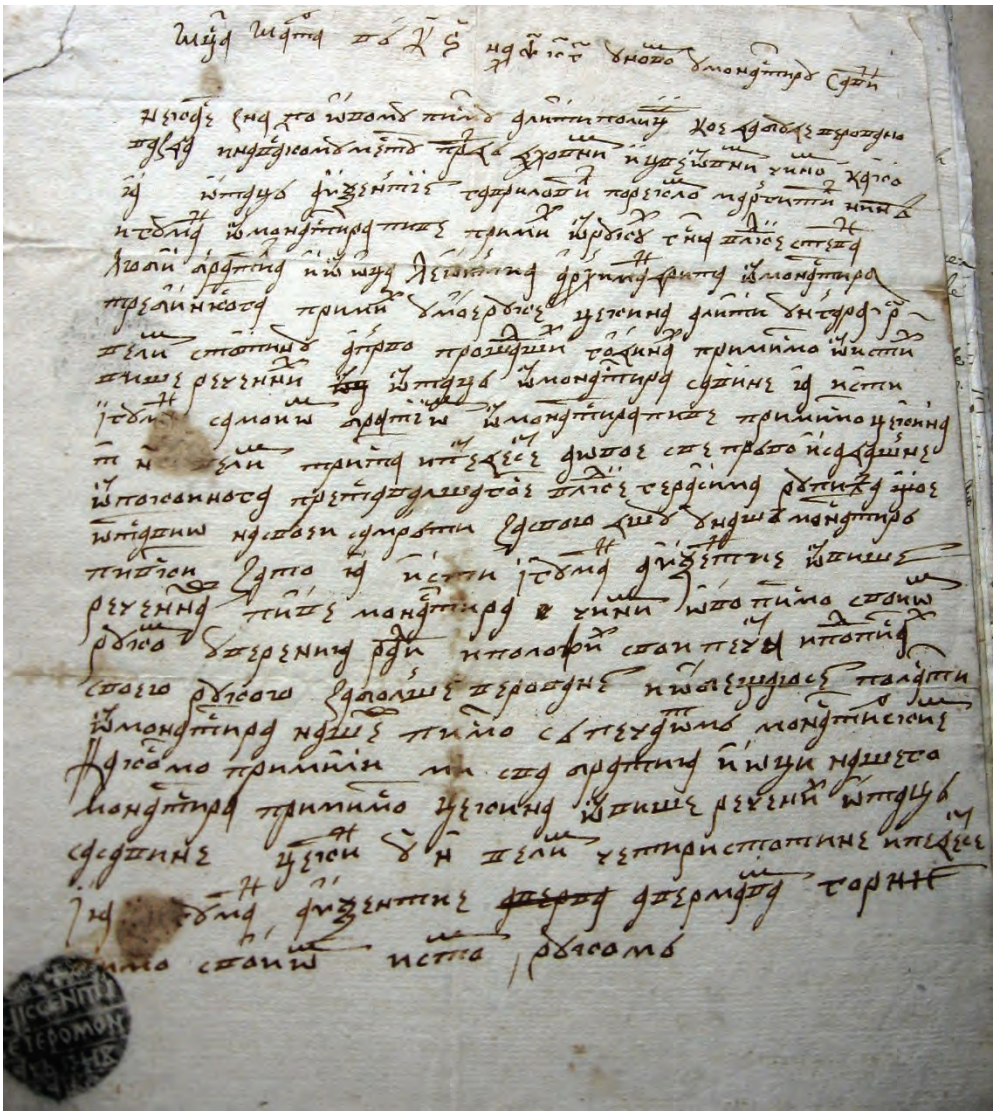

25. јул 1734.

1734 году ју́лія 25 дня
Во монастіру Сто Архаглском Крци.
Ја ниже Сетѡ моею рукою потписаній Геѡргіи јгумен
Кручкій все ниже помянуто в сем писмѣ в цѣлости з||
братіею во моих руків пріял, а имянно талерѡв бы[?]||
тіих двесто шестнадесят --216:
и Едину митру Архиерейскую Коя была покоиного Архиман||
дрита Стефана, а пред Смерть покоиного руфима Епископа
Гедном С[?]двем требинским оному руфиму позичена.
и Един Епитрахиль шитій золотом. и Того ради
на јгумен вишеписатіи и Спрочим братіам даемо ово
наше Писмо ѡбще все чтному оцу Леѡнтію апра||
мовичу Архимандриту требинскому с подписом руки на||
шея и печатію монастірскою утвренія
ради в будущія роди во вѣки вѣков
Смерени јгумен Геѡргіи з братіею потписую моею рукою

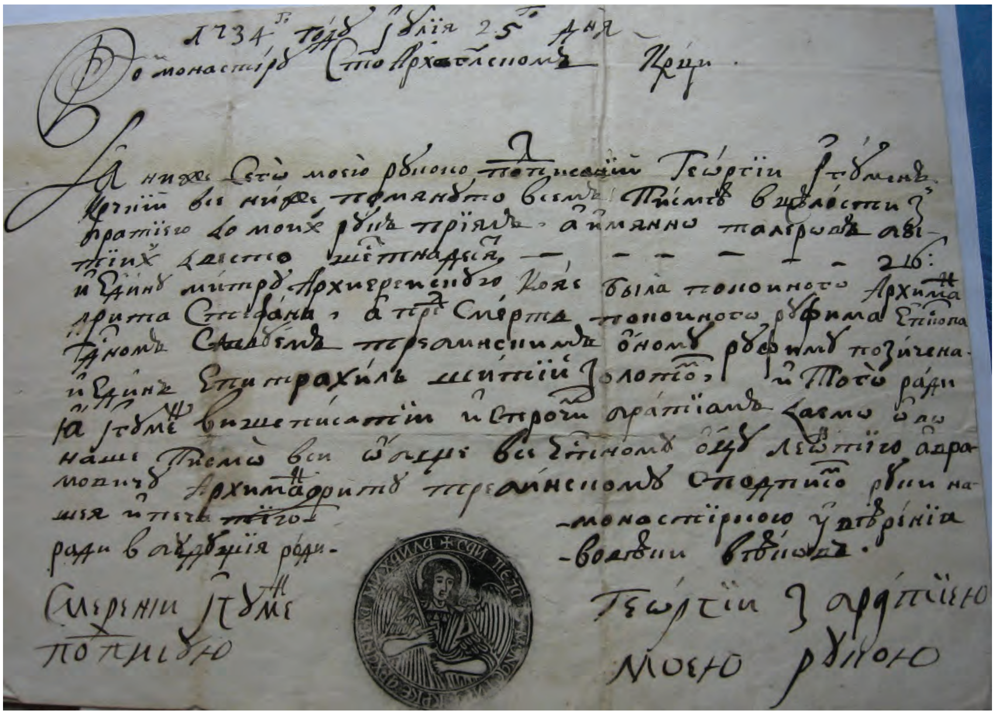

18. август 1745.

1)

на :18: августа :1745: умонаⷭстїру керки удалмацїи
Исповиедамо илїти ѡчитуемо мїи ниже именоватїи
своеручно подпїсанїи ѿтри монастїра далматїиска ѿстоар||
хангелскаго монастїра керка проигумень инамѣстнїкъ
нїканоръ сбратїомъ ѿстоуспенⷭкаго монастїра крупи
игумень василїя сбратїами, иѿмонастїра стаго
рождества бгородїчина драговїча игумень сїмеонъ
сбратїями, како прⷭимо усвое руке узлату чиⷭту
добре мѣре цекїна внецїянⷭкїе трїста ипедесеть
велїмо нумеромъ :350: узаямъ поради нашїе потреба
обащїе ѿчистога оца игумена арсенїя мїлутїновича
о свтоуспенскаго монастира савина и ѿ гдⷭна капетана
драгутина магазиновича и нѣгове четїри суће
ѿсве поштене комунїтади новⷭке и ѿ гдна капетана
мїлоша чае инѣгове четїри суће ѿсве поштене
комунїтади рїсанⷭке, ате исте астри заманаⷭтїрв
керку цекїна ·150· азакрупу цекїна ·100· азадраговичв
цекїна стотину ·ну· ·100· закое обже сачуваи дабїке щоуще дило
одкакве ненадне щете, облетаемо ѿсва наша три
монаⷭтира сва наша доⷠра жива имертва давазда ус||
вако доба имамо платїти ипоштено вратити ибез||
св[а]кога инада ибез сваке правде слюбави братскомъ
как[о] смоихв иузели изаболю вѣрноⷭтъ исвѣдочбу наово
исто писмо мїи вїшеименовати своеручно подпису||
емося сбратиями ипечатми монаⷭтирскими под||
тврждуемъ асувїше ово исто пїсмохоћебити под||
пїсано ѿтри Порука наша какоћесе вићети наредба

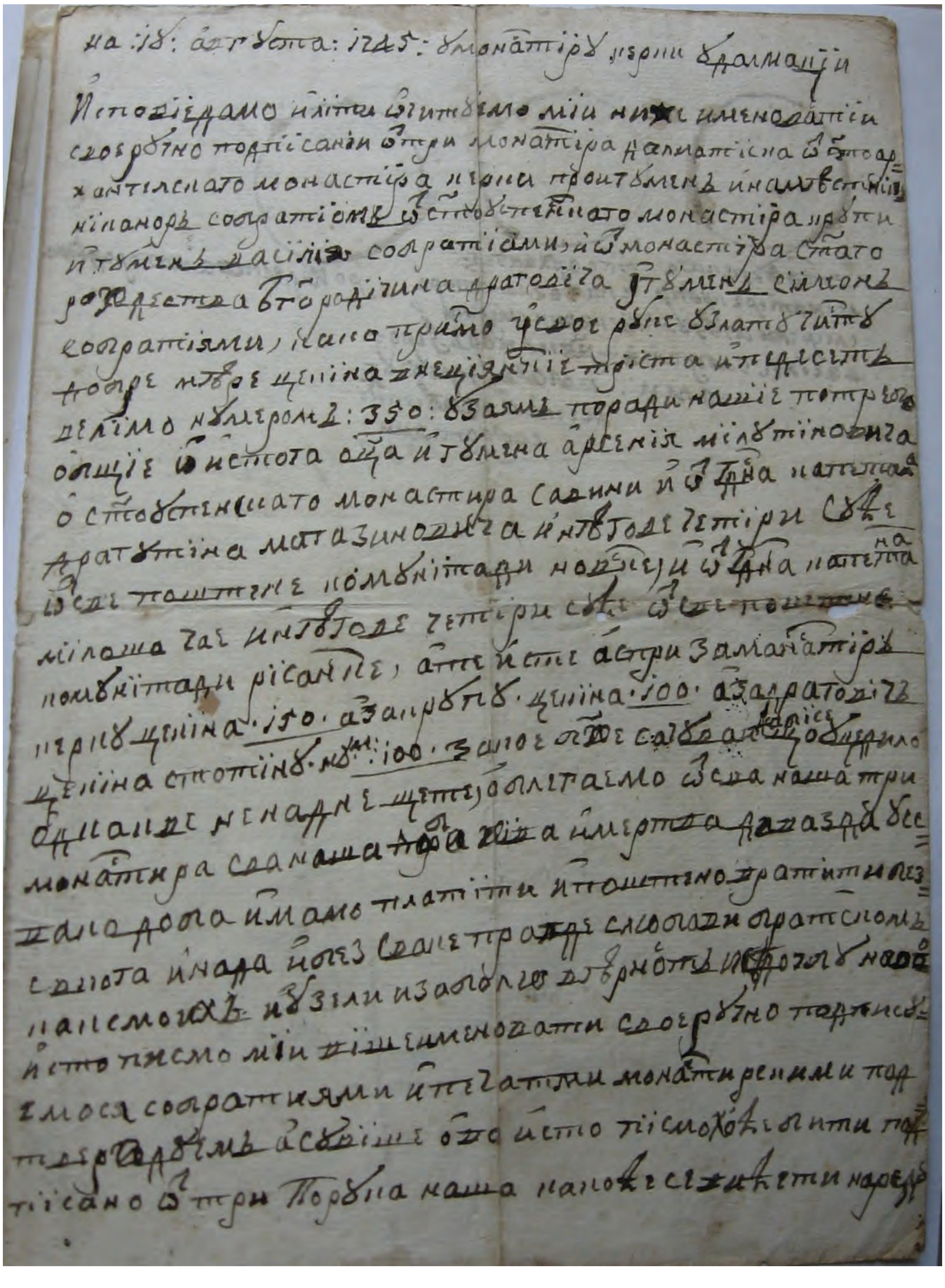

на :18: августа: 1745: у монастиру Крки у Далмацији

И исповиједамо и лично очитујемо ми ниже именовани
своеручно подписани от три монастира далматинска от Арх=
ханђелскаго монастира Крке проигумен и наместник
Никанор с братиом от [illegible] монастира Крупи
игумен Василије с братиами, и от монастира Свјато
рождества Богородичина Драговића игумен Симеон
с братиами, како [illegible]
[illegible] триста и педесеть
делимо нумером: 350: узасмо поради наше потребе
[illegible] игумена Арсенија Милутиновића
[illegible]

2)
ст҃о ѹспскаго мона[с]тіра крѹпи смѣрени игѹменъ василіє сѡбратійами.
ст҃о архангеⷭ҇лкаго монаⷭ҇тира керки смірени никанорь ієро||
монахь проигѹмень инаместникь сѡбратіями
рождества богороди[...]

пре ч͠тнийши ѝсловенейши г͠нь ѡтац ѝгꙋман арсеніе
Часностй ваше радй примилй смо намъ прӣвратй ѝмлого желате||
нй лис пйсанй ꙋйꙋлйꙋ 17 - ꙋйстомꙋ млого ѡбрадовалйсе
ѡвашемꙋ добромꙋ здравлꙋ ѝмирномꙋ вйдимо щонамсте
пйсалй заћела ѿземала монастира ѝцркава натоплꙋ ѝнаподе
бйѡе г-ћинй рекаѡмй даће поћй трошка ѝцерка 15 це||
кина каковйсам пйсаѡ мисмомꙋ казалй ваше писмо
коймй ѡдговара дазнетов трꙋд неће ѝскатй аѡвй трошак
вала датй господарꙋ койће понйетй партꙋ ꙋконсꙋлтꙋ
ѝсꙋстентатй дасе декрета затосмо настојалй дасе
ѡво достйе прйе не[г]ѡ поћꙋ господа надвор нйесе могло
ѡправйтй докле доћꙋ господа здвора мйћемо настојатй
ћело достйетй прй негосе ꙋпꙋтймо ѡдовле вйћꙋ що
мй мотйвате дасꙋ долазилй прйјателй ѝздалмацйе ѝдас||
теми пйсалй понйма щое потребно данаћем акобй вйдйѡ
дасе дело може ѡправйтй јасамй ѡће досада гледаѡ
даће доћй какомйе ѝѡтац сймеꙋн пйсаѡ дасꙋ насп||
равй сада вйћꙋ данеће доћй знадꙋћй дагоспода ѝдꙋ
надвор аꙋнапрйед незнам щомисле ѡвосꙋ два
мйесе||ца дамй нйесꙋ пйсалй абезнй јанйесам могаѡ почет
заѡпще дело ꙋнапрйед просймвас дамй заповйдйте
щосе ѝма ѡдлꙋчйтй аконебй дошлй ѡнй ѝздалмацйе
даѡвди недангꙋбйм ѝнетрошйм пйсаѡсам готрйзꙋнꙋ
заграћꙋ коймй нйе ѿпйсаѡ када мй ѡдговорй бйћете
авйзанй прйкоем ѡставꙋсе ваше часностй ꙋслꙋговател
лꙋбећйвам деснйцꙋ ѝпрйпорꙋчꙋйꙋћисе намолйтвй.
на 29. сектемра 1746. ꙋмлецима
марко мйрковйћ
сꙋћа

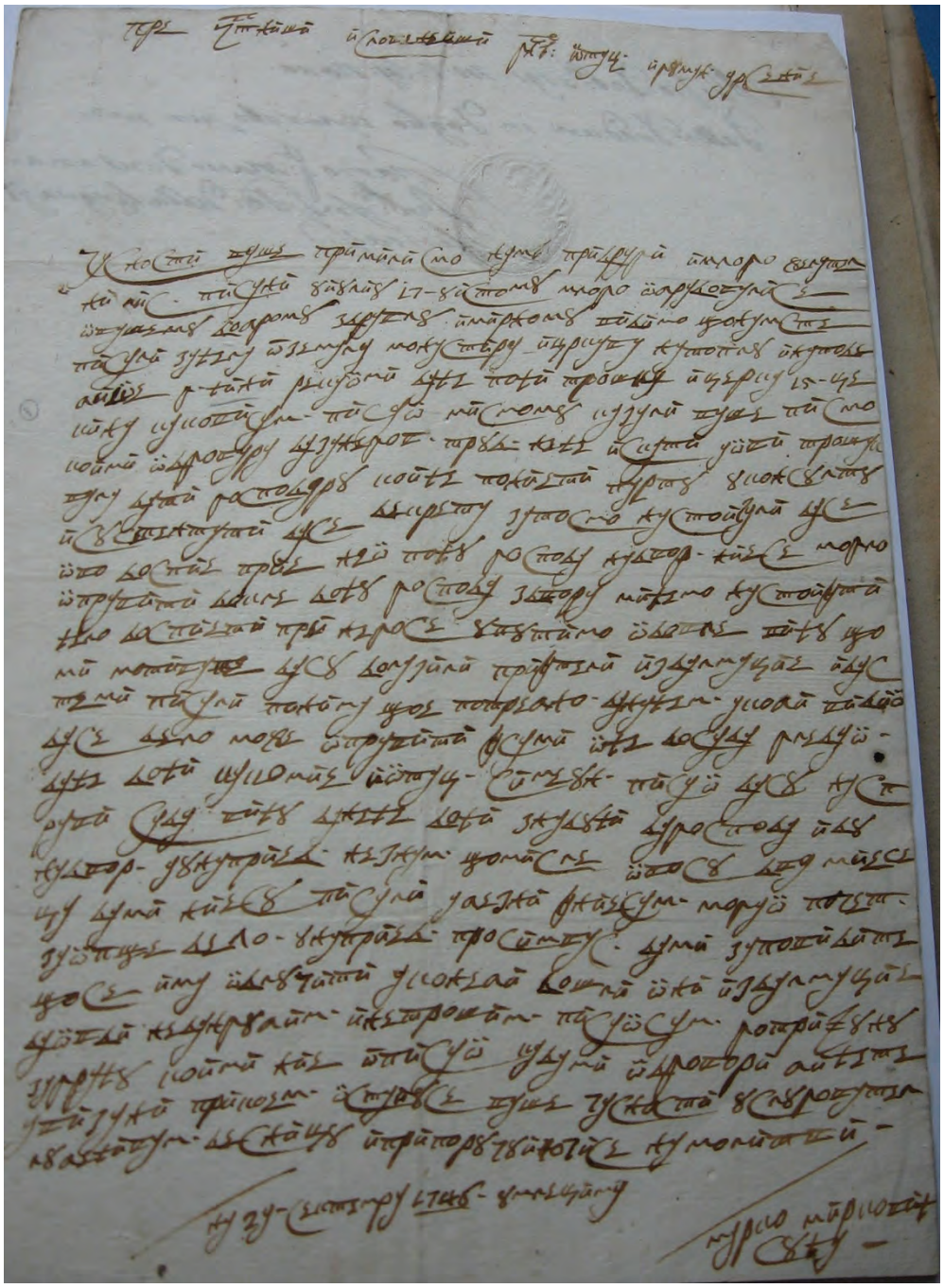

с.т.м. на 3/ђуна 1747 у Нони
Изповиедам ја подписани једно примих у мое руке
од тнга оца дрешенија милутиновића нумина манадел
тира сапине опе вржапе ценина у злато тривел
шет пелу № 30, облегапаући вамуи спаршено
пратим у рок три године вана спадиком без
инакпа нагаа ни правве, под облет мое вобара
у нади боли, и тпаркм нацин ренох ц^на № 30–
пиетро фонтана потрвуем горне писмо

1750: на 19 маја прими напонатб горнега писма ценина десетб - 10:
1753: на 16 иенуарина прими напонатб горнега писма ценина петб - 5.

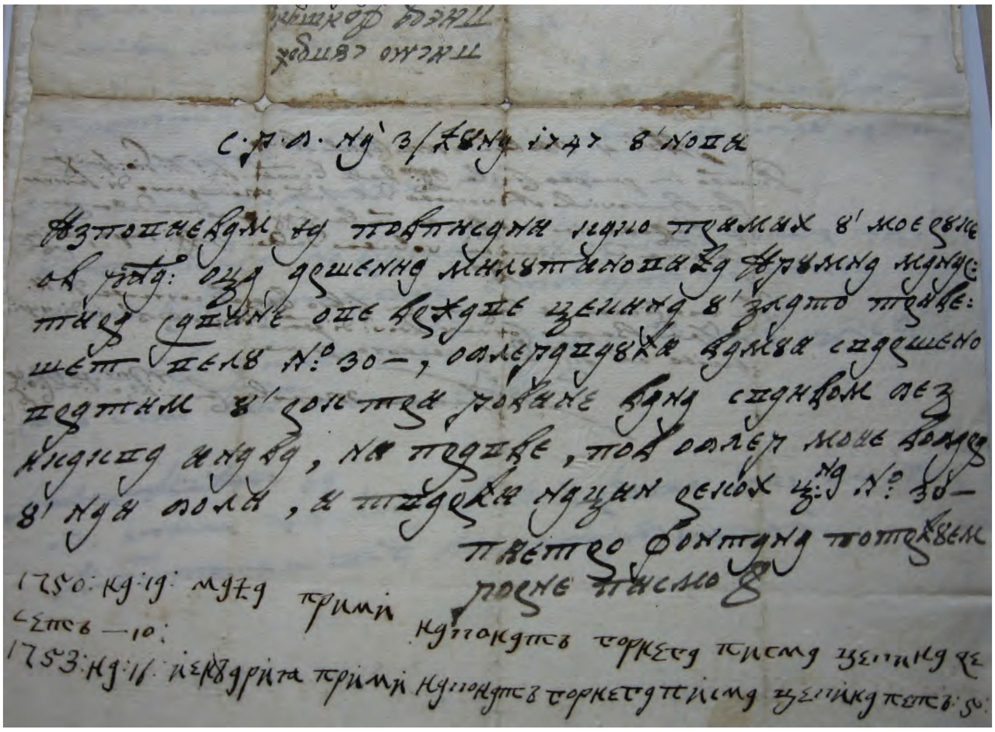

6. август 1749.

1)

Благорóдномꙋ г҃нꙋ г҃нꙋ Сꙋћи марикꙋ мирковићꙋ
Мнóго времена úма данïесамь Примúю вашего Писа||
нïя, ниавиза нúкаква нистеме впúзали Поради дѣла
йѡправляна заизискати ꙋпреведрота Принципа мúлос
йматти Пастира нáшега Що йзискава Комꙋнитатъ
новска йрисанска йсва далмацïя, йсвакве Контенъ
даби мóгло то бйтъ йсванъ ѡбећава даће дати за
спензе манедава нúко нища. Совиемь Кáко ви знáте що||
сте ꙋваше рꙋке Примúли щосамви ѧ ꙋрꙋке дáѡ ѡдлемо||
зине ѡднаше Потребне Цéркве Свете госпоће заѡ́воде||
ло Бꙋдꙋћи йматти вéликꙋ вѣрность ꙋвась данећете
Светои госпоћи Кривице ꙋчинúть, знáюћи дасте
вй чловѣкь разꙋ́мни затосамви йпрепорꙋчïю дара||
зберете дáсе йвóртате ꙋѡ́нïе ꙋкойе вй знáте хоће||
ли Принципь допꙋ́стить нáшемь нарóдꙋ владúкꙋ
йакобита допꙋстïо сонïемь начúнима Скóиемь При||
стóй йкакое йпрïе бúло Тáдай волнибистебили Поар||
чить динаре Коесамви дáѡ ѡднаше лемóзине, мá
ꙋѡ́водꙋго врïеме непúшетеми ствáри стабиле ника||
кве заѡ́водѣло йстинае дасте Писáли Свïетломꙋ
г҃нꙋ Капетáнь вꙋкóвою йнеговïемь Сꙋ́ћамь вáшïе||
мь колетамь, дапóћꙋ ꙋзáдарь ꙋпреꙋзвишене на||
ше господе йнквижитꙋра йтакóсꙋ ѡни мéне дозвалй
йѡблетáлиме Позаповïеди вáшой йвашега Пúсма
тесамьимь дáѡ ѡднаше лемозине Цекина Петнаесть
заспензе ꙋзáдарь йзадра Кадꙋсе вр[р]атúли йсти сꙋћд
йгнатïе йшиорь йѡво жарковић казалисꙋмида
сꙋ Поáрчили све Петнаесть Цекина анезнамь щосꙋ

Благородному гну гну Сѵфрiи тарiу трновчу

Много времена има занисатъ Противъ вашего Писа-
нiя, и павиза ни иначе ниесме дознали Поради дѣла
и управляна запиисати упрезрота Принципата тилос
и мати Пастира нашега Што изиспала Комунитате
новсц и прсансна и сва Далмацiя, и сваке Контене
дали толико толите и свакъ основа дакъ датиза
стенде танедава нико ница, Собисте Кано изнате што
сте ухаше руке Примили щосате на урупе Као од лето
зине од наше Потрсшне Церкве Свете госпоже, за оваде
ло Вудузи и мати велики вѣрностъ у вас занедете
Светои госпоки Корнице учинити, Знаюди дасте
ви словелни разумни датосатви и престоручию дара
Зоерете дасе и вортате у оние у пои ви Знате Хоте
ли Принципта допустити нашем народу влазити
и апостола допустио Сониета начинита Сопете При-
Стон и напос и прие било Тадаи волнопистоили Пар
чита днаре Косатан Као од наше летошние, та
у опоздуто време неплишетети Стари Стасте нина
не даводоло истинае дасте Писали Свiтлому
гну Капетану Вуновога и нетовиете Сувате вашие
те Колегате, Заподу удадару упреуз[illegible]шене на
ше госпоже Јенпарментира и тапосу они тене доздаи
и опметалите Пазапохиери вашои и вашега Писта
писателите Као од наше летошние Цекина Петнаесте
дастензе удадару, и дадра Кадсусе вратили и сти Суд
и снатие и шнора и обо Ђарнодите Казалисуниду
Су Поарчили Сее Петнаесте Цекина ане Знате што

2)

Ѿпра́вили уписму ме́ни ние́су донїели ни̏ща. Саде ва́ше го||
споство ѡвосу Пасале три̏ године дасте умлецима знамь
даимате вашї҃е терто́вина ѝваши҃єь Посала ѡко Кои҃е ра́ди||
те ѝнастойте да̀й боже дави буду Кори́сни, у̀то Спомe||
ни́тесе Какое ми́ла вама ва́ша Кори̏сь такое ѝнама ми́ло
заѡ̀ву церкву ѝзанашь мона҃тирь, небй҃ ра́дь умо́ю
Ста́рость дами ре́ку Братїя моя̀ дачинимь щѐту
ѡбщу уѡво́й Церкви, не́го ако ми̏слите Квашо̀й Кући
берзо доћь ѝако ви́дите данемо́ре ѡва ства́рь ѝзићи
що ѝще Пу́кь влади̏ку те ние́сте сї̀тури даће При́н||
ципь допущи́ть дукалу без Преудицїє ѡдво́та Пу́ка
Коїє ѝще дойсте ви̏тамо да̀е донесете ссобомь ако́ли
ѝмате мисаѡ доћи до̀ма мо́лимь ва́ше го҃по́ство
донеси́теми со́бомь динаре Коеса́мви да̀ѡ за́щоне||
ћу ѝзасебе дами҃нь ѡста́вляшь умле́цима за́щона||
ша̀е це́рква ва́зда била Потре̏бна а̓пото́мь Ка́ко до||
ди г҃нь Патрїархь толи́ко ѝг д҃нь влади̏ка Херцеговач||
ки ѝма́лисмо Пеназа Колико Подниєти могли̏ нїесмо
ѝзатовась молимо такови била упомощь Света
госпо́ђа немо́йте данаша церква ще́ту ѝма ѝдаме||
ћунама рїечи буде настоитесе саста́ти сасимеономь
те ѝщите недави да ѡне а̓спри що́сте дали заикону
защо҃йь ме́ни нїе да̀ѡ ѝнеразумїемь ѡдмо́та дабу||
ду поарчени, настоите засаати акои҃ь ѝкако морете продать
скористїю ѡсвемь ѡнота пароенїева, ѝзастїхарь ѡни гледаите
тега покерпите а̓ко не́би би́ло ѡнагота колура, а̓ѡно сжутомь
какво̂ що́би било Премаѡ̀ному;
ва̀шего добра̀ желатель ѝбогомоляць

Арсенїй ѝгу́мень
умона҃тиру насавїни собратїями

На - 6= августа 1749 - талиано.

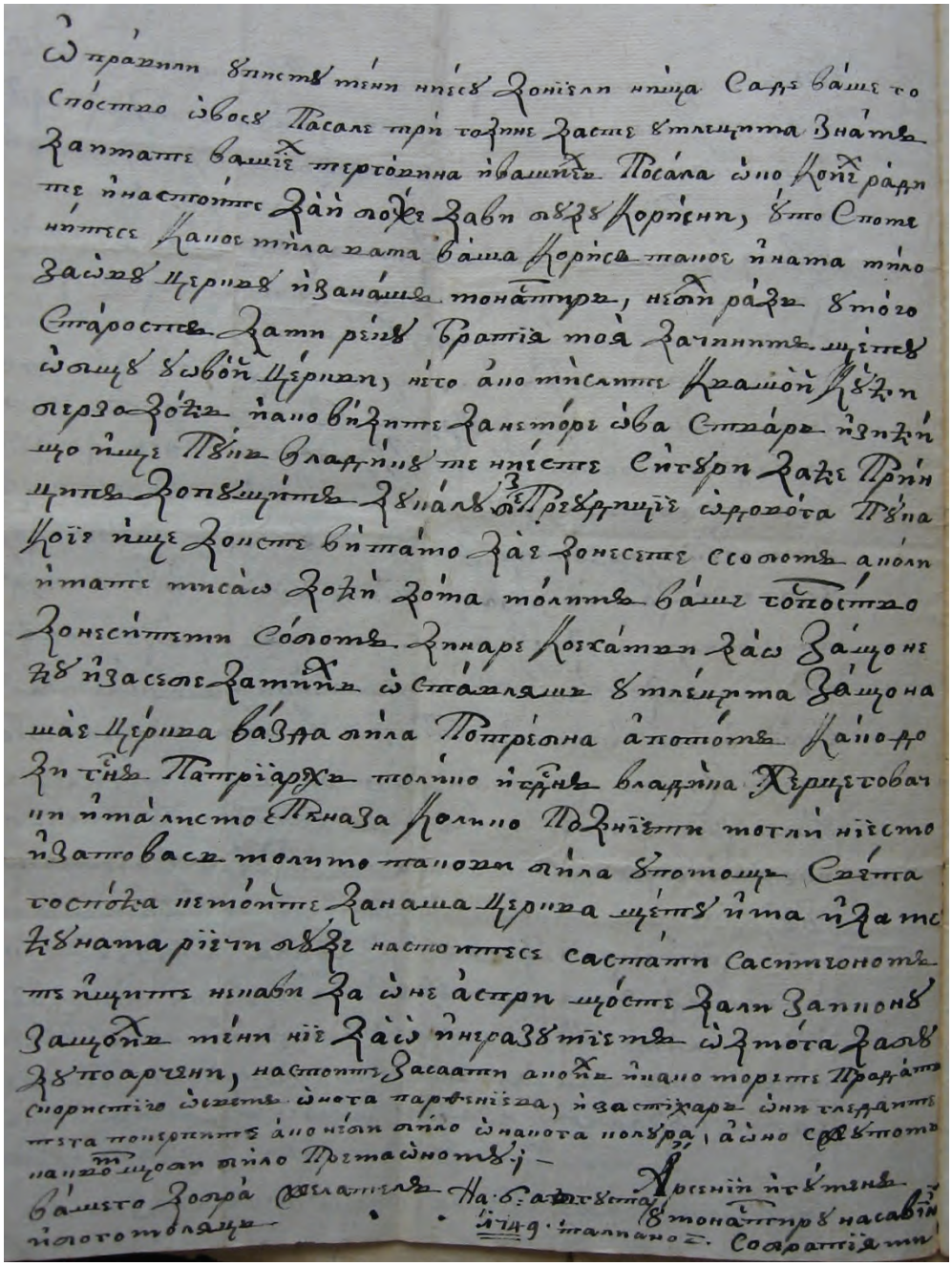

10. август 1750.

1)
Благородніи г҃днъ Марко Мирковићь, Нашъ ѡхр҃те братъ любезнѣйшіи, Пріиде
намъ Писаніе ѿвашего Благородія Кое есть Писато, во 24
іулія, вакоемъ извѣстно разумѣсмо васа Чертаная внемъ ꙋкое҃
сердачно жудимо щоби премилостиви богъ даѡ, ипреузвише||
ни Принципъ допустіо Заѡнота Скоиемъ Било Болѣ, изаползу
душевную итѣлесную, утолико Знаваше :Б: ипрећешне писмо Кое
намъ е Писао Протопопъ димитріе керчка ипрочи ѿдалмаціе ина||
ми икомунитати вакупе, дами наћемо ѡвамо ѡнота Коиби
біо достоинъ возити на степенъ А́рхіерейства, ими такожде
свъвѣтомъ Капетана и сућа избрасмо измежду себе два брата
Коябы били достоини затаково дѣло, закое смо вамъ дали ипи||
смо наше дазаиного Познати нехоћемо иѿ инієхъ монасти||
ра точію ѡднашего монастира, Сада Слишимо акоби допустіо
Превведри Сенатъ таково прошеніе, даби инекоторій лавреніе
могао Пристатъ идасу инета метнули ухалоту акоби що било
даиѡнъ Стане затаково дѣло, идае тобожъ ѡднашега монаст||
ира, Зато, в :Б: можете Поздравитъ и г҃на Протопопа дими||
тріа Керчку, искажитему, истино заексара лавренті́а що гово||
ре дае ѡднашего монастира идае ѡвде уціо, Ми Зането непознавамо
нітіе ѡⷩ ѡднаше ѡбители ни ѡна познава нета, ни ѡнъ ню, него има
више двадесеть ипетъ година Какосе разлучіо ипошао ѡтнасъ
Посвоіой воли, Толико вавамь е препоручено толемозине ѡтна||
ше убоге Церкве данеби пропало Куће, Како неби било ѡнако како смо вамъ
рекли иѡднашега монастира, теби Кои други біо, дане и||
мате пенџатъ наше нища нити ћемо Зато Познатъ ніуто пристат [...], Защо
Знате Колико нашъ монастиръ Зато Спенџао има више три||
десеть лѣта, иѡстаѡ безнища већако ѡво іоще Заклада и||
конд, азнате Кои имамо идобитакъ, Пака Сустрададру||
ти Стане наготово Сверъ нашега трошка имуке ѡво||
лико времене, то неби Право било нити хоће богъ нилюди
Кои иду Правімъ Судомъ Какое богъ Заповидіо, уто||
лико акоби що богъ даѡ ипревведри Принципъ допустіо идаби идалиду||калу,
можетее уз[е]ти иучинити наипріе ѡдонатри монасти||
ра ѡдкоиесте ѡдніели иписма, Какосусе ѡблетали иприти||
снули своемуре, нека издаѕ[?]у, щопріе могу, паи҃епрікажите

Но тіа

Благородніи г҃дне Марко Мирковичь, Капитань ѡхрте Брате Любезнѣйшіи

Прїпрїмахъ Писаніе вашего благородїа кое есть Писато, во: 24,
їуліа, Са коега известно разумѣсмо васа чертанна вѣсть, у кое
Сердачно желите мени Приятелствїя и за дао, и пре узвише
ні принципъ допущеніо за ѿнога Смилетаи било болѣ, и за поль
дешенну и утвержденну, толико знаваше В: и прежнее Писмо кое
нам е Писао Протопопъ димитріе нерчина и прочи Далматіе ина
ми и помѣнитами вашеме, да ми накоимо ѿвамо ѿнога коии
бѣо достоинъ возити на степень Архієрейства, и ми тако
Сесаветомъ Капитана и суда и за расто и з мене сіе два брата
коаи били достоини за такового дѣло, за поставатъ дали и
сто наше, да за ѿного Познати не хочемо и ѿтъ иніехъ монасти
ра токмо ѿдна шего монастира, Сада Слишимо ано би допущеніо
Превишни Сенатъ такого Промишленіе, да би и некоторій лавренті е
могао Пристати и рас суи нега мени у заслоту, ано би що би
[illegible] Стане за такового дѣло, ѿдна шега монаст
ира, за то, в: В: може Поздравите и г҃на. Протопопа димит
тріа Керчну, и спакоите му, истинно за писара лаврентіа, що гово
редае ѿдна шего монастира и да е ѿде учио, ми за нега не познавамо
ни те ѿ, ѿдна ше ѿбители ни ѿна познавамо нега ни ѿнега, него и
више двадесеть и пеетъ година као се раз лучио и пошао ѿ нас
По своїой воли, Толико даваме е препоручено толемо зине ѿ на
ше у ѡсте Церкве дане и пропало к҃, и ако нѣи било ѿнамо на ѿс
на мѣ рели и ѿд нашега монастира, тези кои дрꙋги бѣо, да не
мате пенцатъ наше ница ни тиѣхо за то Познате, за
знате колико е наше монастире за то Стенца о и ма више три
десеть лѣта, и ѿстао без ница веzано ѿ ково еще за ладаи
нонд, а знате кои имамо и добитакъ, Папа Стратадар
ги Стане на тако Сеѣръ нашега прошла и мене ѿво
лико времене, то не би Право било ни ти и хоче бити ни люди
кои и ду Правитъ Судомъ како бити за поваідео, у то
лико ако би що бити дао и превисоки принципъ допущеніо и далмата
нау, тако ете у зети и ніни ти наитріе ѿдона три монасти
ра ѿдно ѿсте ѿд ніели и писма, како су ѿставали и прити
сили Сеоти уре, не на и у дату, що при шо ту, та ние при на

2)
Молимовась Заѡни Стихарь Настойтета поправи||
ть ѡнꙋда Кꙋдасе раздѐрѡ, Сонаковомь матеріомь икако
акоморете наћи, аколи нема ѡнако златоткане, матеріє, ави
наћите Према ѡномꙋ Свіле ѡнакове жꙋте те ипокерпите защо
тамо има ѡтсвакота колꙋра, Ѝнемоите много дастой нето
намь ѡтправите зато щопреће морете, изаѡни саатъ ѡт[ьѡца?]
партенія настойте па[?]ата можете послати заедно састи||
харомь, знамо да[вам?]ь даемо трꙋда, али и[...?]||
щни бꙋдемо Послꙋжить, нећемосе заборавити, молимова
Поздравитемѝ гна Протопопа димитрія Керчꙋ, изаѡве
ствàри давамь Препорꙋчено, ипоздравлявсь ѡтаць Про||
тосинтель Такожде иваса Бра̀тія здѣшніє ѡбители,
молимовась заѡно злата щосмовамь ипреће били говорили и
писали, дабисте послали порвди Креста ꙋтолико незнамо естели
Послали али ніесте ѡвамо веселе пришлоніє нето дко ніесте посла[ли]
настойте Послатъ в[а]скоре защо знате вднамь ѿпо[трѣбе?]
идае било злато иѡщь: аимдисторь востіо[?] Прећевоскресенія
имирь хртовь бꙋди свами;
Присѐмже ѡстаюсе вашего благòродія,
ꙋсердніи дòбра желатель,
Ѝбогомòлящь,

Арсѐній Ѝгꙋмень
ꙋмонастирꙋ, Собратіями,

На Савине
На: 10: авгꙋста, 1750: Славеносербски
Ѝзкащель Новòта

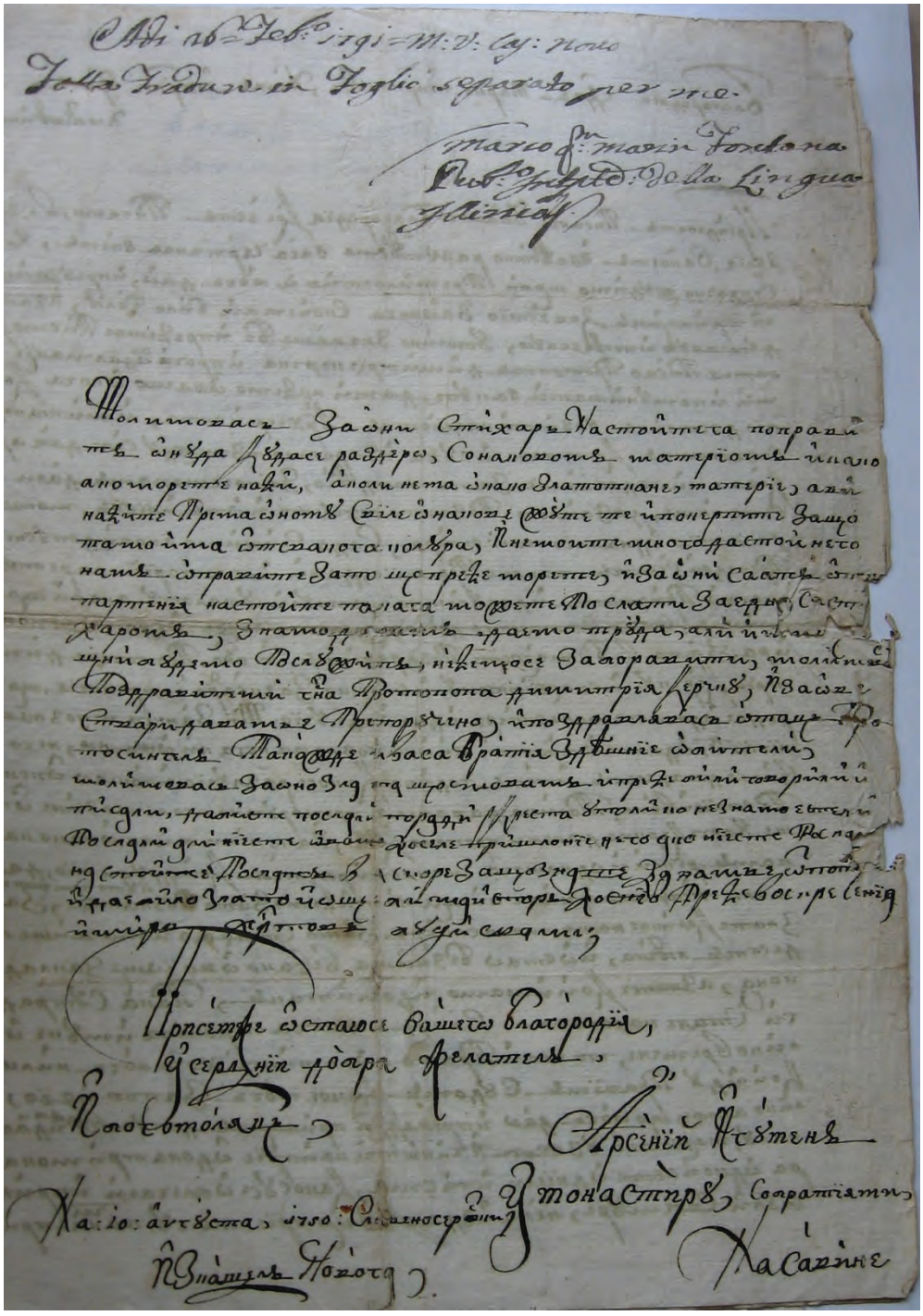

25. јануар 1751.

Истиннаго ради вѣроятїя с печатомъ
С҃то бл҃говещенїя ѡбители мона||
стира житомислића: како при||
мисмо порꙋке г҃на войнꙋ ѣꙋровића
ѡ҇ставленны с҃ты сарандаръ
ва памети сл҃женно почившаго
Iѡве делића: ѥмꙋ же слꙋжи вѣчная
радость: ами слꙋжемо ѿетѡ
ѡ҇тавленнꙋю м҃тиню истинно
ѡслꙋжити по ꙋставꙋ нашего
восточнаго истиннаго православїа
С҃тобл҃говѣщенїя ѡбители М҃нтиря жи҃: Iгꙋме[н] Моvсі[й] со братїею
въ годѣ 1751: го
іа[н] 25: го изм҃нтиря

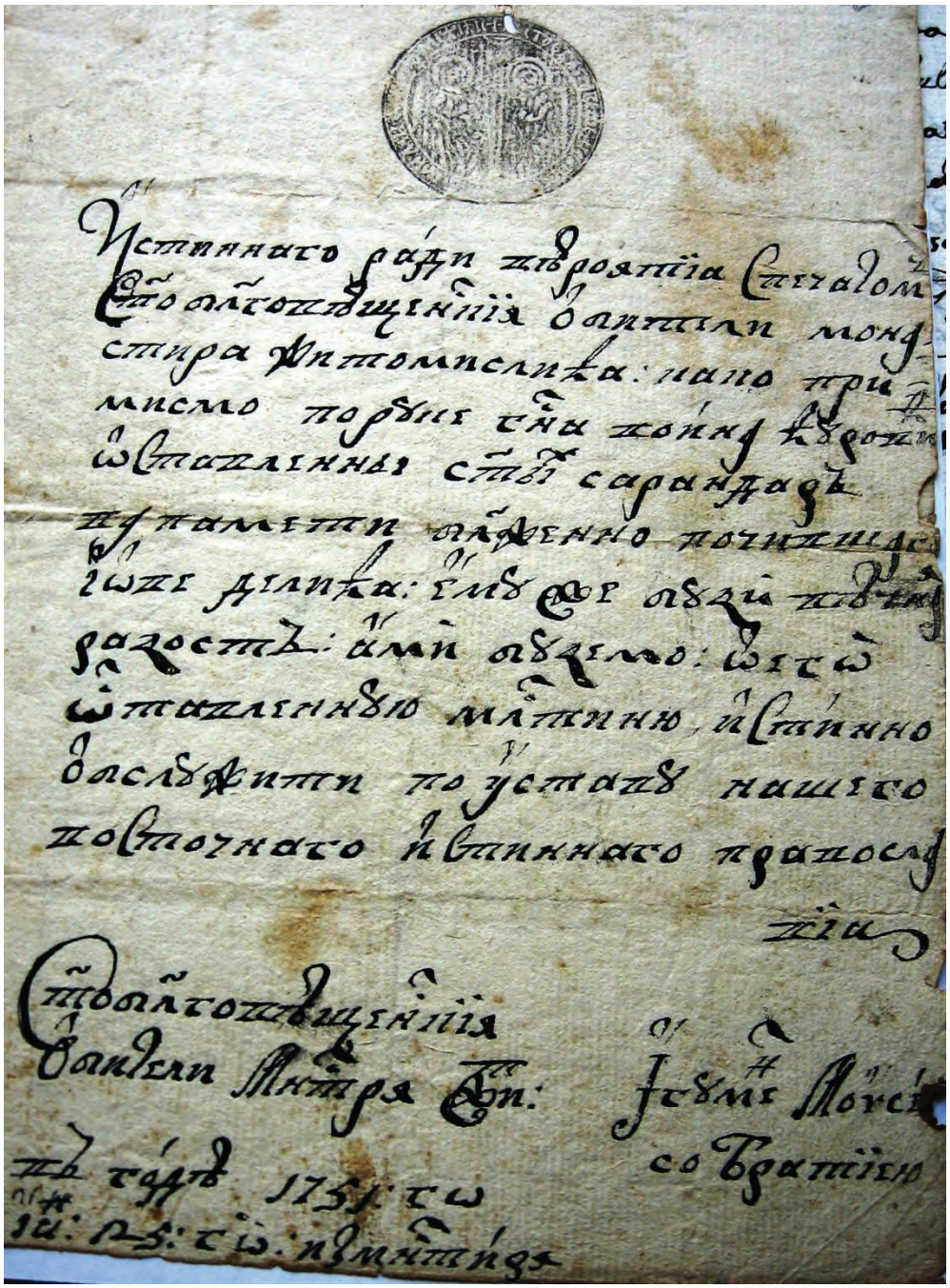

11. јануар 1751.

1)

Слава Г҃у Б҃у на 11 ђенара 1751 посрмскй на савйну...
Ѿчитуйе совйемь истйнйтйем пйсмом, алйти
тастаментом Ђуро Симовъ станиђ савине надоде||
ђйсе упостелй болан маума добра йрйечй здраве
йтако и[т]а йстй Ђуро нарећуйем й препоручуйем
прво препоручуйемъ мойу душу Г҃у Б҃у йпресвето||
й матерй рйстовой дамй буду напомођй мене
ймойѡй душй йтако йта Ђуро како се чуем
болан нарећуем акобйсе преставйѡ дасе йма||
мъ укопатй код цркве свете Госпође прво
2 = друго ѡставлам мойѡй женй марй ймой||
ѡй невйести дађй мойе све убощво дасу
[дасу] доне ймадоне ѡсвета мога сиромащва
куђу ймойу землу йѡстало покуйство дасу
ѡсвета Госпође йда ймаду уживатй доку
живе [дайимаду уживати] йтако говоримъ
йа Ђуро акобйсе мойа жена удала помойѡй
смртй дайѡйсе йма наћй начин ѡдпрћийе
како буде йдонйела аколйсе небй удавала
дайимайу йсте двйе речене уживатй занй||
ѡва живота апослйе нйѡве смртй ѡста||
влам йсто мойе убожтво йсиромащво
куђу мойу йбащйну мойу уцркве свете
Госпође койађемй сачуватй мойу душу
тако дайе она власнйца мойом куђомъ йзе||
млом колйко йсмойом душом йтако мо||
лйм йзаклйнем свакога мога брата йбрата||
учеда йкума йпрйатела дамй небй нйщ[...]
ѡвому пйсму алйтй тастаменту [...]
контра[д?]каваѡ нодаму буде вйероват[...]

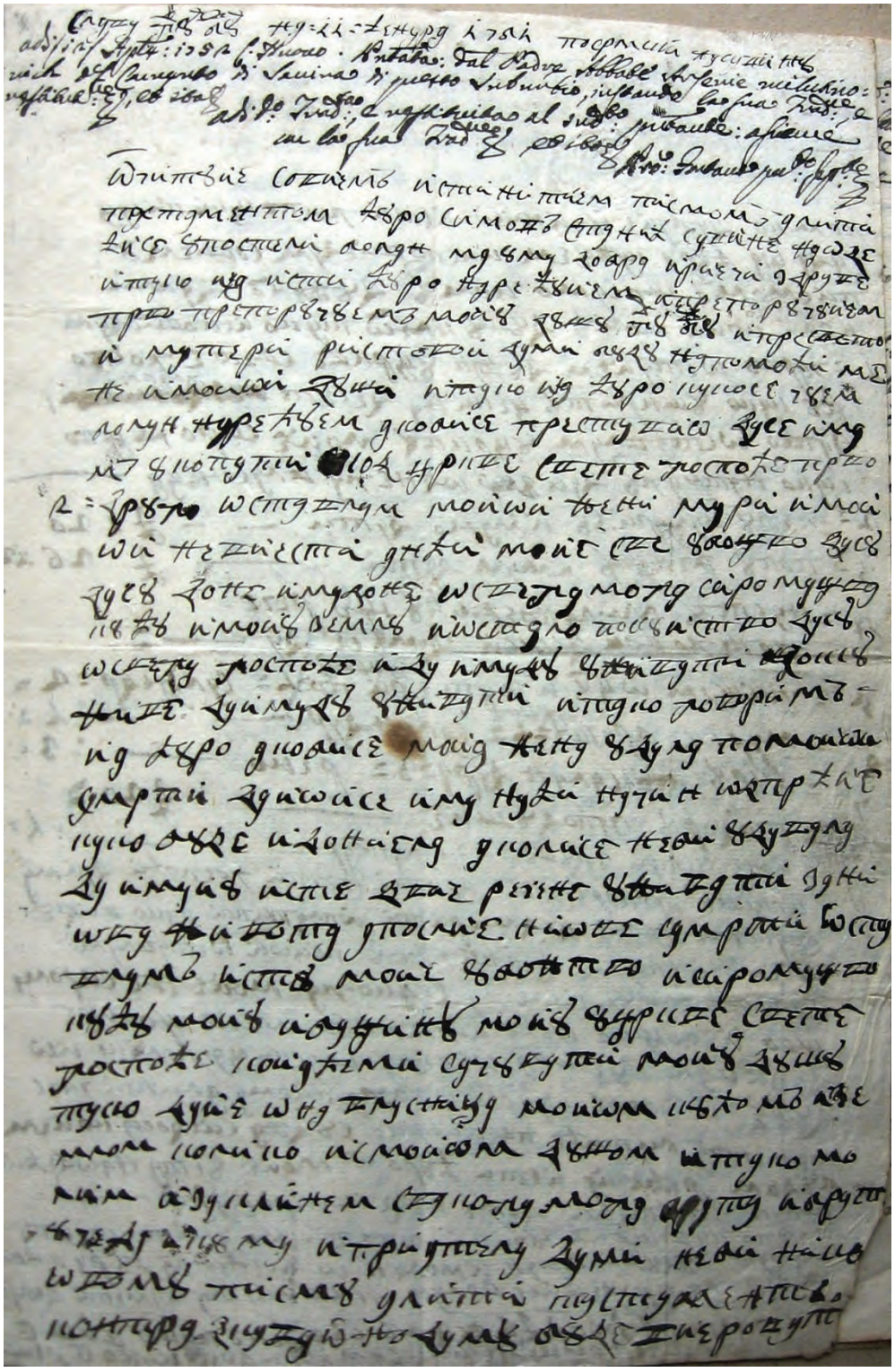

2)

колико дагайе учинио исти господин писац
сада ꙗ Ђуро кажуем ийсповиедам своиемъ
писмомъ щосамъ кому дужанъ дами
неби койи душу мойу клео тако исповиедам
1 - прво остайем дужан уцркве свете госпо||
ће како ушкриту цекина десет главние,
зато оставлам уцркву мойе сиромащтво
како натрагу дайе однета власница.
2 - перу баларићу имамъ дати Ꙁ 120
3 - попу ћенару имамъ дати Ꙁ 26
4 - насту миланоевићу що рече понеговой души даму се да =
5 - пишем оц̃у иматери задушу по 1 саландр - 2
6 - марку брату задушу 1 саландар - 1
7 - ћуру задушу саландара 3 - реко - 3
8 - тодору заподушие - Ꙁ 20
9 - йани сестри за душу 1 саландар - 1
итакосе препоручуемъ цркви светой госпоћи дайма
свакому свойе подмирити ипартити како више
щосмо остали дужни кому койой оставламъ
задушу мойу и мога свакога мойе све сирома||
щво иубощво кућу иземлу све мойе щобисе
зазивало дае она освета власница колико ио
душе изаболу ꙗкосъ овога писма алити тас||
тамента битиће подписато судва сиедока койем
будем рећи ја исти ћуро из мойе уста наодећисе
болан упостели даму буде виеровато —
ја васо павковић учини ово писмо алити таста||
менат будући зван имолен одистога ћура више
реченога наодећисе болан упостели, ма памети добре
ꙗ танто ћуровићъ есамъ сиедокъ како више
ꙗ лазаръ перишинъ есамъ сведок како више

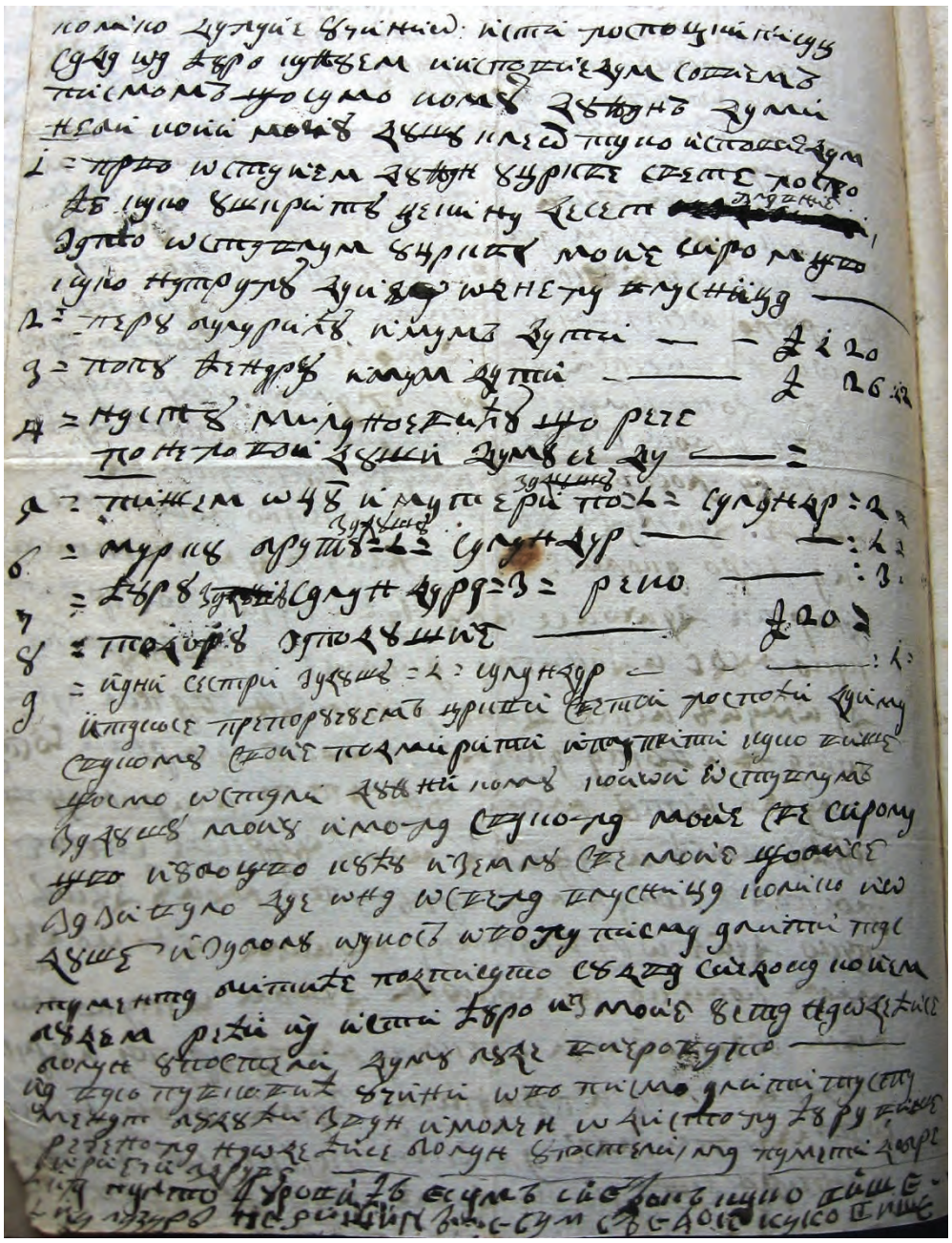

20. април 1757.

1)

Слава г҃дꙋ богꙋ: ꙋновомꙋ ꙋ̓монастирꙋ савїни м҃ца а̓прила 20 - 1757
Бивши званъ ѡ̓ца дїмитрїе владоевїћъ ѿстране лꙋке лꙋчића: кога нађохъ
ꙋпостели тешко болесна ма хвалећи бога здрава ꙋпа||
мети, ꙋма и̓рїечи и̓жꙋдећи ꙋчинити нѣговъ тас||
таменатъ и̓наредити нѣгове мале ствари,
надаюћисе смерти, и̓боећисе ѡднѣ заповѣда
ѿдлꙋчꙋе и̓нарећꙋе, колико наслећꙋе молећи мене
дамꙋ ꙋпишемъ и̓сти тастаменатъ и̓него||
вꙋ наипослѣднꙋ волю.
1 - перво препорꙋчꙋе г҃дꙋ
богꙋ и̓пре͠стои дѣви марїи б͠цы нѣговꙋ дꙋшꙋ
дае приме ꙋнѣговꙋ самерть, када бꙋде воля
божїа, ꙋнѣговъ рай:
2 - дрꙋго нарећꙋїе и̓заповїеда кадсе бꙋде згод||
ити нѣгова смерть, дасе нѣгово тѣло пог||
ребе код церкве свете госпоће насавїни
код коее и̓мао свою ракꙋ више ѡдгодина =30=
и̓дамꙋсе ꙋчини ѡпиело и̓паметотворенїе
поначинꙋ какое ѡбичаи
3 - треће заповїеда и̓нарећꙋе дапотлѣ нѣгове
смерти ꙋзме монастиръ савина два
парађика землѣ и̓стога лꙋке, накаменомъ
накоесе два сваке године дециме, прев||
едромꙋ принципꙋ полибречетири =4= и̓не||
колїка солда: и̓ сова два парађика зем||
лѣ даима монастиръ ꙋзимати фрꙋте
докле би дошао рођени брать и̓стога
лꙋке коїе наслꙋжби преꙋзвишенога

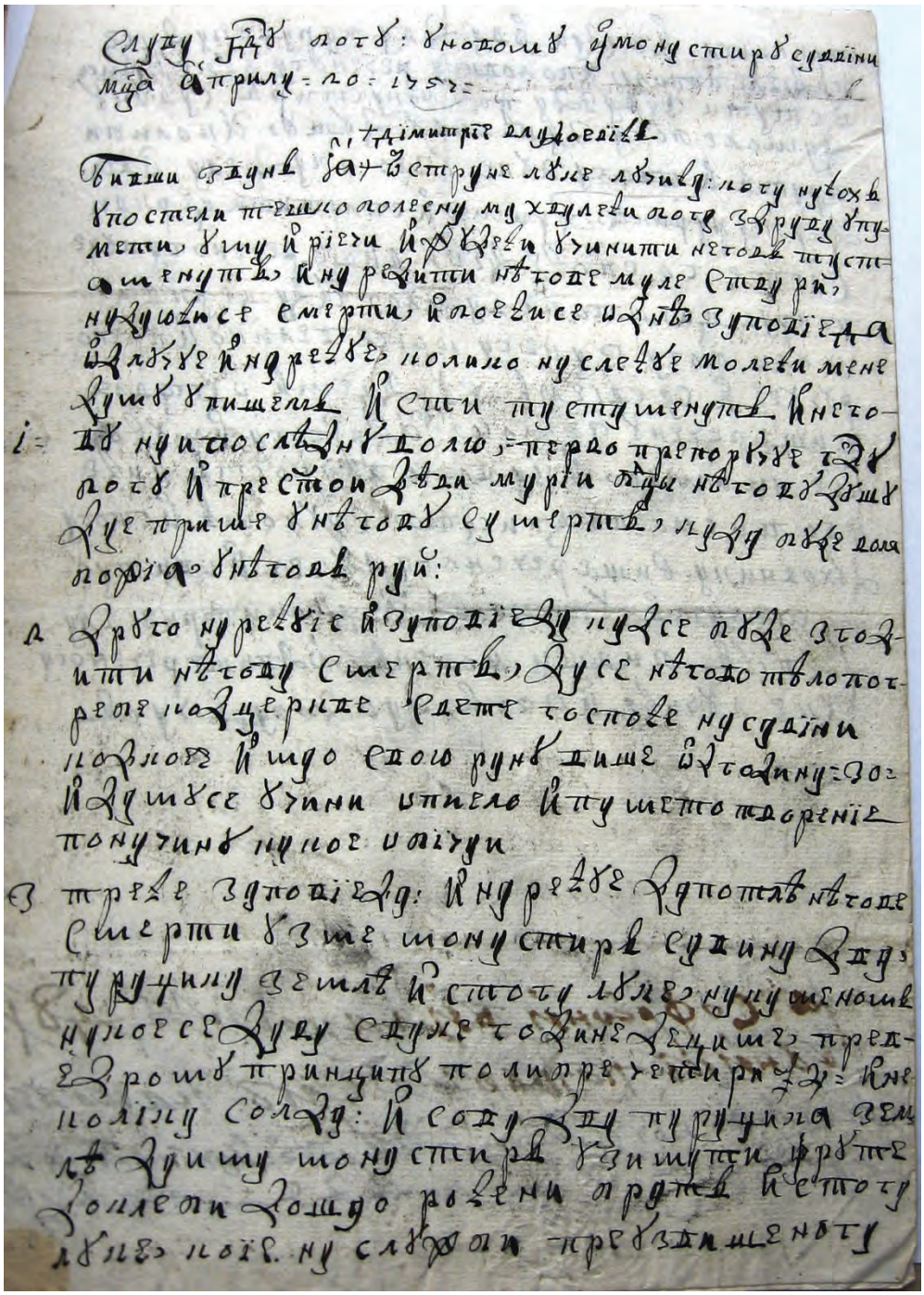

2)

принципа и̓ отдади ѡва два парађница дасе
подїеле попола, и̓ половина реченога лꙋке да и̓ма
ѡстати завазда под монастирь савинꙋ
да моле бога за нѣговꙋ дꙋшꙋ, а коли би
брать и̓стога лꙋке ꙋзео ѡбадвїела ѡва
два парађника, да има и̓сплатити церкви
свете госпоће дїѡ вишереченога лꙋке
поправїци, што би валяло, а да церква
моли бога за нѣга, коїе велико и̓ препо||
рꙋчꙋе, и̓ сасвїемь сердцемь ѡставля
вишеречену землю, а дрꙋгога и̓мꙋћа
нїе ниимадо, и̓за болю верность биће
ѡво писмо подписато, с рꙋкомь и̓стога
дꙋховника Вишереченога лꙋке, и̓ ѡви тас||
таменать ꙋчинихь и̓а Димитрие ва||
доевїћь бивши молень ѡд вишереченога
лꙋке лꙋчића и̓боть дао добарь часъ

на Софрѡнїй видаковићь дꙋхо||
вникь потврђꙋемь како више

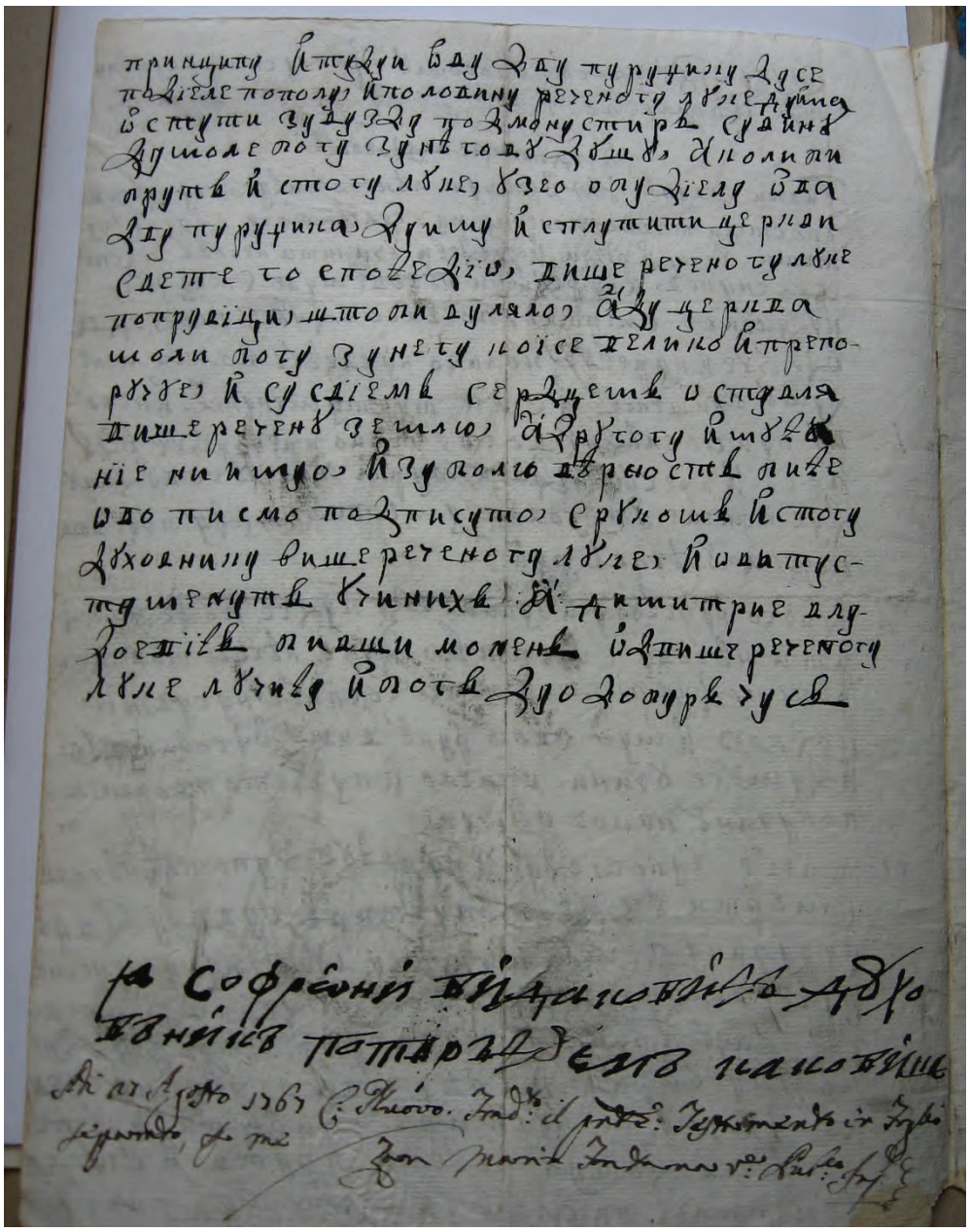

Бгороный гдарь Спѵрідіо здрав[?]...
Копіа од книге што пише Василіе Боичетић Спѵрідону руђеру
найме прокаратура о Габеле
Невуче инаће вопісуемо тебе No іакож[?] супостату
цркве восточніа ієрусалимскія Со анатемою: позвати Наше
Карти црковніа дасе Саде нелатинимо инепрогонимо по нашу
старость; икой небуде моћи мученіа поносити данеиде Свратом
зашто сада сасвим хоће дасе попишемо кадасу чули дае
никодимь дошо идапатенть узмемо; кое хоћемо инашіе
сино синово: рећи и законь оставити дате анатемісаіу
зашто насъ чинишь сада пропасти будући дасмо наше
мале карте имали брезкоисмо сада остали ибрез наше
главе: друго, илити како ову карту примишъ пошли
намъ декрета два од зорзи гримани учинѣна; аколи
нѐ патріарху вселенскому имамо воописати вашу
анатему.
Уопузену; 14 генара 1759
Ми прокаратури отернове плачући пописуемосе сасвом братом хрістіанском:
Закоѐ іа сердарь сповручно подписуемсе итоворити какое озгорь
и совимь карта: ако небуде мое карте иствой
велики братом: имаћешми одговорь дати кое неимашь
мислити даћетти надругу страну прашити и упутъ
дай имашъ послати или самъ доніети какоси од||
ніо доклень ніесмо прищенцу угна генерала чинили
іа иліа кнезић[?] сердарь одопузена
P. S.
закоети икопию шалѣмо што бискупь хоће уовой книзи
разгледайтею добро ивое друга што пише.

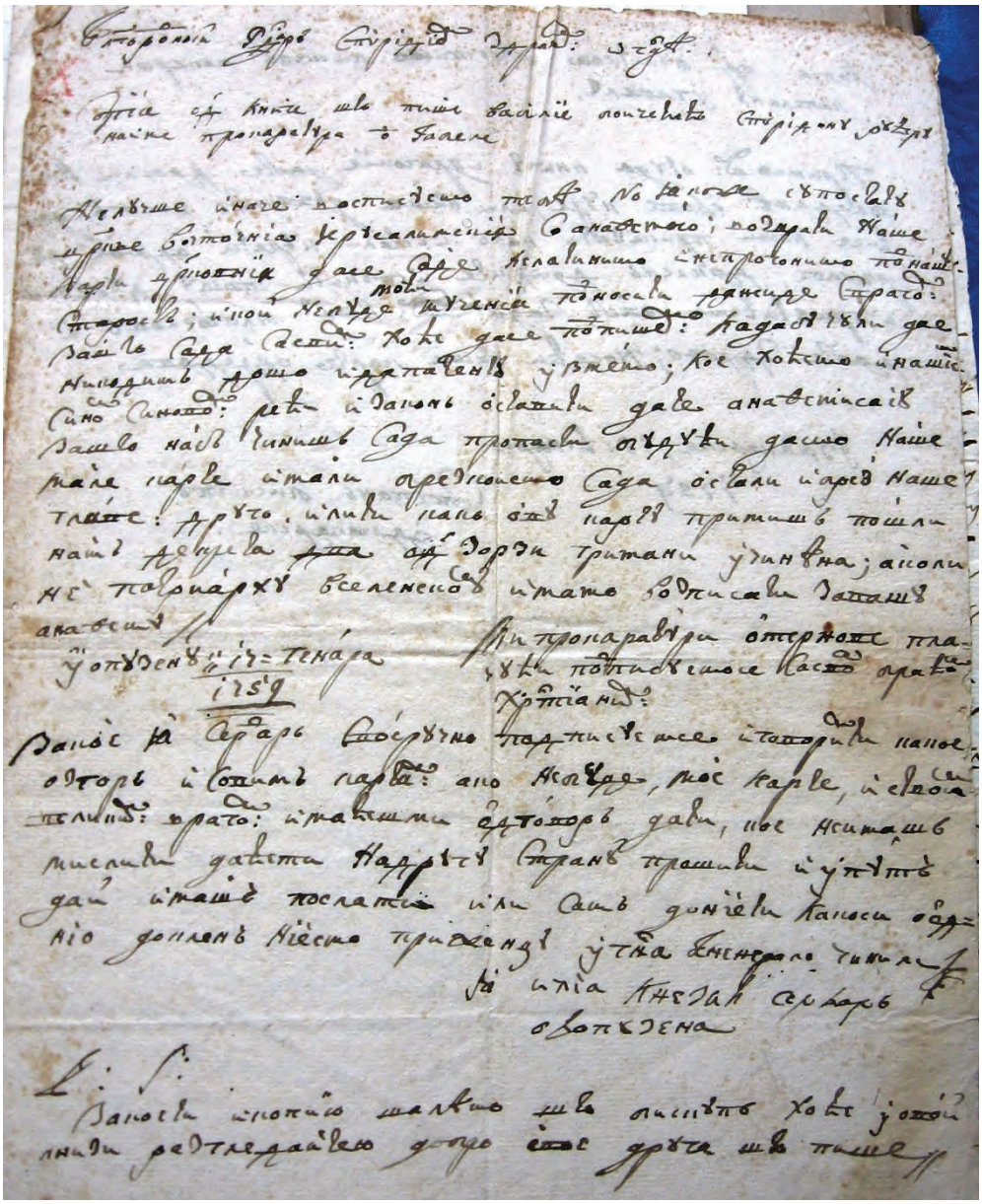

15. јун 1760.

пречⷭ҇тнейшемѹ и҆слоде̑нейшемѹ г҃днѹ, г҃днѹ, ѿцѹ архимандв||
дрйтѹ непⷭ҇тарйю любазно поклоненйе сасрдйемъ.:

Е҆во како сте знате щосмо зборили и҆щостеми дали на сдⷣ бтъ
зна мучи ѡ҆се и҆радйѡ постакомѹ начинѹ да ѹчинимо
прилогъ и҆даръ кастомѹ ѹ҆спенйю атама любатъ:
асебе зазвратле аусатшимь задшѹ мате доса ниесадъ
могаѡ ѹчинити нища её зборъ ѹ҆мѹтню адидимъ да
ви неможете течъ трплетъ. затоте молимъ ѹ҆милe||
но како мое ѿце мⷭ҇тйтне адсе небисте ѹнаэтили
етинйесамъ могаѡ прйѣе дати назнане кадачѹти
пощено потратитъ астре: асадати адемъ чистѹ
тѣрѹ и҆рйечъ дачѹти пощено ако бтъ да ѡ҆найтртомѹ
и҆линѹ днети када пошлете кѹпитъ шеницѹ ерѹ и҆на
дотада слѹжати ѡ҆тамо комѹсамби даѡ ѡ҆шени:
анѣнѹ вазда радитъ ако бтъ да дачинимъ задѹжбинѹ
толико стиемъ толико безтота апйѣете таза бй
слободни и҆ситѹрни рйечи ваше щосмо рекли и҆шилемъ
кадамъ моето брата анарйю и҆понемъ ми пошлите ѿ||
тотоpъ наистѹ книгѹ. аако бтъ да вйѣеѣешъ како||
ѣе и҆трольани састиемъ срдцемъ кастей ѡ҆бители
ѡ҆стадемъ наташѹ слѹжбѹ.

и҆зтроль на ·і҃е· і҆унйа ·҂а· ·ѱ҃· ·ѯ҃·

ѹмилени и҆пониженi слѹга ваша
кнезъ нико тѹйкотйѣъ наслѹжбѹ.:

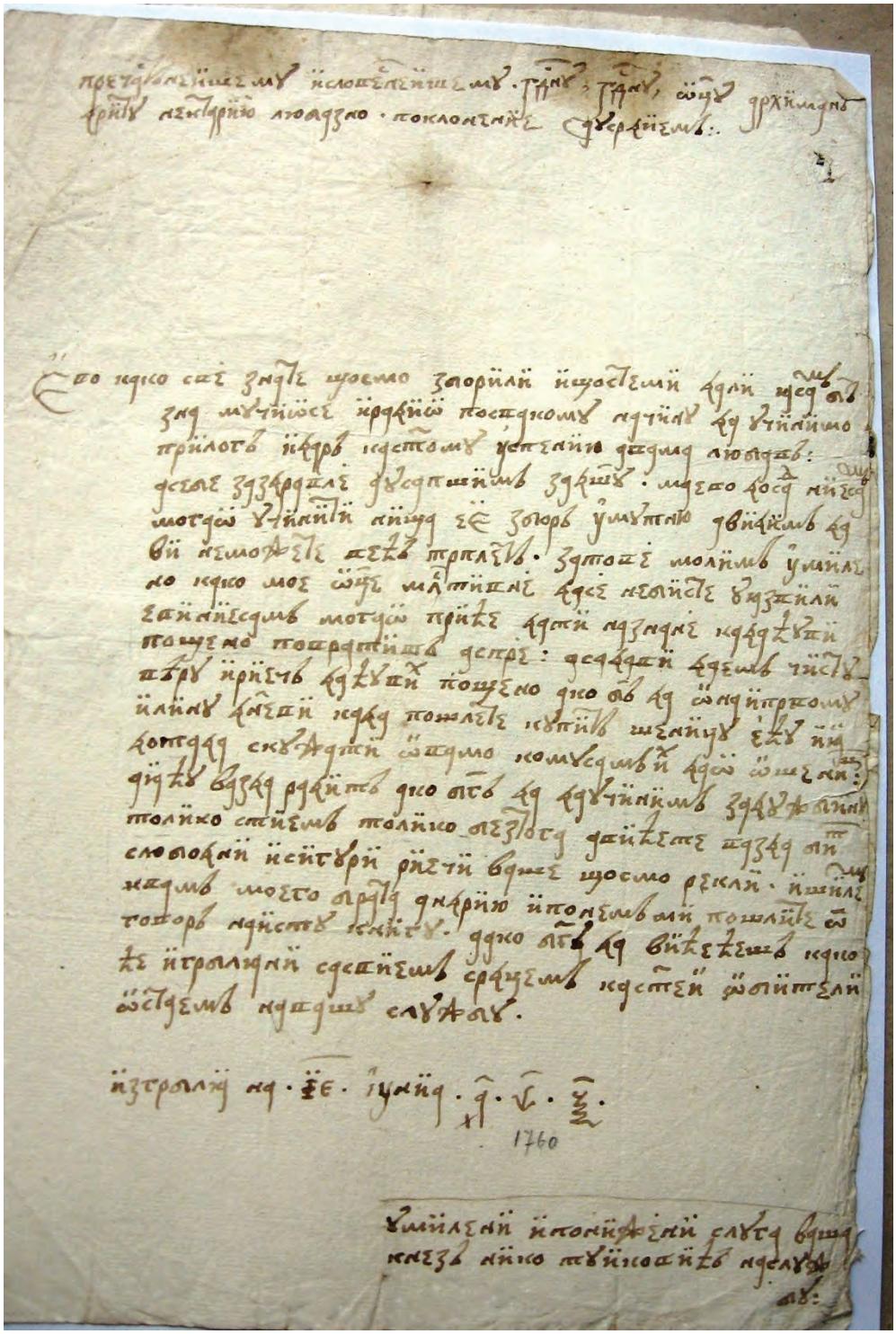

4. децембар 1763.

Слава т҃ꙋ б҃ꙋ на 4: децебра 1763: ꙋновомꙋ
йсповиеда гнѣ Ка:нѣ [?] григорйѡ пашковићъ про:
цркве С: Сергйна своба каное прймйѡ ꙋчаст||
нйе ѿтаца С: гнѣ: ѿцъ Савйне це:н ꙋзлагꙋ
щоймаше ймать цркве више речена ѿб йѡва
работнйка кмета йстога монастира Савйне
йто попросимъ П:го гна про:ра Зована па||
шкваляйта писать на 26. пасатога засое зова||
се напладвень йпобмйрень ѿбйстога йѡва
работнйка йзато бабе нема пребенбйт нйща
йѡво писмо ꙋчйнй ѝна нйко комлентовйнь
бйвшй молнень ѿбйстйе оапаба кое бйне
побписато ѿбрꙋке йстога ка[?] григорйна
Жиа глигр пашкович прикꙋрабꙋр
абрмавам---

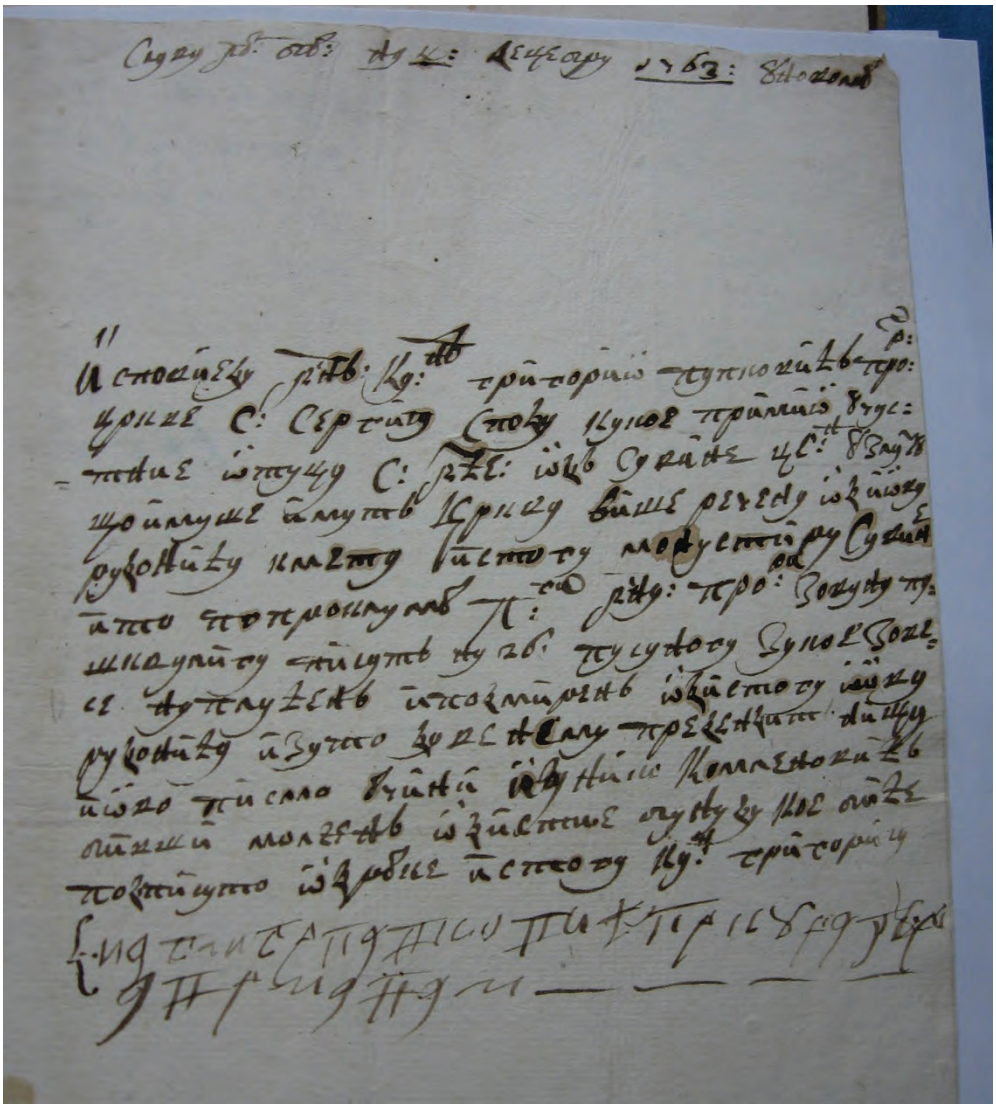

13. децембар 1767.

Ми Іаковъ Брагадинъ за Преведро владанѣ ѡдъ
Млетака Провидуръ ѡдъ Новѡга инѣгове државе
Подолазеню ѡдъ власти ѡвои Топличкои[?] Церкви
ѡдъ Преузвишене Шупреме у Провинциу
давасе назнанѣ Архимандриту и Монахима ѡдъ
Сте Савине ѡдъ Прокламе послате Съ Книгама
риштетдния[?...] Идућега Кояе ѡстала ѡглашена ѡко
ура[?] уѡвои Пяци варошъ иутоплои, Иприлиеплѣна
една уѡвоме граду Идруга Наврата ѡдъ Церкве
ѡдъ Топле, Иусве, Изасве, Изачинѣнѣ алити Ства||
ръ како уисток
уновѡмъ 13 децемвра 1767
Іаковъ Брагадинъ Провидуръ
Еѵѳѵмій Шимонети На:[?] Писар:[?]

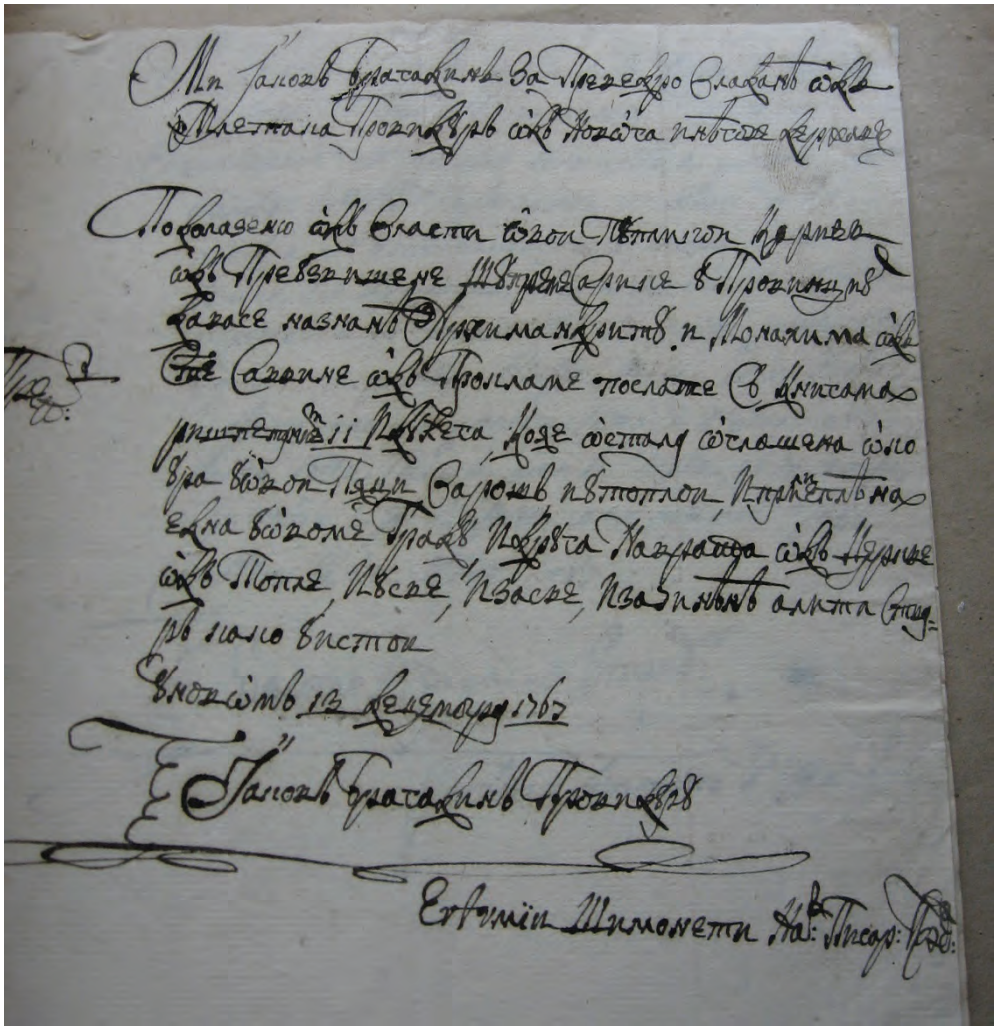

Копіа

Позаповиеди 10 шавіа ѡдбрани Приложени ещроѡрдендріи
уколеђу Пресвиетломе іпрез таꙋ 20 шавіа, верху дещіма[?] уріалту
Заповиедамо упутителима іуправителима ѡдцркве увароши
подъ пяцомъ вадуврiеме вана 8, Пошоимъ буде указата ѡва
заповиедъ, ваимаю повратити ѡву исту заповиедъ уканцаларiу ѡвнопота,
сразбаратiемъ ѡзявленемъ ипоздклетви Наноте ѡдистота свдобар
иливела, идохоадка утоворнiе вѣковѣчитiе Коиу Придошли година
1605, досада що ужiвдю, и колико имасе користи едно поедно
титула ѿужиленя, иистинито мѣсто; и сувише ѿдѣкоему
вратога разлога що имаву, имоту имати власти идоминiя судбарима
Коя суимъ пришла, јтако сразбаратiемъ ѡзявленемъ ипоздклетви
ѡдсвiехъ добара ѡсталiехъ цiене добара продатiе игодища 1605
водневи текущаго, кои ѡстаю уруке, купителя истiех добара
иѡдъ цiела тарвота главнота, исповиђено уиструменту ѿпроваде, верху
вобара продатога, Приказуюћи, врiеме ѡдписма име кое купiѡ, иѿпи||
сдоца. иѡбудући сада уаладаню ѡдпохадра укоiемасе нахове алити
пословати укуђи, али друга добара коя не фруктаю, исписати
имаю колико нагодище мору дати иста вобара иколикоим се
могло афиттати кои нiесу подкесимлени.
инеѡбудући нада увладаню добара ниѡдглавнiе вишереченога разлога, иматиће при||
казатъ поздклетви наноте истога.
Сзеколико ваѡуде ѿканцалiера послати колеђу нашему, ато наквоpъ
ѡдофицiе;
вата ѡдколеђа 10 шавiя иаепутата преузвишенiе како више,
21 ђенара, 1772/3,

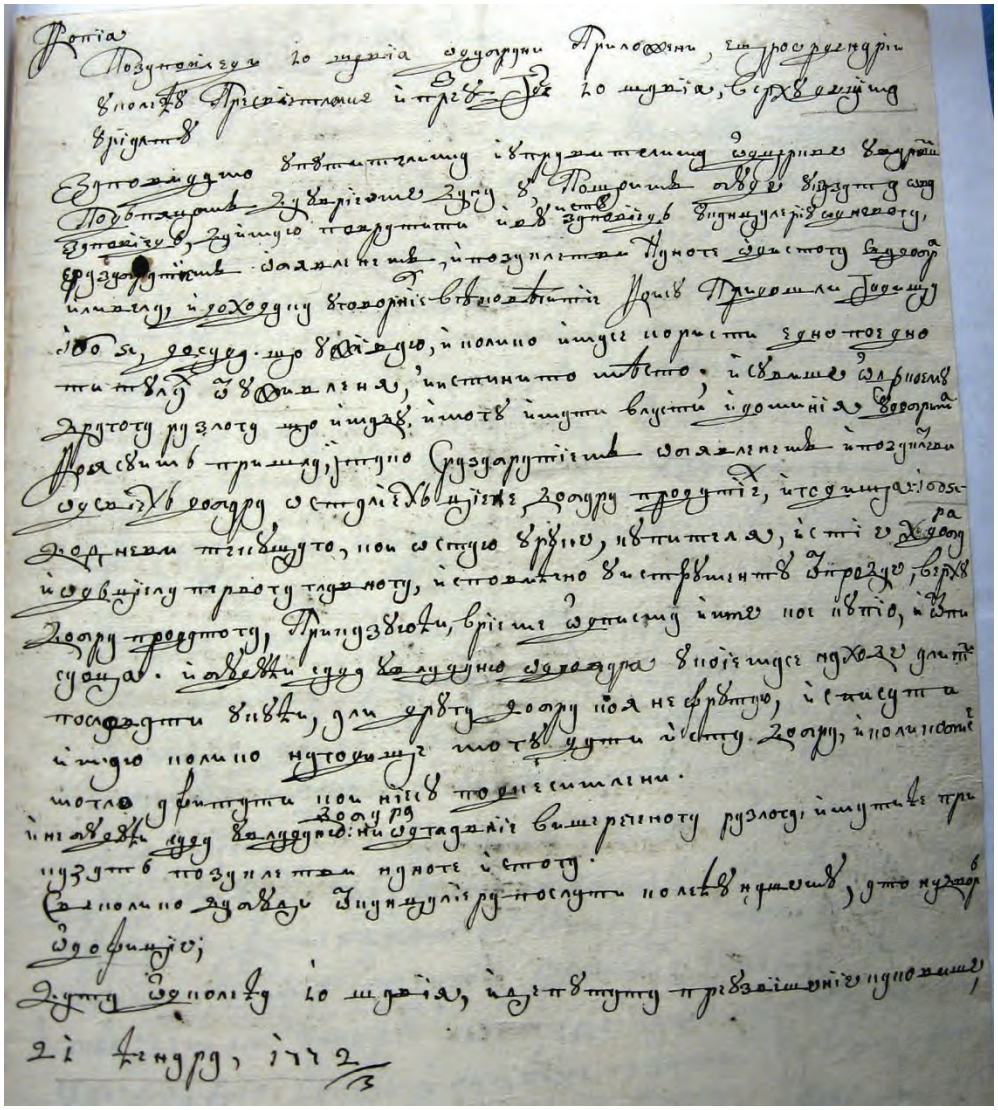

Чинимо верꙋ Ми Кап: и Сꙋће ѿпредверне Ком: ѿ Топ||
ле државе Новске, Снашомъ Заклетвомъ Комесе
река[?], Како Часнѣйши оцъ инокентие лотвановъ дал||
одићъ есъ дошао отенъ[?] унѣтово ћетинство учитисе
ипоставиосе Сщеникомъ уовоме нашемꙋ манасти||
рꙋ Сто успенскоме ѿСавине позаконꙋ Сте Матере
цркве восточне ϳерусалимске, иСвећеръ чинио животъ
Смирени идоброђетелни, иучио ови пукъ законꙋ божїе||
мꙋ иверности Своме природномъ ипреведромъ принци||
пꙋ. ϳовомꙋ допꙋщамо напитанѣ вишереченота оца
даловића Кой има пођи зкопꙋщенѣмъ Свота вишеречено||
та Манастира уунгарію заприфатити лемозинꙋ ѿ оца
Сѵмеѡна Марковића, котасꙋ бали послали како брата
ѿчистота манастира уцеркꙋ прошлїе годища увишереченꙋ
унгарію држава империалска зато чꙋноћи дае болан
алисе босада ипреставио, зато ћело ово допꙋщамо напи||
танѣ братїе вишереченота Манастира васе може слꙋ||
жити исти валовићъ ће икаквимꙋ потребовало уна||
чинъ ипрочая.
иза увѣренїе подписꙋемосе, ипоставлямо нашъ печатъ
братински. ипрочая.
Стопле, држава новска на ѕі: новембра ҂аѱог: по Сербский
{Марко ѡжеговић капетан ѿкомꙋнитетски
{Матие мирковичъ Сꙋка ѿкомꙋнитетски
{Июво Свиличићъ Сꙋдїа ѿкъ Ком:
{Божо злоковъ сꙋка ѿкомꙋнитетски
Нико Мирковићъ Канцр. ѿ ком.

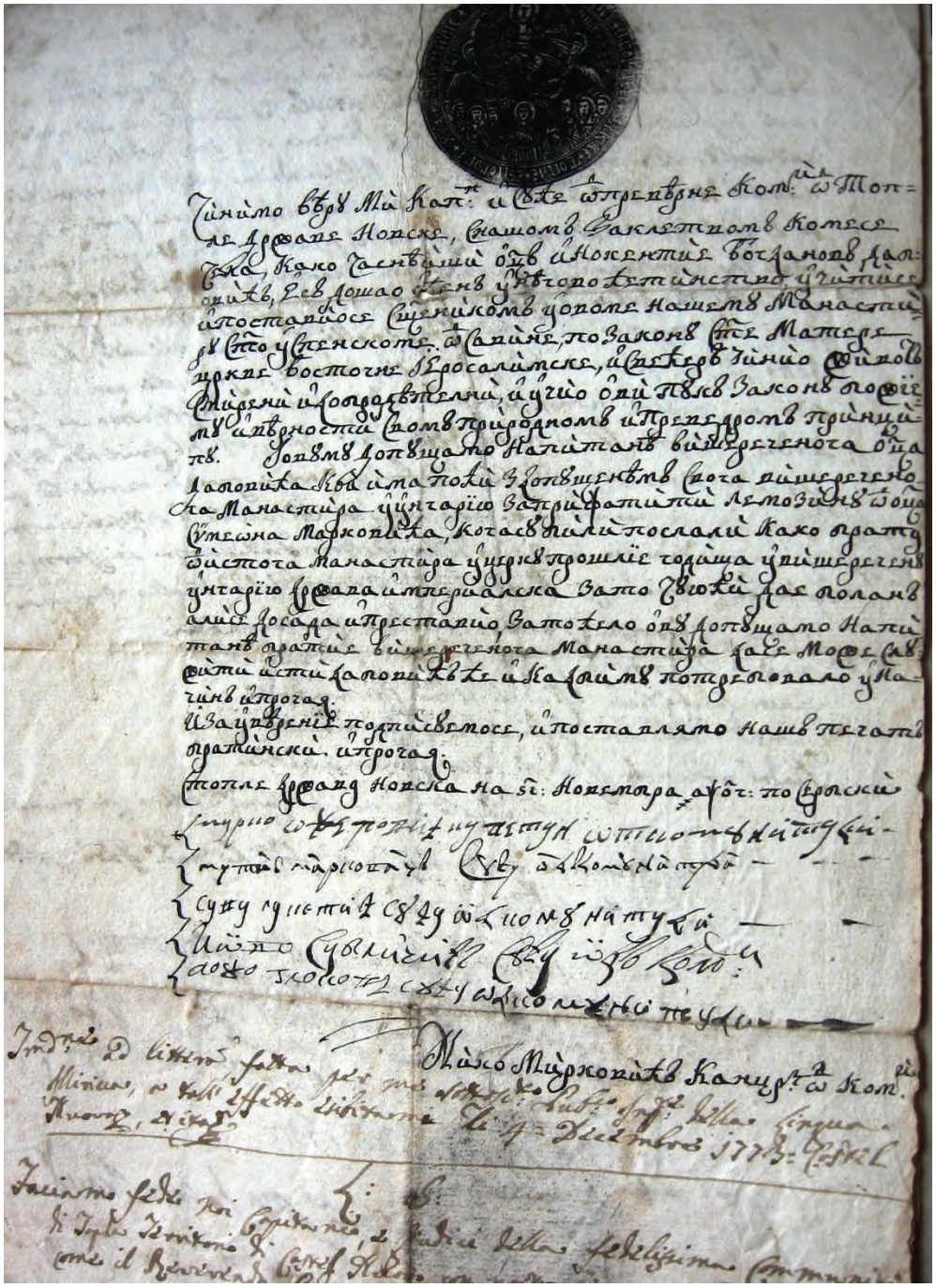

26. јануар 1775.

Копїа-
Замноге потр[е?]ѕе ўразликости, замира ити почи́ка ѿнашета
Сщ҃ениче[...?] и҆ монастира;
ѕїй ѹ[?]лѐнно затд ўзрокъ, ѿ пречестнѣйшато Г[...?] Гд҃на о҆ц҃а [Архима]
ндри[...]
[С]тарѣйшине и҆стога Монастира, и҆ўчинѣнъ Монастирскїй договоръ
Наданъ 13: ја҆нуарїа 1775: M. V. погречески, ѕїй ѿлучено и҆единоǁ
кутно ўтлавлѐно Сп҃уніемъ ѡ҆двѣто.
дадостоиний честнѣишїй Гд҃нъ о҆ц҃ъ а҆рхїмандритъ данїилъ ј҆ѡаноpаǁ
іовичъ нашъ Старѣйшина [?] дрѹжали дрѹгота Сщ҃еника ј҆еромона
Нїка́нора ѕогетика, даимадѹ о҆ѕлица ўпутитисе доǁ
владаня Мнетачкота и҆просити ўтдке власти превѐдрота
принципа, Прило́жне помоћи и҆ѡсране, зашѡсранити и҆ўкерǁ
жати такве Праве́дне ўзро́ке нашїехъ Сщ҃еникахъ, тако
и҆ми́рно владанѣ земалехъ кое ўМиттъ висоќота дара
ўживасе ўмо́тирѹ и҆Стоме, и҆ зато ћело, ўякость ѡ҆вога
до́говора на́шета дава́се Сд҃а потре́ѕна ѡ҆ѕла́сть и҆Стоǁ
ме честнѣйше: Гд҃нѹ о҆ц҃ѹ а҆рхїмандритѹ, дамо́же постѹǁ
пати Предъ присто́йне пре́столѣ, найме ѡ҆ѕћено запишеǁ
речене после, и҆коли́ко Мо́гло тресовати, и҆заўтѣшенїе
Сщ҃ени́ческо и҆закори́сть ѡ҆ѕћеннѹ Мона́стира и҆за начин[и?]ǁ
ти и҆знова церквѹ;
Дато ѿмонастира Савви́не на 26: ја҆нуарїа 1775: m. v.
{данїилъ ј҆ѡанораіовићъ а҆рхїмандритъ савине
{Јеромонахъ Јноке́нтїй дасовичъ потврђуемъ
{и҆еромонахъ висарйѡнъ сасли́ћићъ аферма[...]
{Јеромонахь дїонѵсїй владковичь потврђуемь
{Јеромона́ и҆саїе стоикойвичь потврђуе[м]
{Нїканоръ ѕогетичь ј҆еромо̑: Потврђуемъ
{герасимь и҆личь Јеромонахь потврђуемь
{Сѵмеѡнь Лучићь Јеромо́нахь Потвре́ђуемь
{Стефа́нь Аврамовичь дїаконь Потврђуемь
{Нектарїе милиновичь диаконь Потврђуе̑

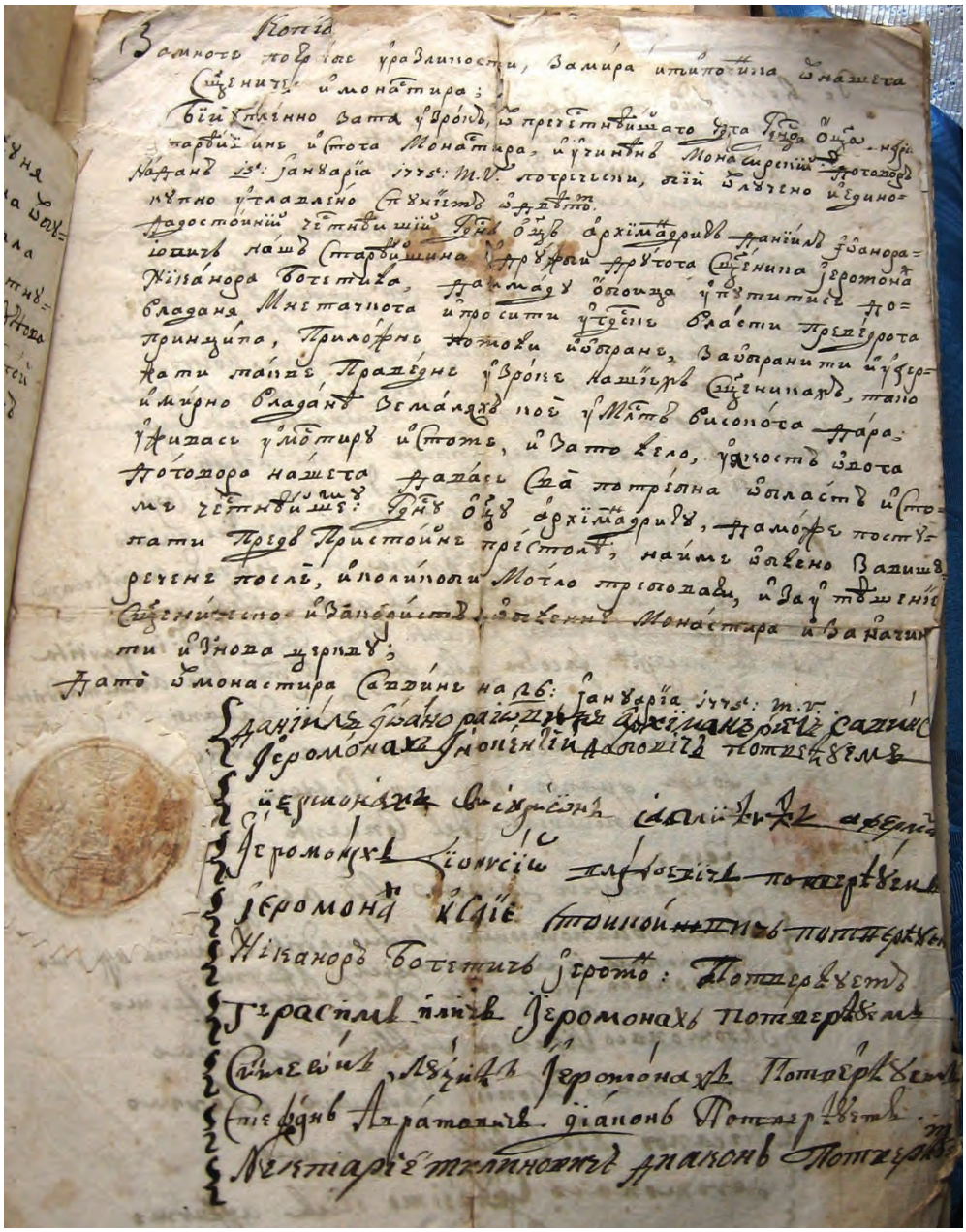

Копія

Замнотъ повѣсть ураѧлности, замира ипипо=нга ѡнашета
Сщенчъ и монастира;
Вїй тачнно вата ѹвроѡ, ѡ прегітнѣишато ѹта Ѳеда Ѻца
парвїи ины и стота Монастира, и ѹчинѣ Монастрелїй протопоп
Наѳанд кѕ: генваріа ѧчѧѕ: М.С. потрѣчени, кїй ѡлѧчено и едино=
ѧѕно ѹтлаѧѕно стѧнїтъ ѡрѣто.
Ѳадостоинїй чѣтнѣишїй Ѳеѳ ѻцъ архїмадрить Ѳаніилъ Ѳѧнора=
ѡшиъ нашъ Старѣишина и ѹвроѡ ѹвѣтота Сщенипа Ѳеромона
Жїѳѧнора ботѣтиѧа, ѳаѧмадъ ѻбогиѳа ѹпѣтитисѣ по=
бладаня Мнетачїота и просити ѹтрѣїи власти трепѣрота
принцѹпа, приможнѣ ѡтоѡи ѡѡбранѣ, ваѡбранити и ѹѕѣр=
нати таиѕѣ Праѳѣдне ѹвроѣ нашїихъ Сщенипаѳ, таіо
и мирно бладанѣ Вемаѧѳ поѣ ѹмѣтъ висопота ѳара,
ѹжитась ѹмѡтирѣ и стоѣ, и ѵато ѣело, ѹлюстъ ѡпота
Потомора нашета ѳаѧаеи Сѧ потрѣпна ѡбласть и сто=
мъ чѣтнѣишѣ: Ѳнѣ ѻцъ архїмадрить, ѳаможѣ пост=
нати предъ Пристоѩнѣ прѣстолъ, наимъ ѡѵѣно Ваши=
речене послѣ, и молѧ=ноѡи Моѵло трѣпоѳаѧи, и ѳаѹ=твшенїс
Сщенїчѣско и ѵанѡбитѣ, ѡтѣенъ Монастира и ѵанагин
ти и ѵѣнота ѹзрѣтъ;
Ѳато ѡ монастира Сапѧине на кѣ: генваріа ѧчѧѕ: м.с.

Даніилъ ѳіанораіщитъ архїмандритъ Сапѧинс
Іеромонахъ Іоѳенѳїй Ѳаѳохїтъ потпѣсѣмъ
Іеромонахъ Вѣнѣдїктъ ѳаѧїй потпѣсѣмъ
Іеромонахъ Діонисїй потпѣсѣмъ
Іеромонахъ Кѵрїѣ потпѣсѣмъ
Жїѳѧнорь ботѣтиѧь Іеромо: потпѣсѣмъ
Трасѳлъ пѧтъ Іеромонахъ потпѣсѣмъ
Сѧмеѡнъ Лѣѵѣѧ Іеромонахъ потпѣсѣмъ
Стефѧнъ Ѧѳанасїевъ ѳіаконъ потпѣсѣмъ
Мелетарїѣ Тѵлпнодїевъ ѳіаконъ потпѣсѣмъ

Копїа

всѣмъ икаждому, управителямъ ирапрезентантамъ на[ш...]
вдалмацїй иалбаный, толико ѡрденарной, колико [...]
ѡрденарной власти, Понеже всякїй кой находится [...?]
сею Преведрейшею державою, имѣетъ владѣтъ иужи||
вать Мирно иСпокойно Своими добрами, инадобно не||
допускатъ Никому Никакого Насилїа, или дѣйствїа
Своими руками, или Силою и властїю Собственною, того
ради, Мий вопрошени ѿСтрани иименемъ честнѣишаго
оца архїмандрита иСщениковъ Находїящихся вМонастрѣ
Стыя Марїй Насавинѣ воѡблати кастелъ Нова, что||
бы имъ Принадлежащее воспоможенїе Сдѣлали Просимъ
всѣхъ васъ чтобы вий учинили дабудетъ заповидѣно,
понашему Повелѣнїю всякому Гдѣбы потреба была;
анайпаче Прїору Нинѣшнѣму, иѡнимъ кой ему наслѣдни||
ками будутъ, лазарета кастѣлъ Нова, чтобы несмѣ||
ли ниподкакимъ видомъ, или причиною ниѡни Сами
Собою ничрезъ иныхъ ѿСобъ вмѣшатся дѣломъ, иСвоею
собственною властїю, вдобра иземлѣ Принадлежащїя
вишепомянутому Монастирю, Нидосажда никакимъ
начиномъ, или Сметатъ вишереченимъ Сщеникомъ, коимъ
вий имѣете помагатъ, что бы ѡни мирно иСвободно
иСпокойно владѣли Своими добрами коя речени монастрь
стече иѡдержа, вразнїа времена, Потерминацїѡнима
Свѣтлѣйшихъ Гдей бывшихъ верховними управителями
и Генералами втой Провинцїй, какосе видитъ вреестре
Гдна Георгїа деѡдата Публичнота Перита, ивсе сїе
Подъ Пиеною Сто дукатовъ иПрочи казней Поволѣ суда,
тако иСполните, ичините исполнити иѡисполнѣни намъ
ѿпишите и ботъ Свами;
вовенецїй 8= аѵгуста 1776:
Јаковъ болду авогадоръ ѡбщества

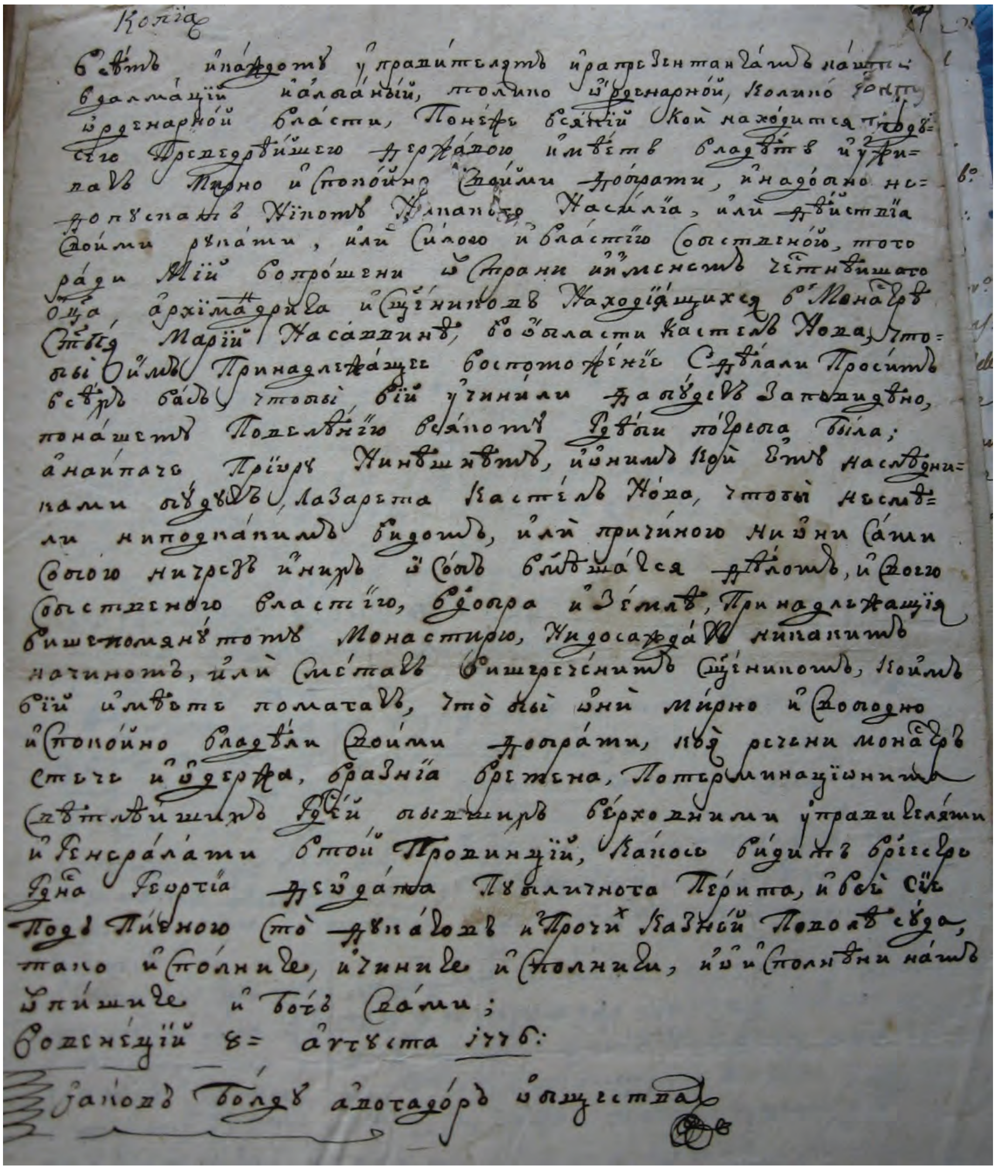

Копія

Всѣмъ и каждомъ управителямъ и рапрезентантамъ нашимъ
в Далмаціи и Албаніи, толико [illegible], колико [illegible]
[illegible] власти, понеже всякій кои находится под-
сего Пресвѣтлѣйшего державою имѣетъ владѣти и ужи-
вати мирно и спокойно своими добрами, и надобно не-
допущати никомъ никакого насилія, или дѣйствія
своими руками, или силою и властію собственною, того
ради мы вопрошени от страни [illegible] честнѣйшаго
Отца Архимандрита и священиковъ находящихся в Монастирѣ
Святѣй Маріи Назаренѣ, во области Кастелъ Ново, что-
бы имъ принадлежащее воспоможеніе сдѣлали просимъ
всѣхъ васъ чтобы вы учинили [illegible] заповѣдно,
по нашемъ [illegible] всякомъ [illegible] потреба была;
а наипаче Пріору [illegible], и онимъ кои естъ наслѣдни-
ками суда Лазарета Кастелъ Ново, чтобы не смѣ-
ли ни подкапаним видомъ, или причиною ни они сами
своего ни чрезъ иныхъ [illegible] дѣломъ, и своего
собственного властію, в добра и землѣ, принадлежащія
вишепомянутомъ Монастирю, ни досаждали никакимъ
начиномъ, или смѣтали вишереченимъ священикомъ, коимъ
вій имѣете помагати, что бы они мирно и свободно
и спокойно владѣли своими добрами, [illegible] монастирь
[illegible], [illegible], Потерминаціонимъ
[illegible] верховними управителями
и Генералами в той Провинціи, [illegible]
[illegible] Георгія [illegible] Публичнога [illegible], и всѣ сіе
под [illegible] [illegible] и прочи казней [illegible],
тако исполните, учините исполнити, и [illegible] нашъ
[illegible] и [illegible];
Воденеціи 8= августа 1776:

[illegible] [illegible] [illegible]

2. септебар 1778.

1)
Копїа – Слава Гдꙋ бо́гꙋ ꙋмонастирꙋ Наса́вини держа́ва Но́вска
Ѿчи́тꙋемь со́вїемь и̏стинитїемь пи́смомь
Коѐ дамoре и̏матъ своѝ крѣпость, Коли́ко ва́е
ꙋчинено ѿгосподскога нода́ра, Ипотвѐрђено
сасвїемь Господскїемь законима. Како да́на‖
ске, Ми̏ подпи́сани Данїиль Їѡаннораїѡвичь
Аримандрітъ Монастиря Са́вине збратїами
прїимамо зана́шъ Монасти́ръ ꙋгоспо́де, Прокара‖
то́ра дативїе; Ко́и чи́не зачетвѐртога
Прокарато́ра, Ко́исе преста́вїю ꙋскради́нꙋ.
Ато́сꙋ Гднъ Матоѐй Ми́рковићъ, Гднъ Геѡ́ргїе
ра́дићъ, Гднъ Матоѐи Милꙋти́новићъ. Ко́и
на́мъ Цединаю зана́шъ Монасти́ръ ввїе
бꙋтите ꙋвароши, и̏магазинъ, и̏кꙋжинꙋ. и̏ꙋ‖
магазинꙋ вва пила вели́ка под ска́лама,
и̏вѐртъ, и̏вра́та ѿкꙋ́жине, и̏мага́зина, ѡди́‖
стока. и̏ꙋмалои бꙋтизи е̏дно пило мало,
сни́овїемъ ра́фима, и̏баницима, Коѐсе вѐ
дѐржи ꙋе́дно. ѡди́стока пꙋтъ ко́мꙋнски.
ѡзгоръ пꙋтъ ко́мꙋнски. ѿза́пада бꙋтига
Кнежѐвића, и̏вѐртъ Геѡ́ргїа ра́дића. Ко́и
конфи́на и̏сти вѐртъ ѿбꙋтига. Кѡво
вѐ Прїимамо. Щонамье ѡста́вїю, и̏мно́го
Препорꙋчїю Поко́ини Капѐтанъ Си́мо То‖
ма́шевићь. Коисе и̏ꙋко́пао Кодо́ве Церкве
С͞те Госпоже ѿСа́вине. и̏заи́ме своѐ, и̏свое[...]

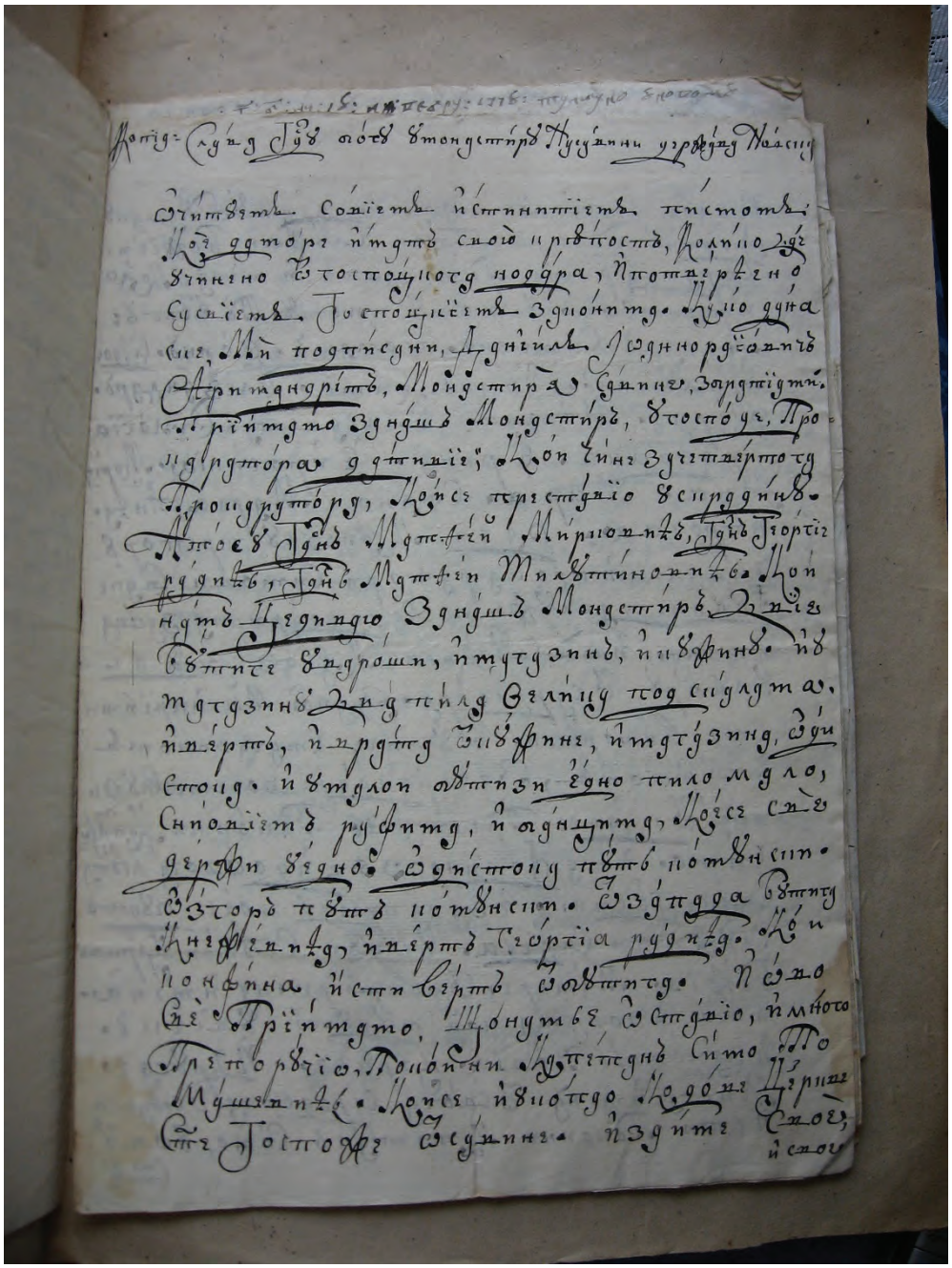

2)
И своѐ фамиліѐ, моліо єдамусе Насваку
Године, Напресветои служби Божіеи,
Сарандарима поминаютъ, имена̀, Коясе
именуютъ уωвому писму. То есть:
Монахъ Симеωнъ. Томашъ. Воинъ. Сладое.
Милутинъ. Иванъ. Симо. Александаръ.
Жарко. Милошь. Елисавета, Евлогія.
Гроздана. Ерина. Евросиніа. Маріа.
Іана. Маріа. Стана. Маріа. Анка.
ипрочая: ради Коиехсу препору||
чивали, ипрокаратори Симови. Сваке
Године дасслужимо сарандарима, здωва
имена. имѝ служили, Какосе види
улисару ωсарандара. Закоѐ Мы иприйми||
смо вишеречене сутите смагазином
иверьтомь, засарандаре коесмо служи||
ли, ωкадасе Преставіо Покоини Капетань
Симо. има Година 35= изоωвога лета
сваке Године. изнапріедь коесе будеть
служити свагда. уωвои Светои Церкви
Божія Матере, зависе речена имена̀.
имѝ, ипонама кои будуть живи.
издпомоћь Новія Церкве. икругае
Много имена ωсвога сродства, ωставио
исти Покоини Капетанъ Симо, уωву сту

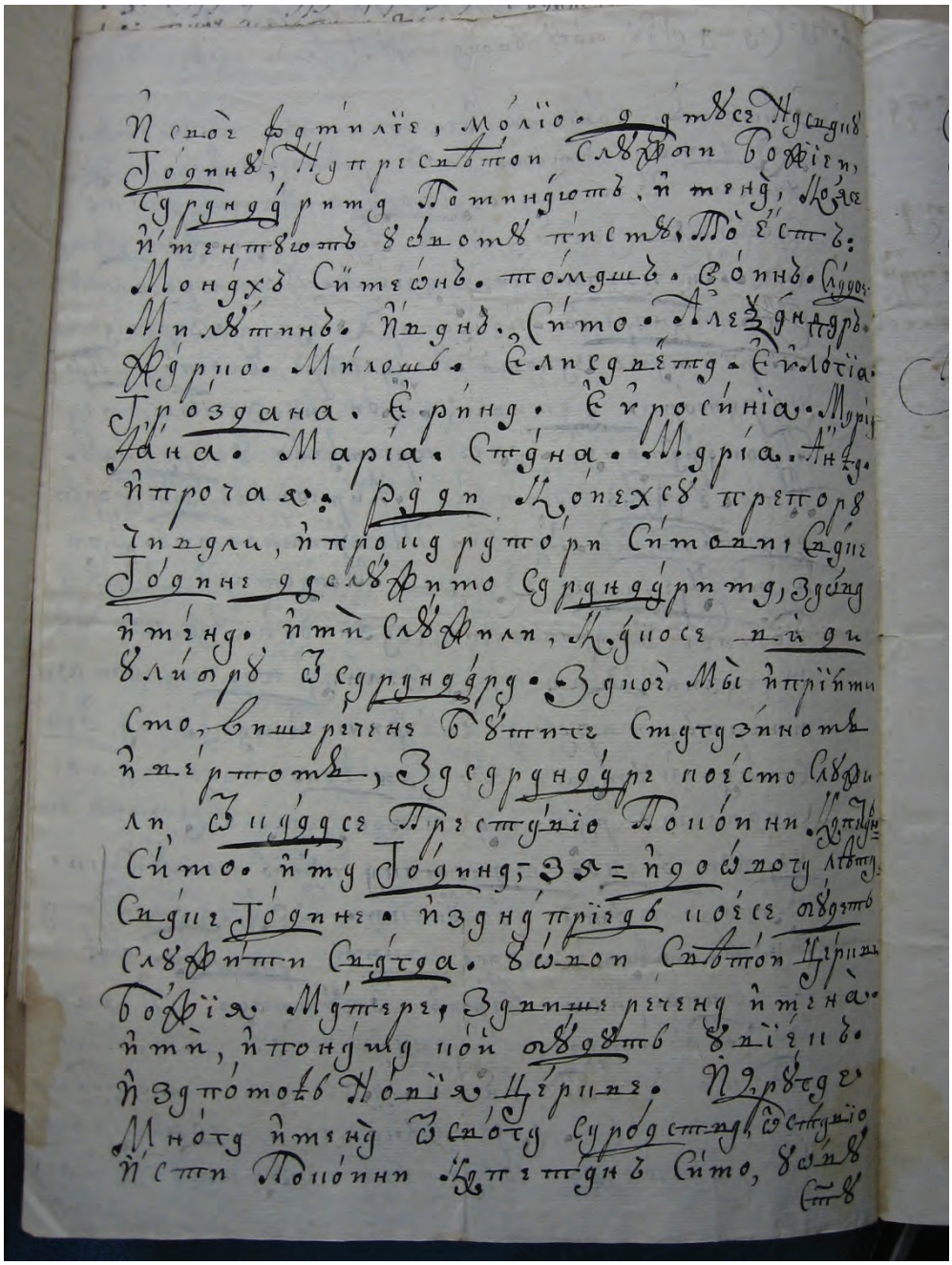

3)
Ст҃у Цéркву, заспоми́нати на Ст҃ои
Проскоми́дiй. Коясе ви́де унѣтóвои
чи́тули, и҆ стóе уцéркви, задасетудáшнее
Поминáнiе. И҆ сóвiемъ Прiймамо Кар||
те ѡ҆ди́стiехъ аути́та и҆ вéрта.
Ї ѡ҆во Пи́смо учи́ни҃ Г҃а данiйлъ
Ї҆ѡанноралiовичь А҆рхимандритъ
зарáтiею. Койсе и҆подписуемъ
Своерýчно. Задовóлю Кáутель више
рéченiехъ Прокаратóра. И҆здаволю Крѣ||
постъ и҆стога писма. Потврѣуéмо
Печáтомъ нáшимъ Монасти́рскимъ.
и҆неймамо ѿпрокаратóра и҆стiехъ,
више и҆скáти.
дáто воСт҃оуспéнско Мона҃стирѣ Сáвинѣ,
Септе҃= На =2= 1778
Данiйлъ Јоанно раiовичъ
Архiмандритъ савúнскiй
Сарáтiею

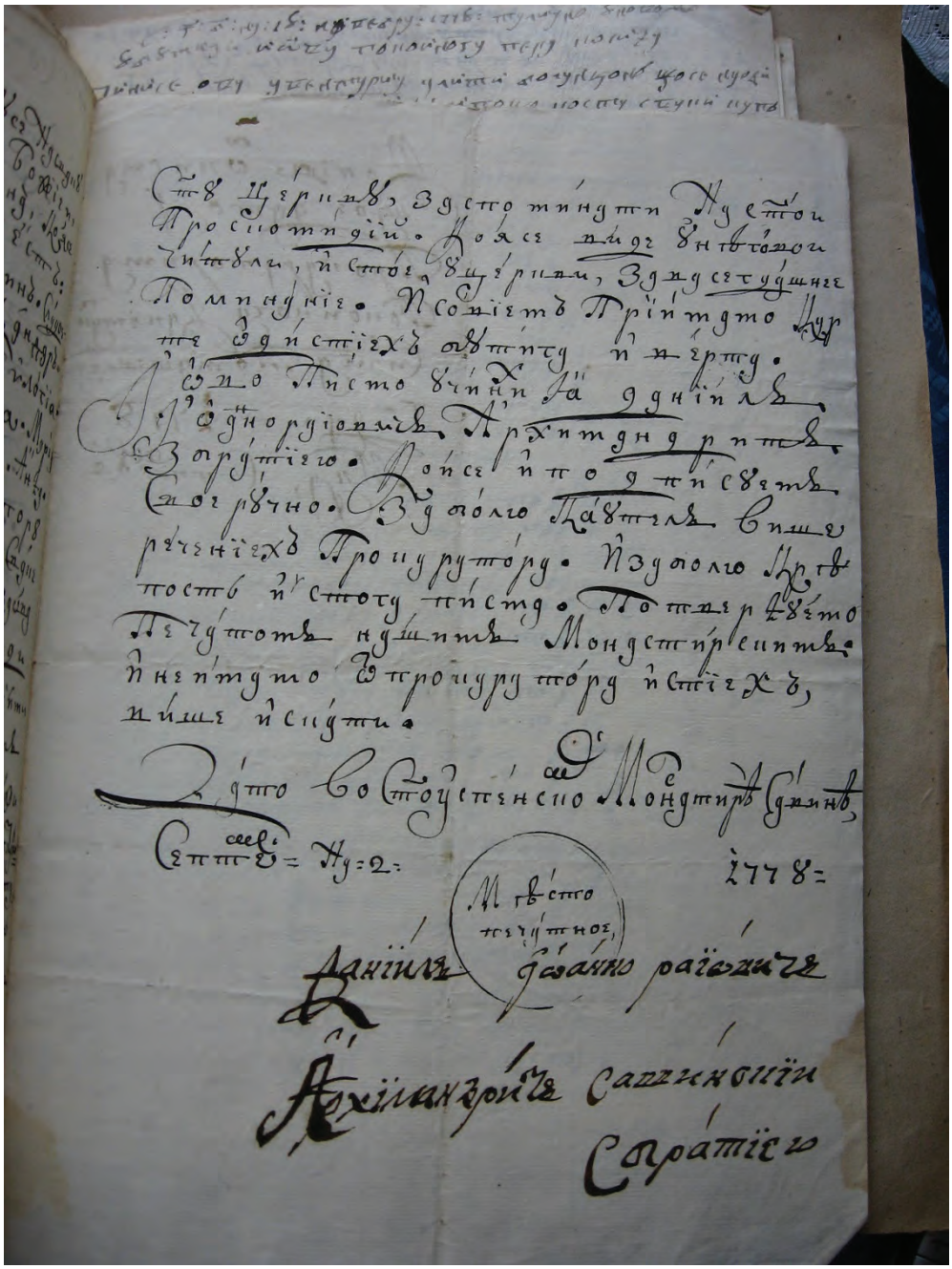

Копіа - слава гдȣ бгȣ.
Копіа - слава Гдȣ Богȣ На. 5- Сетенвра - 1778 поталіано ȣновоме
Дићаривасе совїемь писмомь - длити сетенціомь Ми ниже коиħемо
бити ѡдизволь подписани, Како бисмо звани имолѣни ѡдьедне стране
Јова косића, сина покоинога пера косића. И ѿдрȣге стране ђура, аи
миха синова тодора косића, ѡба смокрина, завићети нѣне дефеll
ренціе ȣписмима, имећȣ нима, Апозаповїеди Прев: Гдна и Го: Зань
Карла Зорза Провидȣра ѡднова. Тако пощо знаеше имолише,
имасмо Господцки контромешь, Кпризваше насъ намѣсто речено
ȣбȣтитȣ Кнеза павла петровића, Кнове разлоге слȣшасмо наȣста
изписмима. Тако призвасмо Гда Бога, ȣпомоћь исѣдѣћи ѡсȣћȣемо
како наслѣћȣе ипрочая:
1: Перво ѡсȣћȣемо Јова косића Сина покоинога пера косића,
дима платити ширить свомȣ дондȣ тодорȣ, щосе наоди
нѣтова ѡ҃ца пера ѡдисте рȣке перове цекина шесъ ȣгодина -26-
дамȣ има платити гладно идбить насто шесъ.
2: Дрȣго ѡсȣћȣемо истога тодора инѣтове синове ђура имїя
даимȣ ѿтворити землѣ изратишевине, що држи исти
бȣдечь, Ащое било ȣзалоть вишереченомȣ перȣ косићȣ, Кои
саденъ нѣтовь синъ Јово дбитанте иГосподарь. Какосе види
ȣписмȣ, даима ѿтворити фрȣте, щое прїмао исти тодорь,
инѣтови синови ȣноликко година коликосе наће. Ксовїемь
доспїевамо, ивѣчни мирь Мећȣнима поставлямо.
Наше карте---------------------12
Capitan Alesandro xivcovich fa per arbitro ciudice.
Павле петровић би сȣдацъ
Ја Јово косићъ афермавамь ȣсве изасве како више јесамь контендть.
Ја ђȣро косићъ авермавамь кдко више, заме замота ѡ҃ца исрата како више

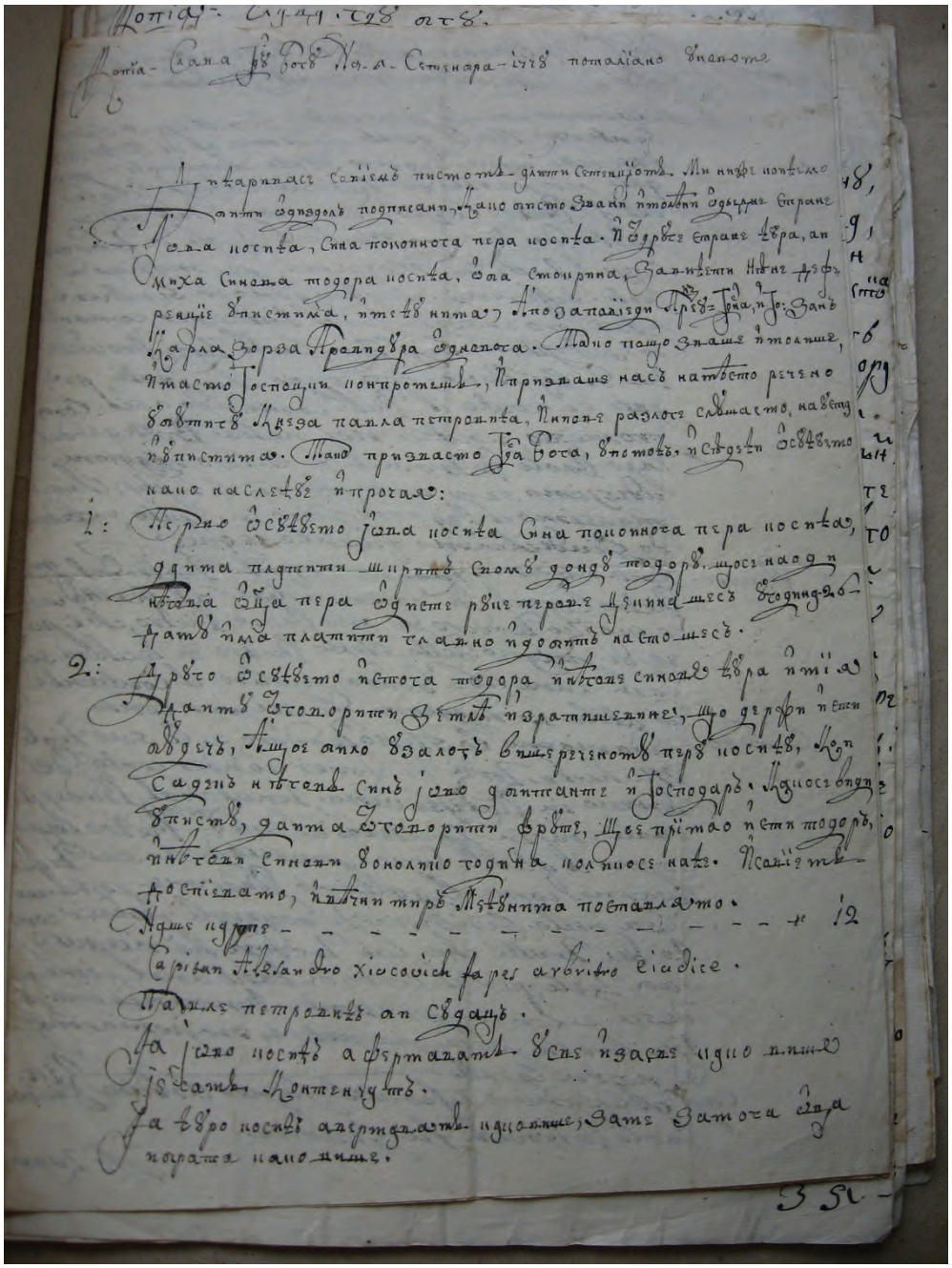

6. март 1779.

1)

С҃ва т҃лу ѡ҃у: на 6: Марча 1779: у вароший ѡдъ Новога.
Ѡдабрати ми ниже подъписани то есть г҃нъ Сава лакетићъ мо||
ленъ одъ г҃на Николета царевића кой чини наиме г҃на: мойсиа
магазиновића уидность одъ книге писате Изтриешћа на 4=
децембра пасатога 1778: ѡдиедне, даѡдругe г҃нъ Ќѡва мила||
новићъ ѡстране Ќѡва покойнога петра косанчића изове
вароши за рилевати конатъ одъ росе астри интересие що||
се надоди уаутизи реченога косанчића кой у держи подафитам[ъ]
увой вароший и ѡво застимати речену росу како коста, иза||
вићети иучинити конатъ одъ терговине доднеки данашнега
щое чинио исти косанчићъ уортачину срећением магазинови||
ћем, ѡдкогде примио исти косанчићъ зата узрокъ цекина
уталиерима №: 38: како дићарива писмо учинено ѡдруке рече||
нога косанчића На 8: марча 1777: утриешћу, икако ниже наслећуе.

№ 11 = пара цревала Филдра по ƒ 10: сваки паръ чини усве – ƒ 110:
10 = пара цревала иеменлиа першарица по ƒ 8:10 – 85:
3 = пара цревала чиуайка по ƒ 6: – 18:
9 = пара цревала почиуайка достиевение инедостиевение валутанъ сваки паръ по ƒ 4: – 36:
5 = пара устиа Филдра по ƒ 4: – 20:
5 = пара Филдра одъ иеменлиа по ƒ 3:10 – 17:10
8 = пара першарица сремизом устиа по ƒ 3: – 24:
8 = пара устиа чиуаука по ƒ 2:10 – 20:
5 = пара устиа почиуаука по ƒ 2: –10:
5 = пара устиа вешелука по ƒ 1: 10 – 7:10
1 = паръ ћона Филдра коштаю – 6:
4 = пара устиа иуелука по ƒ 1: – 4:
10 = литара Сактиана ѡмащена коста литара по ƒ 4: – 40:
укомадима ретала сваке ѡдкоже сорте сваке сорте валутано – 5:10

ƒ 403:10

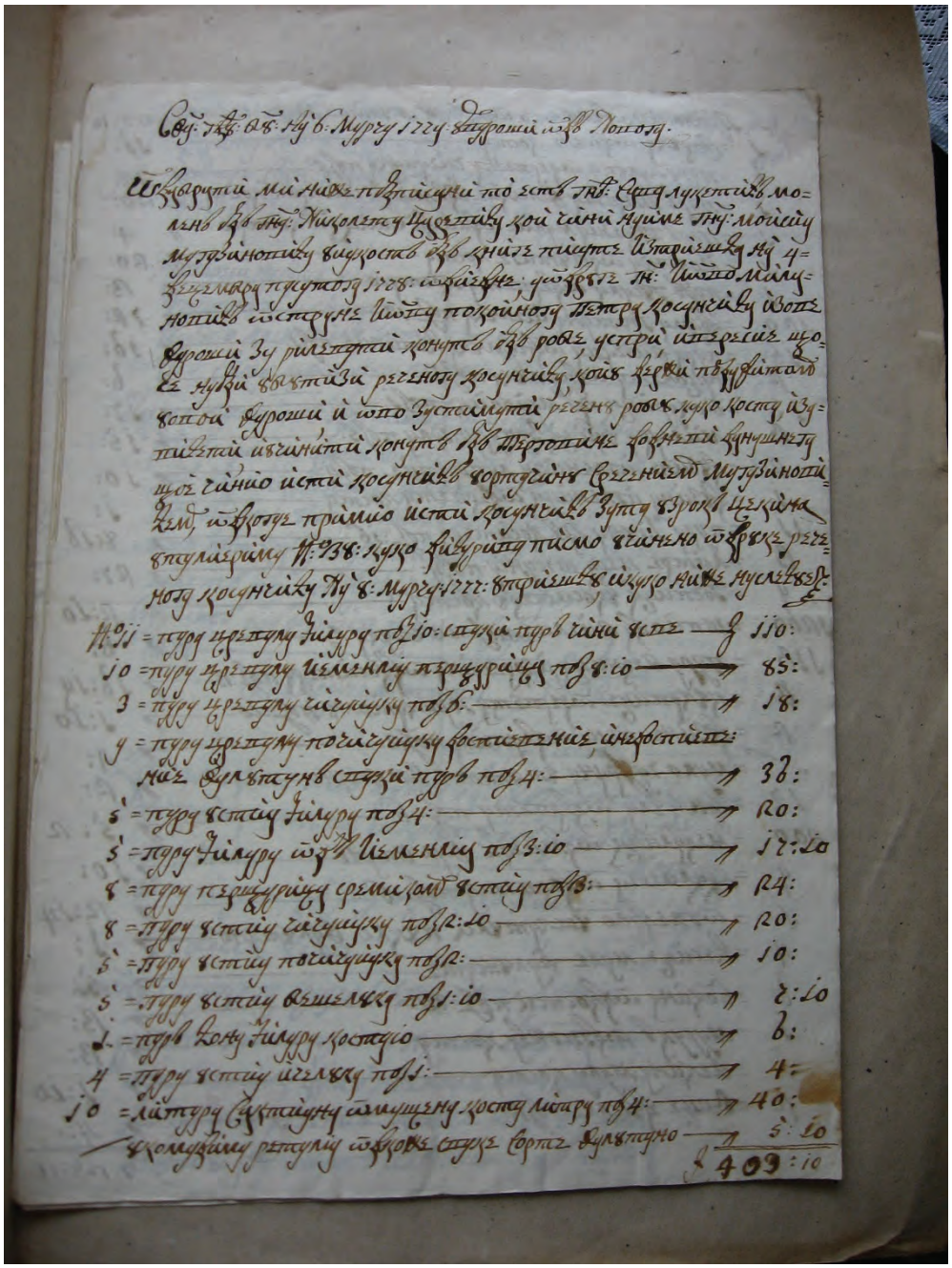

Свѧ: ѳѳѳ: ѳѳ: Ку ѣ: Мурґу 1774 ѕдоровий їзъ Лопоґд.

Шъ вдрутій мій лйѣ: повѣщуй по ѕстъ ґнѣ: Свід лукоґтійъ мо=
лґнъ їзъ ґнѹ: Миколаєтъ Щоґтійъ кой чйній луйме ґнѹ: моїсійъ
Мудзйноґтійъ відкоґсъ їзъ ґнійъ: пійдтъ Штаріймъ ку 4=
Зґґ: мйрд пудтоґд 1778: шъкйзйнъ: деѣдѣѣ: ґнѣ: Шйлъ Мйлъ=
ноґтійъ їзъ ґнѹ: Пійтъ покойноґд Петрд Косунчійъ їзъ
Ѕдроший Зд рілѣґдтій конутъ їзъ родъ устрій їзъ ґнѹ:
Ѣ лудзій вѣкґтійъ ґґѕноґд Косунчійъ, коїѣ ґґрки пѣудйтоґд
ѣдтой Ѕдроший й шдо Зуоґтійдтій ґґѕнъ родъ лудо Костд їзъ=
тійґтій йчйнйтій конутъ їзъ Шґрдотійнъ родѣґтій ґґнуґнъґд
шъ чйнйо їґтій Косунчійъ ѣдрдґчйнъ Свґґнійъ Мудзйноґтій=
ґнъ, їзъ ґдъ прійо їґтій Косунчійъ Зуґд ѣдрокъ Цъдйна
ѣдулійрійму №: 738: лудо Кйѣурійду пісмо ѣчйнъно їзъ ґдъ ґґѕ=
ноґд Косунчійду Ку ѣ: Мурґу 1774: ѣдрійшъ ѣ їґдудо Лійъ Муслѣѣѕ:

№ 11 = пурд ґрѣґдуд ґійлурд по 10: ґґдуй пурѣ чйній ѣдтъ ——— 150:
10 = пурд ґрѣґдуд їйлѣнлйд ґґрйдурійд по 8: 10 ——— 85:
3 = пурд ґрѣґдуд їйґчйґйдуд по 6: ——— 18:
4 = пурд ґрѣґдуд почйґуйдуд ѣдстійґнйіъ, йнѣдстійґнъ=
мійъ Фулѣґсунъ ґґдуй пурѣ по 4: ——— 32:
5' = пурд ѣдстій ґійлурд по 4: ——— 20:
5' = пурд ґійлурд їзъ їйлѣнлйд по 3: 10 ——— 17: 10
8 = пурд ґґрйдурійд ґремійоїѣ ѣдстій по 3: ——— 24:
8 = пурд ѣдстій їйґчйґйдуд по 2: 10 ——— 20:
5' = пурд ѣдстій почйґуйдуд по 2: ——— 10:
5' = пурд ѣдстій ѣйлѣлйд по 1: 10 ——— 2: 10
2 = пурд ѣолд ґійлурд костдо ——— 6:
4 = пурд ѣдстій йґлйд по 1: ——— 4:
10 = літурд Сґґстійдуд ймдущдуд костд літрд по 4: ——— 40:
ѣколудйду ґґгулд їзъ ѣдлъ ґґдуй Сортъ Фулѣґдуно ——— 5: 10

409: 10

2)

Приносимо суму како ѿрдту мунйте лонте – Z 403:10

No 1 = струка ѿдпуне коста – 15:

6 = пара кадупа ѿдерпета чигдидка по Z 2: – 12:

1 = парь терезиа великие одь миеди слитром коста – 30:

1 = парь терезиа малие ѿдмиеди смиерам костаю – 4:

1 = солднча одь сутите коста – 20:

1 = парь тусала ѿдерпета костаю – 3:

120 = драма тайтана ичелука по Z 12 – 72:

16 = пара сиечапа ѿдпамука ћетиние по Z 1: – 17:

2 = Fацолета ѿдпамука по Z 3: – 6:

17 = сокарица одь майолике по Z 1: – 17:

3 = миліара удица запарантала по Z 5: – 15:

2:1/2 = друзине итленица ладпоратие по Z 4: – 10:

1 = друзина итленица ѿдерпета коста – 1:

11 = пара Fиусца одь коситера по Z 16 – 8:16

3 = литре цера штапніа по Z 9: – 27:

9 = тоспица укоситеру коста – 2:10

1200 = штиоба сиелие по Z: 10 спака % – 6:

113 = пара серница, икорежина ѿдкоситера по Z: 3 – 16:19

3 = кукапице ѿдерпета нашкатолу по Z: 10 – 1:10

2 = друзине пена ѿдлаписа по Z: 2: – 4:

/ = мало чафрана ушкатолу валутано – 2:

17 = кантула ѿдерпета по Z: 6 – 5:2

400 = медалица ѿдмиеди валутано – 10:

9 = кралиеша ѿдерпета по Z: 6 – 2:14

1 = ѿтледало ушкатули пукло валутано – 1:

4 = ћесице мале валутате – 5:

6 = сокина ѿдкости по Z: 10 – 3:

1 = мараць ѿдтпожћа коста – 3:

1 = секина мала коста –1:10

2 = соце друпле по Z: 2 – 4:

Z 728:11

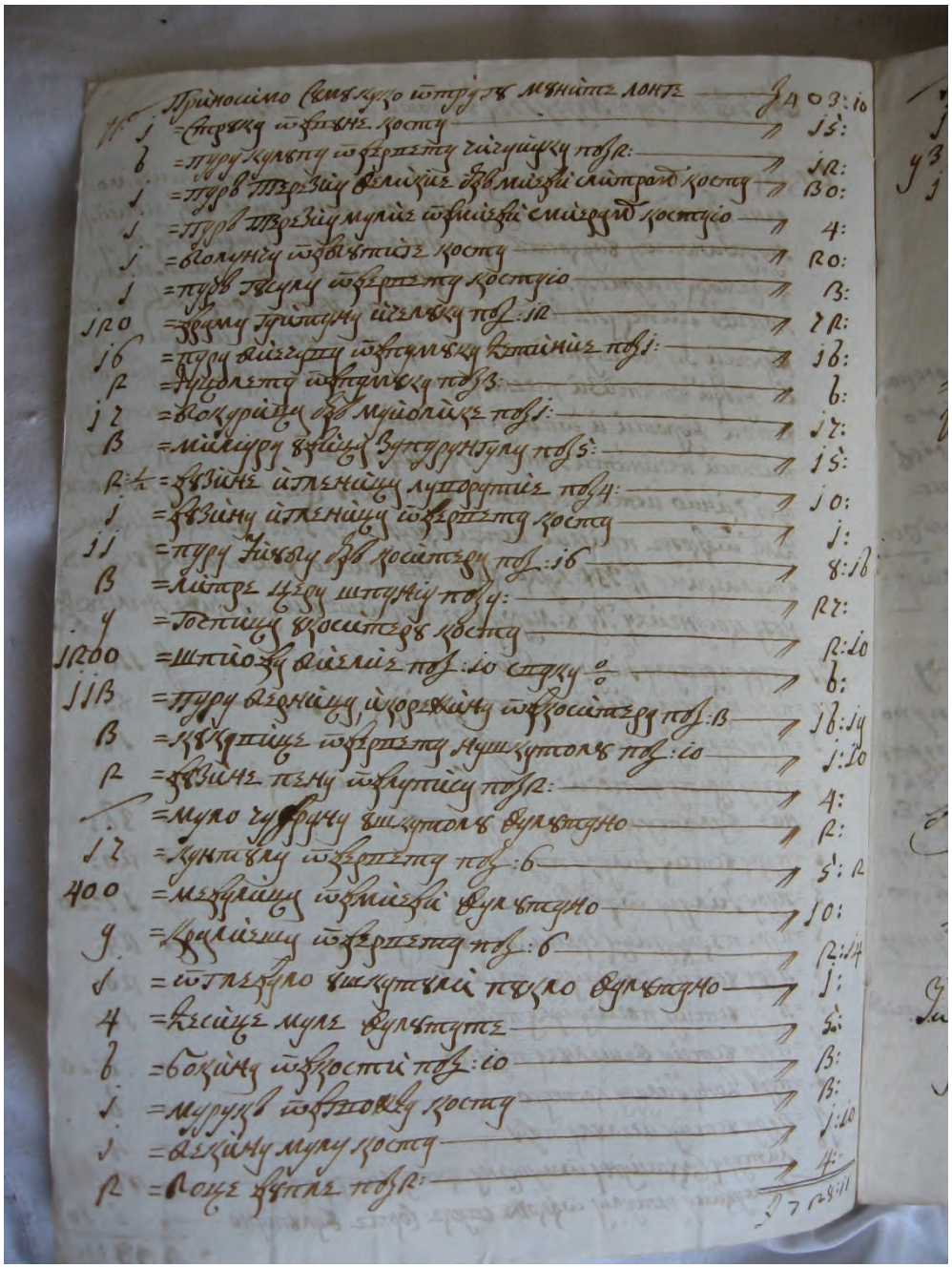

3)

Приносимо суму како инфаца — ʒ 728:11

1 = скрінід нова ордова коста — 40:

93 = літре сира змієшиний по ʒ: 9 — 42:7

1 = літра жице танке здітала коста — зроаі зсве сума ʒ 812:18

Наверессі надоєсе како злаіару — 605:12

зготову мунйте — 30:

Ќтво косанчітъ естъ стенчадо здсвой конат — 360:10

сва сума щосе нашло како више — ʒ 1809

имасе адтітъ одъ вишеречене суме цекина

No 312: щойма дати істи Ќтво часнейшему

т͠ну: о͠тцу Ќнокентіо даповіту Савінцу

зкое айдше узео зпомотъ одъ кавеала ша||

лво интера заплаќати доайтъ нарвзлотъ

шестъ посто натодіну кой чине ʒ 1536: - зафітъ одъ аутйте доднеай даиаш||

нета — 216:

сума койасе адтіва ʒ 1752: —

о͠стае чисто --- ʒ 57:

Кавездо койе айо дать одъ матазиновіќа како

аваріва знетову шкрйту одъ ц͠на: No: 38:

кой чине — ʒ 1824:

адтівасе що аванца како више — 57:

тзайсе зсве — ʒ 1764:

То͠ка свакота надійо изтзайти — ʒ 883:10

аречени Ќтво прима насеае сву вересіо,

идзтъ щойма датъ реченому о͠тцу Ќнокентіо

одъ цекина реченйе какосе видій зовоме

конту, аздконатъ изтзайти одъ нетова

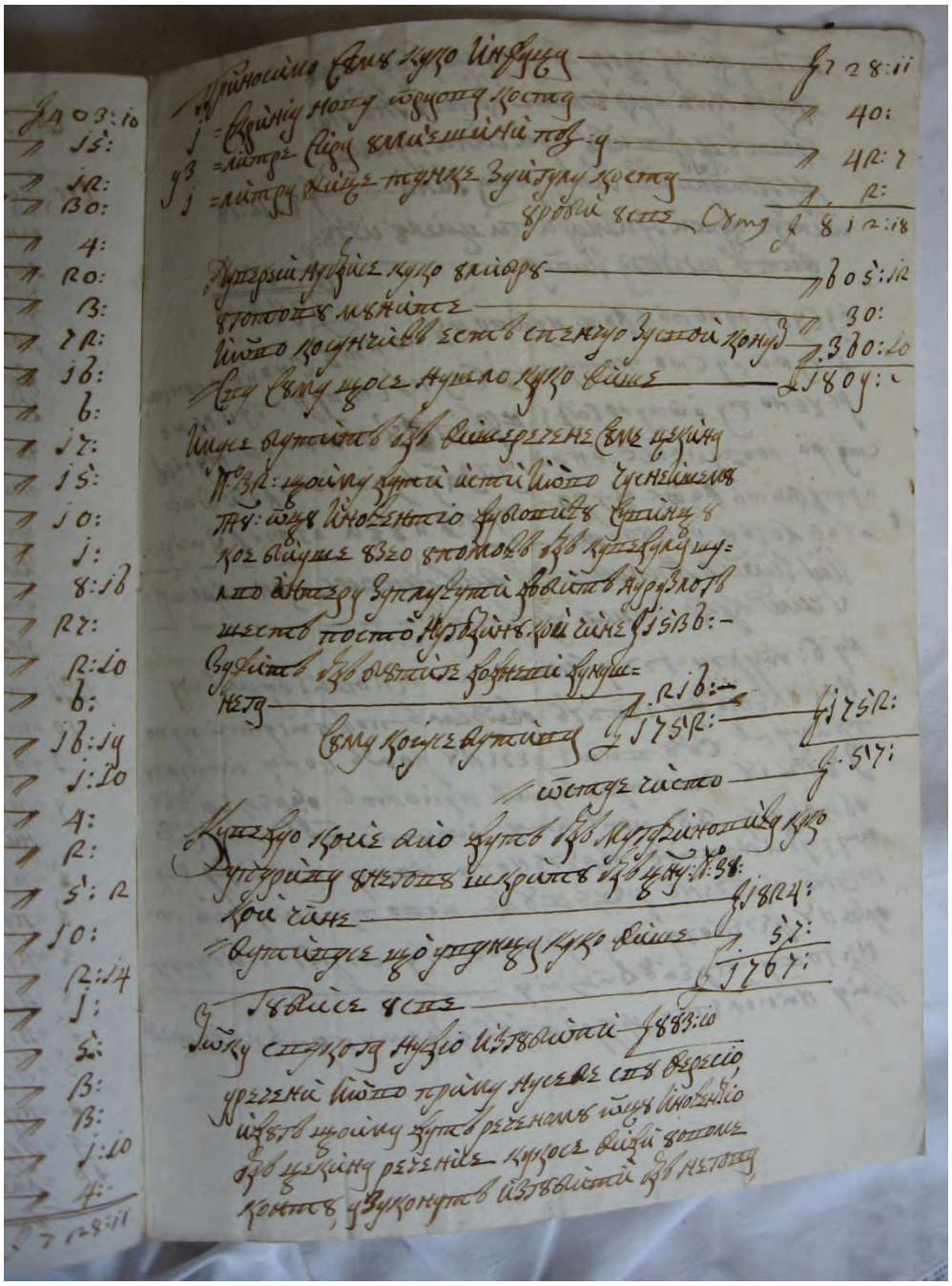

Препись
Ми Атощинъ шоранацъ запреведро владанѣ Млетачко и҆прочая сопра провидуръ
ѿкотора
и҆арбаніе и҆прочае, надновїемь, будве и҆прочая;
Їеромонахь и҆нокентїе дабовићь ѿмонастира Сте господе одь савине одь
державе новске судить Преведре респуп[!]лике Млетачке, и҆маюћи поћи
попутима
млетачкиѥ̑, и҆ещере. Задоћи с҆єднїемь нѣтовїемь другомь доусель траду за
работе и҆своїехъ преша ѿистота монастиря. Зато допущавамо нѣму,
сигуръ пасапорать, защо ваможе снѣтовїемь другомь проћи постатима,
ѿмлетачкога
владаня, и҆подругїема ѿпринципїе Ещерїе. Замоћь воћи на мѣсто ѿлучено. Али
укоме другоме накоби лѣвше било засвое ствари. И҆кодонїехъ ѿвише именова||
тога Монастиря. Б і҆оби питатъ, Б резь дабуде ѿникота забранено,
дли удержанъ. Толико понѣтовоме путу Како унѣтовоме дошанству
Закои узрокь долазу и҆скани Господе лапрежетанти ѿмлетачкога
владаня. Нарећено свакоме другому подложнику, и҆молѣни прїятели
вам у буде дата свака потребнита помоћь ћебиму била преша
и҆скати. Замирнота и҆слободнота нѣтова пута; Б резь удержания длити
стете ѿникота. укою вѣру и҆прочя[?].
У҆Которь, на 10 Маћа - 1780
ме:т: Атощинъ шоранацъ Сопра Провидуръ
с:м: Марко Милошь Канцалерь господски, и҆вицо||
штаиникь и҆проч[ая]

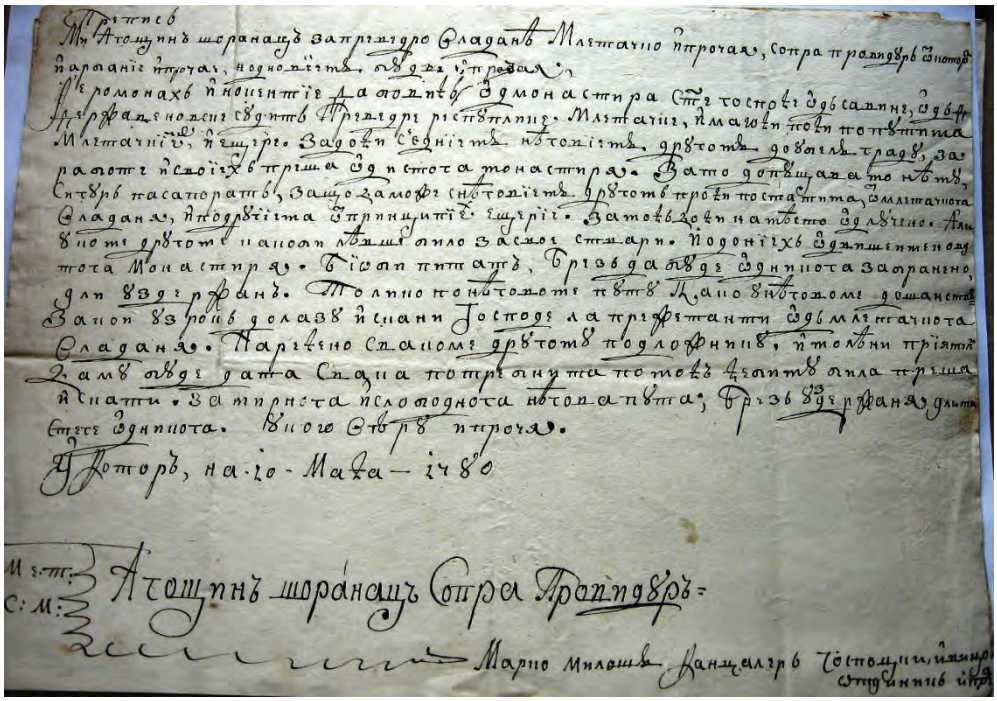

Дѣтпсѣ
Мн Атошнъ шоранащъ Сопра Прапдѣръ Сладанъ Млетачіо пточая, Сопра прапдѣръ Сшторъ
пароаніе пточаі, ноднолѣтъ. Сѣдя ѹ Стрѣвя.
Черомонахъ пношитіе Да зопитъ Сдмонастира Стѣ тоспѣ Сдѣсапня, Сдѣр
Архфапѣноніа Сѣнтъ Прпгдрі рісѣплпіе. Млетачіі, Плаюѣп поѣп попѣптпа
Млетачіі, пещіре. Задоѣп Сѣдніітъ нѣтоіітъ. дрѣтотъ довѣпѣ градѣ, за
работ пспіихъ прпша Сдпѣтота монастира. Вато допѣщапа то нѣтъ,
Сптѣрь пасапоратъ, вапо Замогѣ снѣтоіітъ дрѣтотъ проѣп постапптпа, Сллптачіота
Сладапа, пподрѣітпа Сприпципіѣ ещріі. Вапокъ доѣп пато Сдлѣчпо. Плп
Вѣпотъ дрѣтотъ папоп Лѣшѣ опло засно стпарп. Подопііхъ Сдпшіптпо од
тота Монастира. Бїпп пптатъ, Брѣзъ дабѣдѣ Сдпіѣота Запранпно,
для Вздѣрфань. Толпіо поѣпѣтомѣ пѣтѣ Плапо Вѣтотомі дошапетъ
Вапоп Взроѣ долавѣ пспапп Господѣ ла прпѣрѣпапти Сдблптачіота
Сладапа. Парѣчпо спапомѣ дрѣтотъ подлофпіѣ, пто Вѣпп прпятъ
Дамъ Сѣдѣ дата Спдіа потрѣпнута потокъ Чопптъ апа прпша
пспапти. Запрпята псловодпота нѣтопапѣта, Брѣзъ Вздѣрфапа дльта
Сптѣ Сдпіота. Вѣпого Сѣврѣ пточая.

Дѣторъ, на 20 Мата — 1480

Мѣтт: Атошнъ шоранащъ Сопра Прапдѣръ=
Сѣмѣ:

Марпо Милошъ Канцелгръ Госпощпп, пзпнр
Сѣдпіпъ пѣр

12. јул 1781.

1)

Претпиⷭ

Ми данїель Барбаро за преведро владанѣ
Млетачко, Сопрапровидуръ, ѿкотора, арбанїе,
Надновїемъ будвомъ ипрочая.
Будући дошао преднасъ, и ѿ[?..]ицїо нашему Пречестнѣїши
Архїмандритъ, истарѣишина данїиль Іоановићъ
ѡдманастиря икалуђера ѿсвѣте Госпоже
ѡдсавине. Коисе находе удержаву нашку по||
клонито, иучисто брїеме свеликомъ тужбомъ
прикаже дасупрочъ преугледанїе Карата Книга,
ѡдъ Преузвишенога петра я Авогарешкога =8=
августа =1776= Задрућенѣ ѿпрепоклонитїехъ
дукала, ѡдчистога дневи, ѿпреведрога виећа,
ѿчетиридесетъ, накреминалъ све приказато
јоще на =17= новембра исте године, Преузвише||
ному нашему процешуру, ѡдъвеселога спомена
Гднⷭъ виценцо дона, нeѡстану нища сувише
ѡни ѡдчисте државе нашке, чинити сваке щете
наземлямъ коесубиле дате ѿГосподскога ми||
лосердїя, заживленѣ манастирю, ицеркви,
Како изговараю Господска писма, ѿпреузвише||
нїе Провидура ћенерала иѡдмѣре ѡдъГосподско||
га Мѣрїоца Калестрића; закое ми Молѣни ѡдъ||
начина наитемелитога; заповиедамо совїемъ
ѡдлучїтїемъ нашїемъ мандатомъ, ито поиспуне||
нѣ ѡдвишїе реченїе старїе заповїеди, свїемъ
подложницима ѡдв државе нашке. анавлащито
ѡнїема ѡдниже подписанїе села, Ћесе наѡде
землѣ ѡдчистога манастиря. Защо ѡсленъ
уздигнуть сваки узрокъ, изломисленѣ, не||
маду смутити мирни поћешъ, иуживанїе
ѡдчисте землѣ работници, икметови ѿреченїе
земаля. укоїема ѡсленъ данеиму имати нїе||
дну слободу, нити чинити никакове щете ѡдвнїе||
днога разлога. Тако наземляма ѿсїяня,
вино[...]

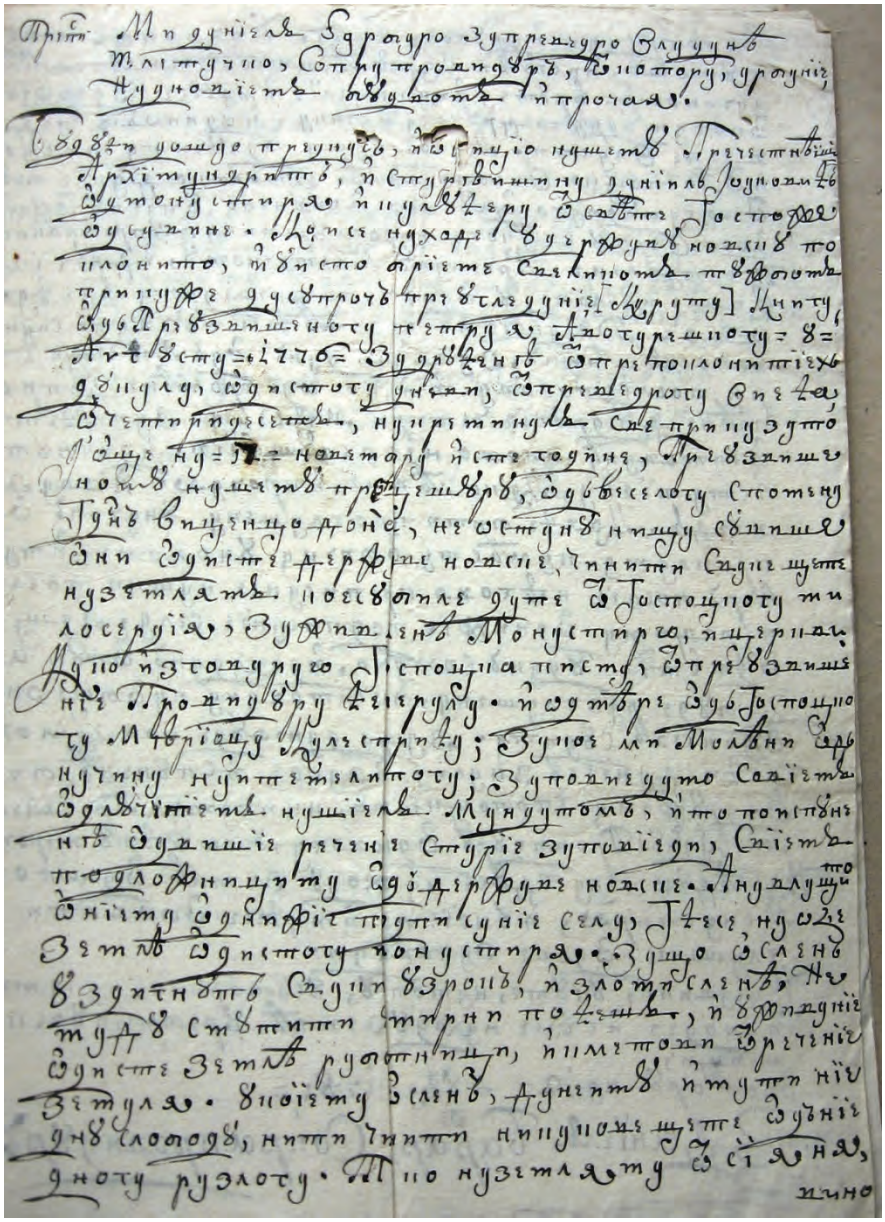

2)

винограда, и̓дрꙋгога воћа. Начинити нове
пꙋтове, нисећи Коренѣ, нипоніети лꙋпешкій
начиномь фрꙋте, и̓нди послїе и̓мадѣсе ꙋздержани
ѿкотамꙋдрато дрꙋгога начина, и̓ ѡ̓дниѡвїе пре||
вене власти. Какое наша ѡ̓длꙋчита мисао,
и̓ ѿ Господске високе волѣ. Толико дакле біће
ѿкотамꙋдрато ѡ̓длꙋчито и̓спꙋнено ꙋпіенꙋ ѿдꙋката
=100= верхꙋ свакога непослꙋшника, и̓ сꙋпротивнога,
Поставлени Арсеналꙋ Млетачкомꙋ, и̓ дрꙋгїе
вишїе наслободꙋ ѡ̓дистога преведрога віећа,
ѿ =40= Предкоїемь разꙋмѣћесе позвать сваки
непослꙋшникь, заставки дань ѡ̓дь мѣсеца чети||
ри послїе позова. и̓ така ѡ̓дьпромѣне, вопро||
мѣне додрꙋгїе четири мѣсеца, завићети
ѡ̓читована ниово непослꙋшаніе, и̓ дитнꙋта
и̓ста віена, Како лѣвше и̓прочая. и̓ ѡва за||
віедь којеће бити проглашена ꙋначинь ѡ̓дь
проклама, намѣста ѡбична ꙋновоме. и̓ така||
ћерь послїе негово преписаніе наши послато
пароцимꙋ ѡ̓дниже подписаніе села, защо
ѡ̓дистіе ꙋдань свечани, и̓ дохождинь ѿпꙋка,
вдобꙋде разглашена, и̓ ѡчитована наѡбще знанѣ,
ѡ̓донієхь сꙋдита. защо днебꙋде кои вдможе
рећи данієсꙋ знали, и̓ за кое и̓спꙋненѣ, біће
здержена сгоспоцкіемь книтама. Пресвіетло||
ме Г(оспо)д(и)нꙋ Провидꙋрꙋ ѡ̓дновога, ꙋкою вѣрꙋ и̓прочая.
Наслѣдꙋю села тдѣсе наш[?]ходꙋ землѣ ѡ̓дистога
Монастиря, и̓ ꙋкоїема и̓мадѣсе ѡбявити про||
глашеніе ѡ̓дове заповіеди.
Насадни, ꙋкꙋте, натоплꙋ, ꙋсꙋторини, насамено,
и̓ ꙋводе, и̓ тѣсе находꙋ землѣ, и̓ ꙋоскорꙋ||
шици;
ꙋкоторꙋ на =12= лꙋћа - 1781=
м:п. Данієль Бароаро Сопрапровидꙋрь

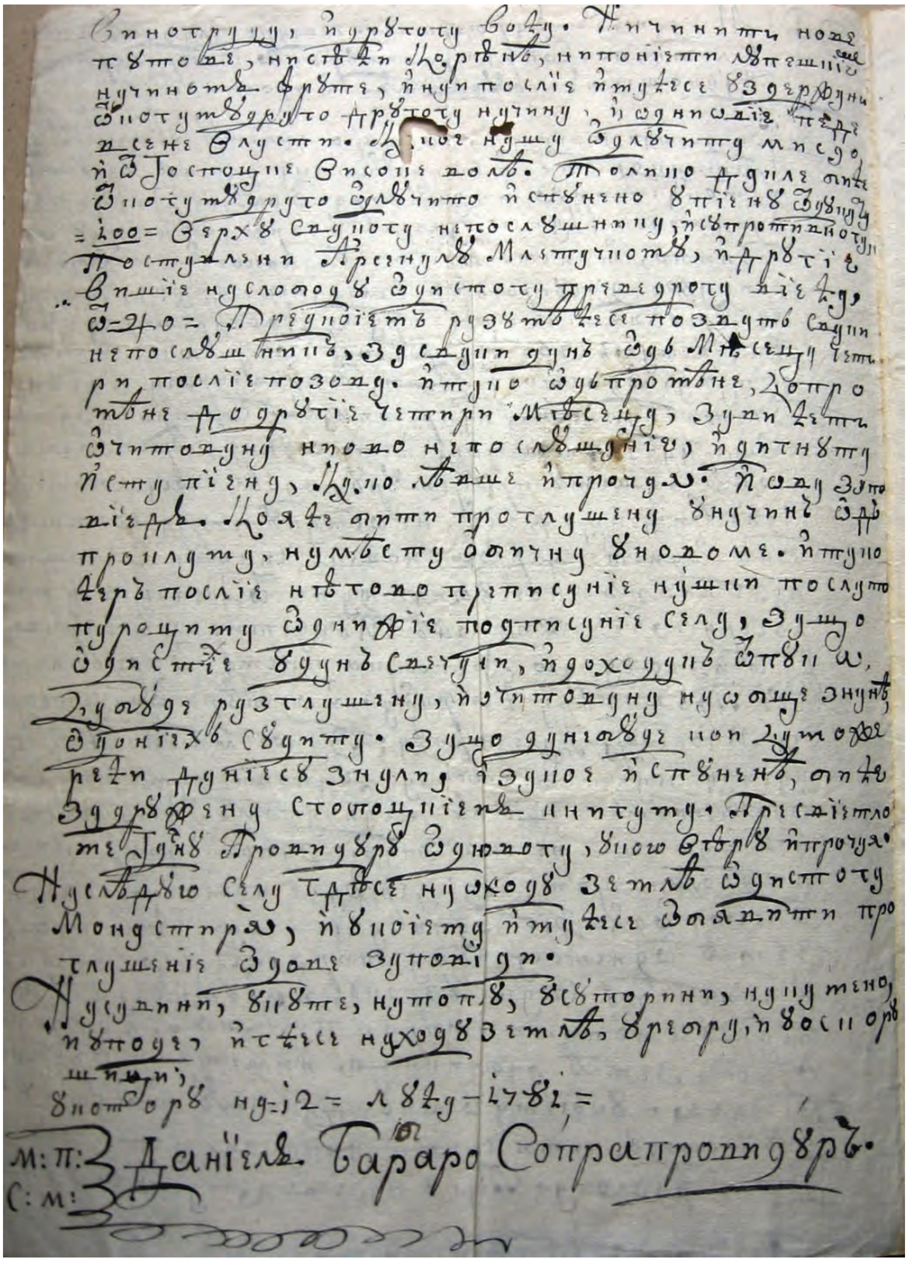

3)
риндлдо Агдпито Кднцдлiерв Госпоцки иплицеотдиникв,
Нд =15= јулiа =1781 - уноломе.
Протлдшенд ндмѣсто, исндчинимд
ѡдличдиніє уноломе суддрцемь ѡддудня,
Гдѣ дѣше досто пуид коiе слущдо. индll
плд[с?]тито пдлле Јакшинь буалѣлиѣв, иСимо Сплилднолиѣь, Сѣдоци ипрочдя.
п: Мдринв Фонтдна Госпоски истоll
мдчникв преписдхв, Подписдхв, ндпечдтихв, ипрочдя.

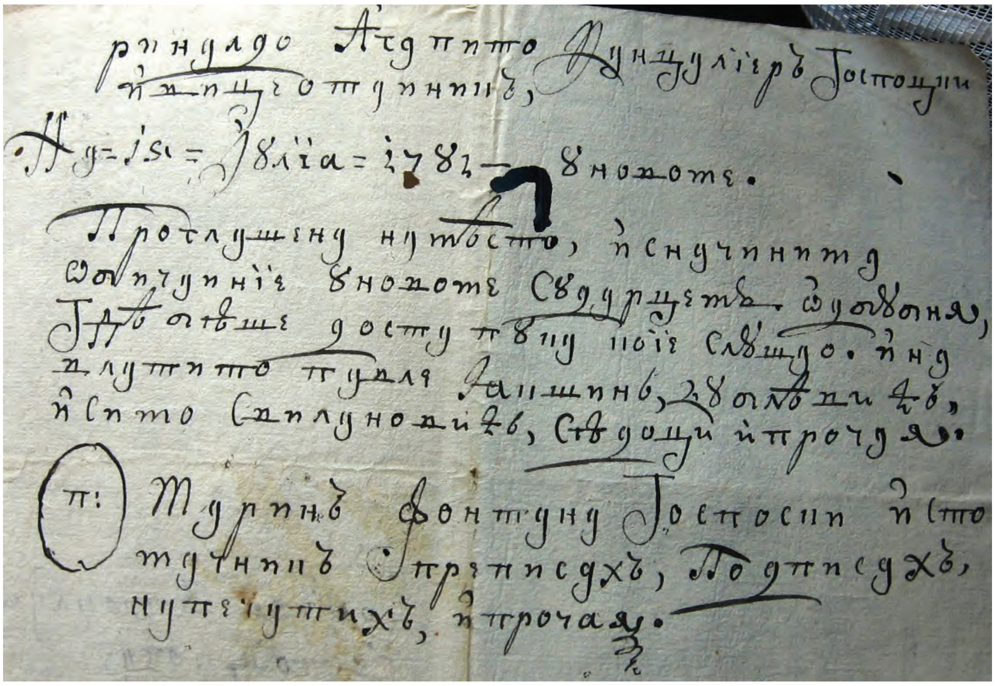

25. јун 1802.

Благородному гдн҃у Капетану отъ комунитади лущичке и осталиемъ главаромъ
миръ и здравіе ѿ Гд҃а!
Много путахъ доходилису на тужду Маровићи
поради сестре Нова Калућеровића, коѩе оставила
своего законнаго Мужа Ѳомова Сина Маровића; за кое
ихъ е покоини Архимандритъ Савински не еданпутъ
молїѡ и совѣтоваѡ како и мы; то есть да поће
къ своему супругу, и даживи сънимъ улюдови
и миру како Бг҃ъ и Церква заповѣда. Того ради
ако непослуша совѣта и наставленіа благочестиваго,
да будетъ съ благословеніемъ Ѳомову Сину Маро||
вићу женитисѧ съ другомъ, а сестра Нова Калу||
ћеровића да досмерти свое ни закого удатися
неможетъ, и да небудетъ просто ни благосло||
вено. въ прочемъ остаемъ вашъ доброжелатель.
Смиренный Митрополитъ
Петаръ Петровичъ
На станѣвиче
25го Июніа 1802

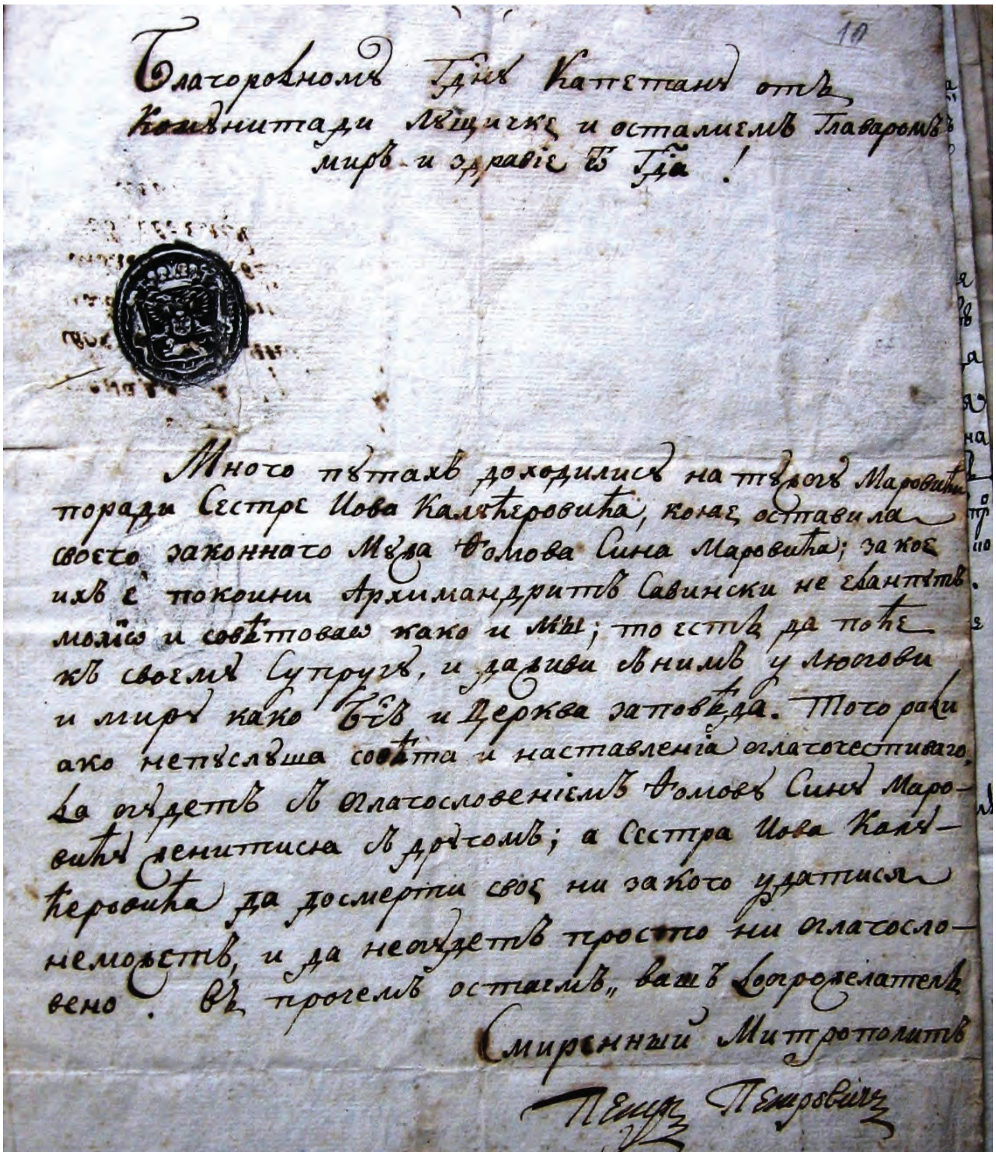

Благородном Гдну Капетану отъ Комунитади Лѣштичке и осталием Главаром
миръ и здравие ѿ Гда!

Много пўтах доходилисѫ на твороге Маровити поради Сестре Иова Калѫтеровита, коиае оставила своего законнаго Мѫжа Ѳомова Сина Маровита; за кое их е покоини Архимандритъ Савински не єднаптъ молію и совѣтоваю жако и мы; то естъ да поиде къ своему Супругу, и да живи с ним у любови и миру како Богъ и Церква заповѣда. Того ради ако непослуша совѣта и наставления благочестиваго, да будет с благословением Ѳомову Сину Маровиту женитисе с другом; а Сестра Иова Калѫтеровита да досмерти своє ни за кого удатисе неможетъ, и да небудетъ просто ни благословено. Въ прочием остаемъ, вашъ доброжелатель

Смиренный Митрополитъ

Петар Петровичъ

На Станевичє

25го Июниа 1802

Документи из других архива

15. јун 1746. (Дубр. 3349)

преведри принцїпе ѿдꙋбровнїка
Свеħерсе находи̑ мойѿмь пѐсономь наслꙋжбй
вашой мілостй. Сово̑ йстомь слꙋжбо̑ нашега
бйħг̈а:- ꙋздамсе прїмить ѿваше доброте наше пи||
танѥ кое жꙋдїмо имать свръхꙋ дрꙋгиехь дабꙋ||
де ѿво садь зайвана делг̈а коега шілемо к ва||
шіема господствїма Снашо̑ препорꙋко̑ дабꙋде прй||
млѥнь ѿ мілостй ваше ꙋедань вашь бродь кой бꙋ||
де справлѥнь насінйтаг̈а кои сітꙋро може поħь й доħь
йдонієть потребе закоега шілемо. поради наше сте̃
цркве: ꙋтосе сйтꙋро нададмь прїмїть ѿвꙋ маⷭть.
Совиемь начїно̑ коиемсе ѿбеħг̈емь бйтй навашой слꙋ||
жбй
мⷭца иꙋнїа де̃ посебⷭики а̄ѱ̄м̄ѕ
бискоѹпь Сава̑ скандарйскй йпримоⷬскй наслоужбꙋ
ваше преведрости

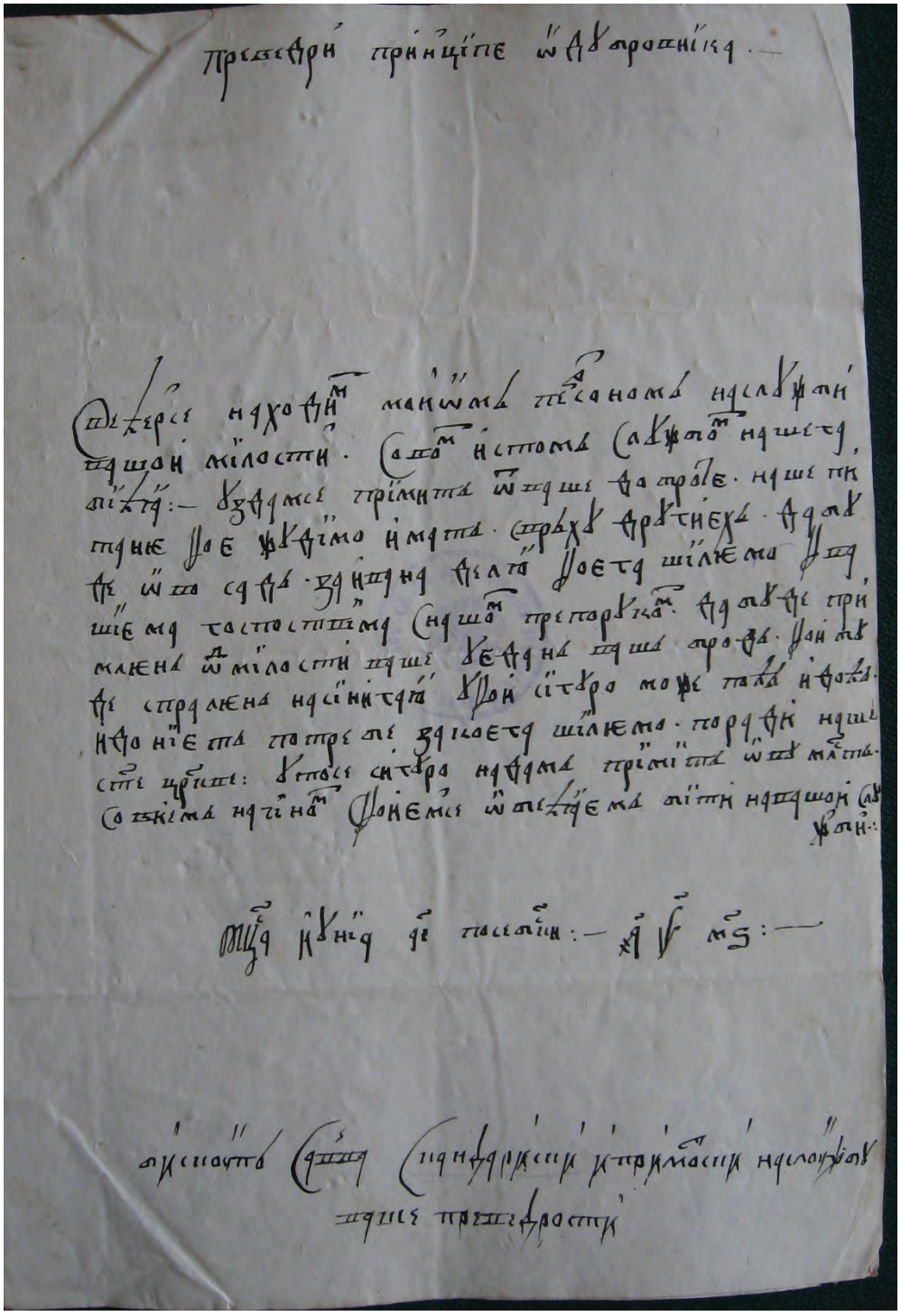

Пресвѣтлѣй принцїпе Ѡ҃ Дѹнаровскїй кнзе.—

Сѹщїй нахо҃дѧ маю҃ мл҃ тѣсномѣ нслѹжи
щей мїлости. Сло҃ нстомѣ Сѹщто҃ нше-
мѹ, пїтѧ:— Ѹзрѣвсѧ прїимтѣ Ѡ҃ щше фо трѹбе. нше пи
тнне Ѹое ѹслѹжїмо имѣтѣ. стрѣхѹ врѹтнехѹ. ѣдѹ
ще Ѡ҃ шо сѣдѣ. ѯдинѣ дѣлѣ Ѹоетѧ шїлемо Ѹщ,
шемѹ тостостшмѹ Снше҃ прпорѹка҃. ѣдѹще при
мѣнѣ Ѡ҃ мїлости щше Ѵѣдинѣ щше фро-дѣ. Ѹой мѣ
ще спрѧвѣнѣ нсїнитѣ Ѹой сїтро можѣ пѣлѣ нфо-
нѣо нѣ тпрѣпѣ ѯдѣоетѧ шїлемо. порѣдѣк нше
сте црстѣ: Ѵтоѕѣ сѣтро нѣдѣмѣ прїмїтѣ Ѡ҃ шѣ мѣтѣ.
Сокїмѣ нчїнѣ҃ Ѹонемсѧ Ѡ҃ пѣтѣѣмѣ пїтѣк нщшок слѹ
жѣн:

Ѡ҃ Ѹѹ мѕ:—

Щѣ кѹнѣ де посмїш:—

Ѹслѹжи сѣтро нѣдѣмѣ прїмїтѣ Ѡ҃ шѣ мѣтѣ.

Цирра на марза хаѵхо
нйже подпйсанй на нйхово йме й ѿ све
комунйтадй гербалске напослух ѿ заповѣдй
п̑ г̑ йвана зуща прещв̑ѣа [?] уалбанѣо с' найболѣм
начйном ѿбећаѣо се како неће прймйт помоћ
по нѣдому начйну щѣпана малога алй прогнано||
га патрїара пескога йлй ѿ нйх дружйне й
ѿречую се ѿ нйхова прїателщва й кумщва
акобй упао у госпоцку даржаву йлй щѣпан йлй
патрїара йлй тко ѿ завазда прогнанйх судй||
тах аћейх ћерат пофатат предат зйве
алй мартве у руке госпоцке под заруком ѿ
жйвота й убощва ѿбећаїаюћисе даће по||
фатат й предат у руке ѿ правде ѿ нелюдй
коизй бй нйх прймйлй под вйсе регентйм
заруком подпйсаюћисе наѿву рукою
ина кнезвоинь боиковићь ус||
ве ипосве ѿблегавамсе како више пише
на кнезь марко лазаровићь по||
тварћуемь горне писмо како више пише
на кнезь марько лубадновићь обьле||
гавамьсе усве йзасве найме мое йна йме кнеза нйаса туйков||
йћа знеумйућй онь пйсать
ина раве волдница канзалиерь ѿвкомунитави гарбалске
попишуемь поричи свега збора гарбалскога

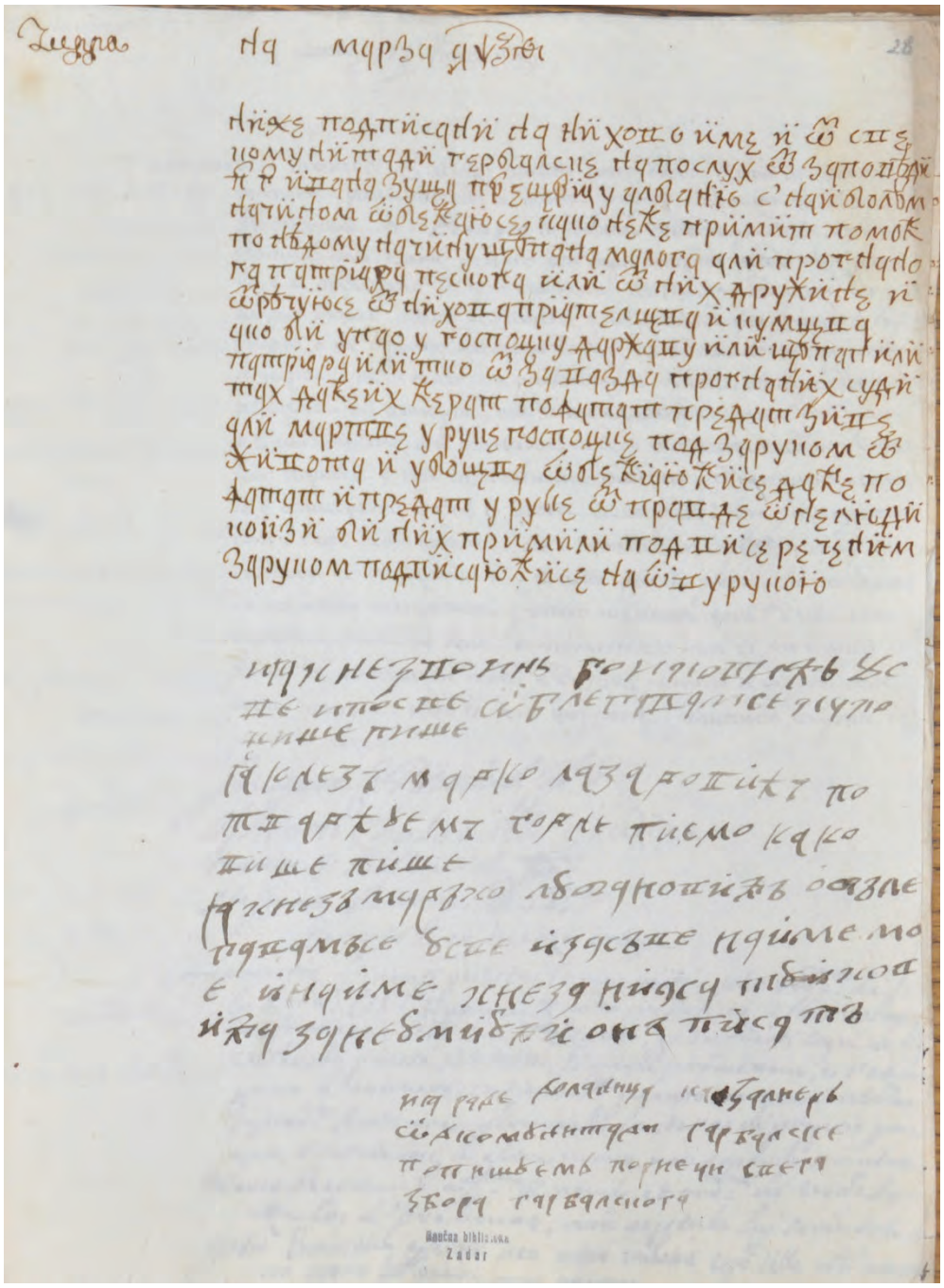

8. новембар 1771. (Дубр. 3365-3366)

1)

Пресвїетлой ј̂преꙋзвишеной ј̂свакеǁ
чáсти ј̂стúме пристóйной гⷭоподи ј̂ǁ
властели дꙋбровáчкой
Понꙋћáме любáвъ вáша, знаóћъ вáше састоя́ǁ
не, ѥасте ꙋ̂садáшна времена: како ѿпроǁ
тивнúка крьста, тако ӥ̂ѡ̂дъ талияǁ
нацáхъ ꙋ̂немáлой мꙋки, какосмѡ ј̂саǁ
ми: номóлимъ вишнега творца дати
свúше бл҃гóсловїѡ ѡ̂рꙋжїе россúнско ј̂ваǁ
звисїѡ крьстъ ӥ̂нашꙋ славенскꙋ рꙋкꙋ
ѡ̂петъ прослáвїѡ сонóмъ славомъ коǁ
ю сꙋ ӥ̂мали нáши ӥ̂вáши стáри кóй
ѥанáс сви стенѣ́мѡ ј̂плáчемѡ подтиǁ
рански ј̂мꙋчитéлски ꙗ̋рáмъ тꙋрски кой
повсе днéвнѡ немогꙋсе снáшомъ крьвлю
насититъ: садь видимь ѥанѣ́ки баǁ
рꙋни ј̂мáлѡ добри лю́ди ј̂дꙋ варáтъ ваǁ
съ гⷭопóдꙋ ѥáйнь дáете ӑспре ӥ̂бл҃гѡ на ӥ̂ме
россúнско: ꙗ̋ вáсъ попрїятелски каǁ
ко пáстиръ церкóвни савѣ́тꙋемъ ѥáнїǁ
комꙋ нáшѡве стрáне нища недáете
безпúсма сїятелнѣ́йшагѡ графа ј̂раǁ
знихъ россúнскихъ ѡ̂рденовъ кавалеǁ
ра ӑлеѯея ѡ̂рлова: защóћеви све поǁ
нїетъ щета: ј̂нећеви битъ ниꙋчемъ
захвалено: сáмѡ е̋днѡ ӑко бикои

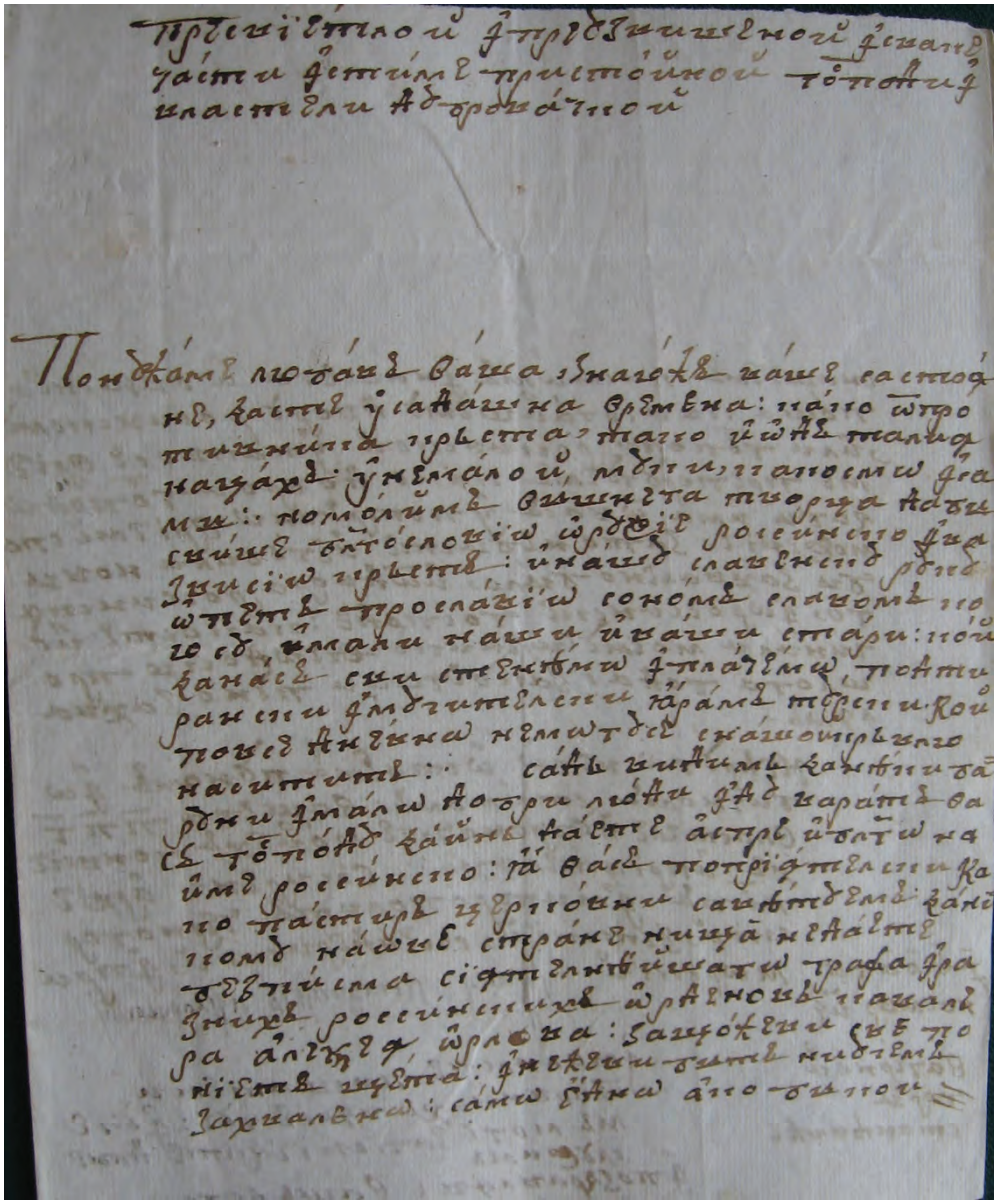

2)

с нашїемъ писмѡ́мъ и на́шега ѡ̃бщаства

пóша к височайшемꙋ дворꙋ российскомꙋ,

или го̃по́ди росси́нской, у̑таквосе врїе||

ме препорꙋчꙋемъ ка́ко доброи го̃по́ди

дати и̑маш ѿ васъ у̑потребнѡ врїеме спо||

моженїе. Зато небисте и̑згꙋбили нови

ти захвалено би́ло, и ѿ двора российска||

то, и ѡ российске господе: пакосте и̑ꙋ||

чини́ли моемꙋ с҃щенику Ѳеѡдосію прошлога года,

закоетави пꙋно захвалямъ.

Недрꙋ́гѡ негѡ ѿста́емъ пꙋномъ и ѡ||

бичномъ сти́момъ вашега п̃п̃г̃

властеле дꙋбровачке мóиехъ конш||

хъ и прїятелехъ: смирéни а̑рхїе||

пи̃пъ и митрóполитъ черногор||

скій, зетскій, скендерискій и приморскій

Савва петровичь на слоужбоу

х̃а̃р̃оатѡ || носмвр и̃ [?] || вачéрной гори || станевиће

и молимве пишитеми ѿновинахь щосе чꙋе и ꙋче||

мь могꙋ заповїедате даве слꙋжимь

и поздравляве вашь добри прія||

тель Ѳеѡдосій марковићъ

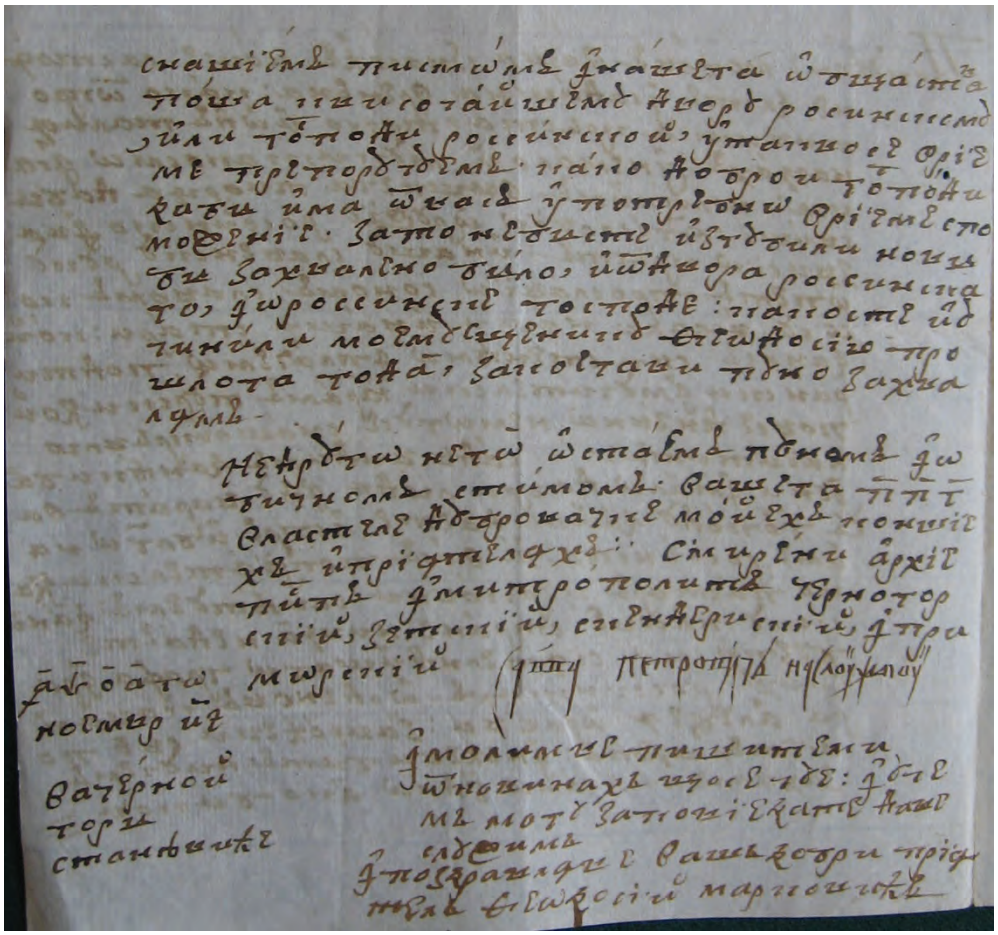

24. јануар 1772. (Дубр. 3375)

Помогла нась слава Ієрусалимска.
Стефанъ
Пишемъ Принципу и Владстели Єдино Глас||
ной ѹдѹбровникь. ако б тѣда ѡСвобожденіє
бѹдетъ Скори временомъ. Но вашу вѣрность сак||
ритъ Немойте Нетѡ Питамъ Суми Неколико ѡвась
Черпенцовъ, акоћете Некь Садь ва валяду. щосе
болше Може, ерсе спремамо на путь ако б тѣда
дасе разговоримъ сась агарянино, пошлитеми на||
ѡво писмо ѡговоръ ако ваша воля, ипошлите
вашега чловѣка кога ви знате до мене, ипонемће||
те завсія разумѣти.
1772 їан 24
в' церницѣ

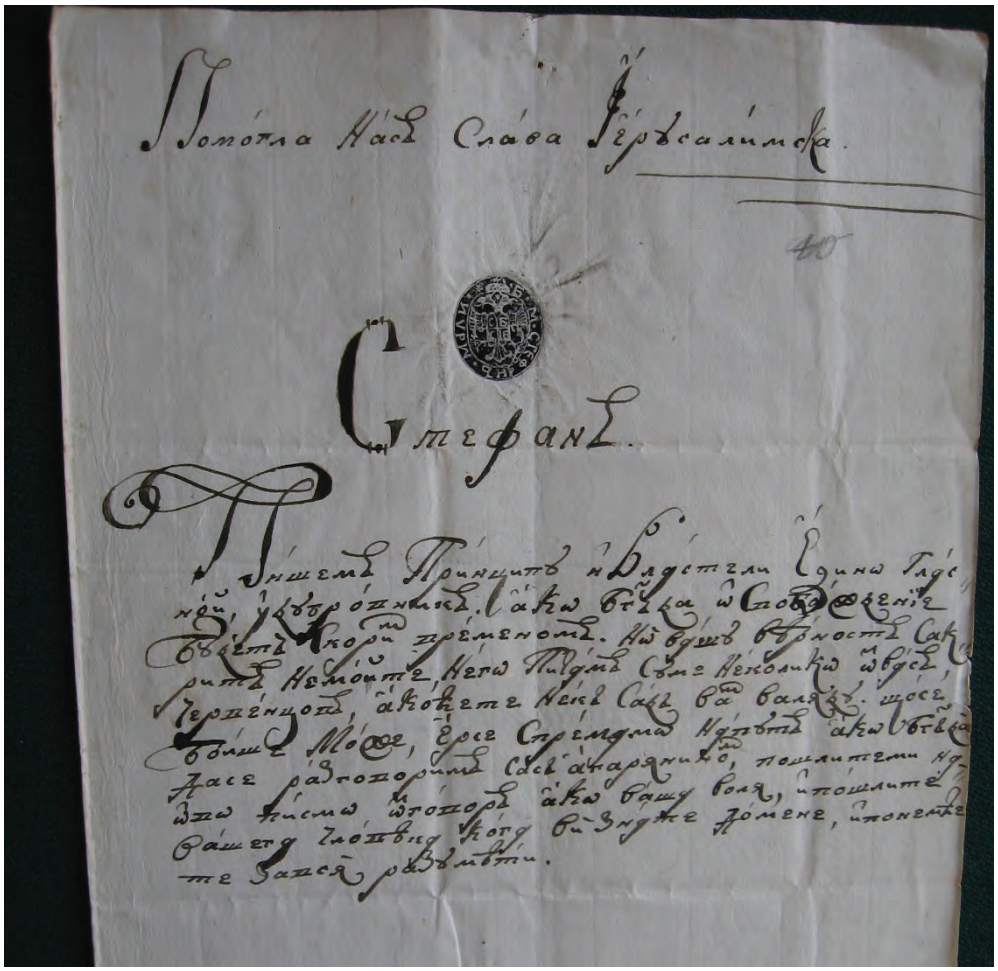

Помощь Наша Слава Іерусалимска.

40

Стефанъ.

Пишемъ Принцыпъ Владстели Єдино Глаголи, Уборожникъ. Якожъ Вѣма Ѡ Сложеніе Вѣсти Коли премѣноть. Ѡ Вдшѣ Вѣрности Сакрипъ Немоште, Нежѣ Пидѣ Сме Нѣколькѡ Ѡвдсѣ, Терпѣноть, Якоштете Нѣсь Сѣ Ва Валяѣ. шосе, Ѡбишѣ Моѕе, Ерсе Стремлша Нѫдѣть Якожъ Вѣма Дасе радопорить Сѣсѣ Ѡтарѧкнѫло, пошлиштете Ѫ Ѡтѫ писмѣ Ѡтпоръ Якожъ Вашу Воля, Ѡпошлите Ваше Глоствд Коги Ѡ Зѫдте Домѣнѣ, Ѡпомѣнѫте Дасе Ѡдѣлити.

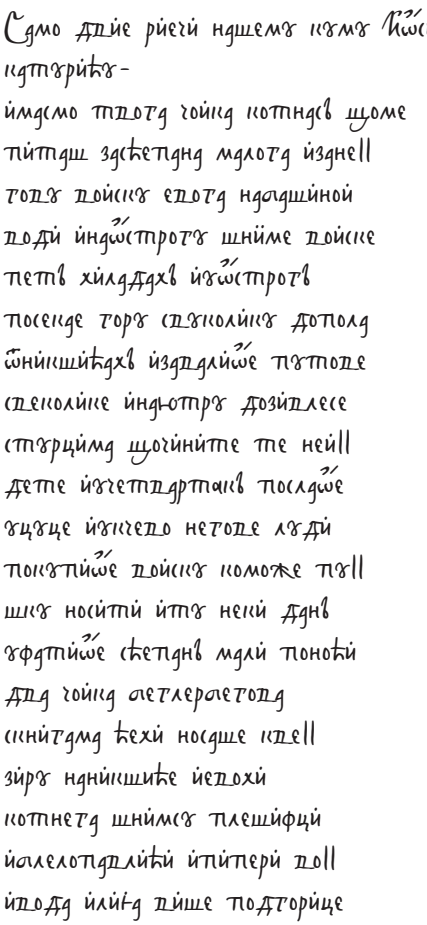

Дуж леве маргине:

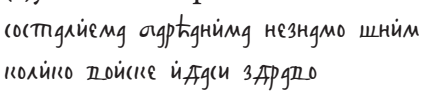

Смѫнтѫнїе рїєчи - нѫшемь нѫмѫ Іѡанъ фъ 90

50 ... тѫмѫ зъ

ѝмѧсмо търоѣтѧ зоина ноптѧ нѧс о щоине
типтѧш зѧсѣтѧнѧ мѧлотѧ изѧне
тоаъ роисиъ ерътѧ нѧмѧшиной
роѣи инѧѡстротъ шнїме роисне
пенть хилѧтѧхъ иѣѡстротъ
посенѧе торъ стънолинъ дотолѧ
ѡнънишиѣѧхъ изатѧлиѡе тътоѣ
стенолиѣе инѧютръ дозиѣлесе
стъреаитѧ щоѣинитетеле неи
детте иѣтеташортѧнъ послѧѡе
ѣнѣѣе иѣнзето детоле лъдѣи
полнътиѡе роисиъ нолмоѣе тъ
шнъ носинти итъ неи днъ
ѣѡтиѡе стетѧнъ мѧли понор
дѣѧ зоинѧ олтлеротетоѣѧ
синитѧмѧ ѣехи носѧше нѣ
зиръ нѧнишиѣе иероѣхи
ноптнетѧ шнимсъ тлешифѧи
иоллелотѧнлиѣи инитери ро
ирорѣ илиѣ тише тотрориѣе

Состѧлиемѧ орѣтѧнимѧ не тнѧмо шнам
полиневе роиене иадѣи ...

3. фебруар 1771. (Дубр. 3350)

ми суђие пащровићи и вас сбор
Чинимо ову истиниту виеру пред коием гође
господарон исљиесе да може бити виерована
а навлащито пред преусвишенон господон дуб||
ровачкон како крену гос^н: марко греговић ињиег||
ов син вуко ѿ нашега миеста судва друга ис||
будве сиеднон баркон ѿ весла сумало уљиа
коису љиуди пощени и мисе зањих облега||
емо и завеће виере булон гоцпоцкон булаемо
ката упащровиће на г̄ фебрара а̄ѱ̄о̄а̄
канзалиер сбор^и: || позаповиеди госп^е: || суђиах

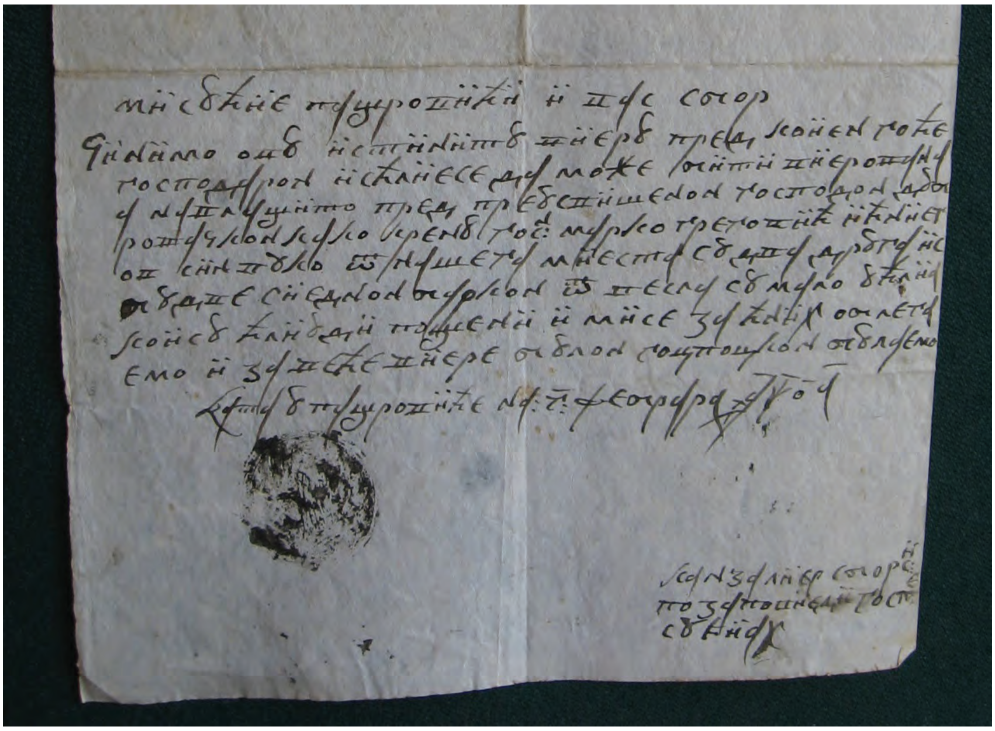

28. март 1787. (Дубр. 3312)

Ми суђе войводе и властели кой испунамо банакь
одь скупщине и збора Пащровићах
Свакому икому драго чинимо чисту виеру, навлащуйто узви||
шеной г̃дй властели одь избране скупщине Дуброва||
чке како ниже писати наши два брата и сродника
крећу изь ове државе за видатсе у исти градь од
виђене тешке болести кою трпе, койсу людй
испунени свакога пощенја да безь стида ничесова
могусе свуђе слободно примимить како пощени людй
свойемь именомь испуненису; затоймь допущаемо
ово писмо чисто забить заисте познати и доче||
кати, облегаюћисе ода комунита и зборь за речене
бить одговорници свиколици свакому суду акоби
исти пресловили пуплике воле у иедну стварь
и за већу виеру печатимо печатомь нама допуща||
ниемь побревелећу
Из Пащровићь фортеце ст̃ага Стефана ки: марча ҂аѱпз
именовати кой иду несу калуђерь Исаина Бечићь
свещ(но): иеромонах одь манастира Прасквице и
иво митрополить

Вици канзалиерь по за||
повиеди г̃де суђах и ба||
нкаде писахь

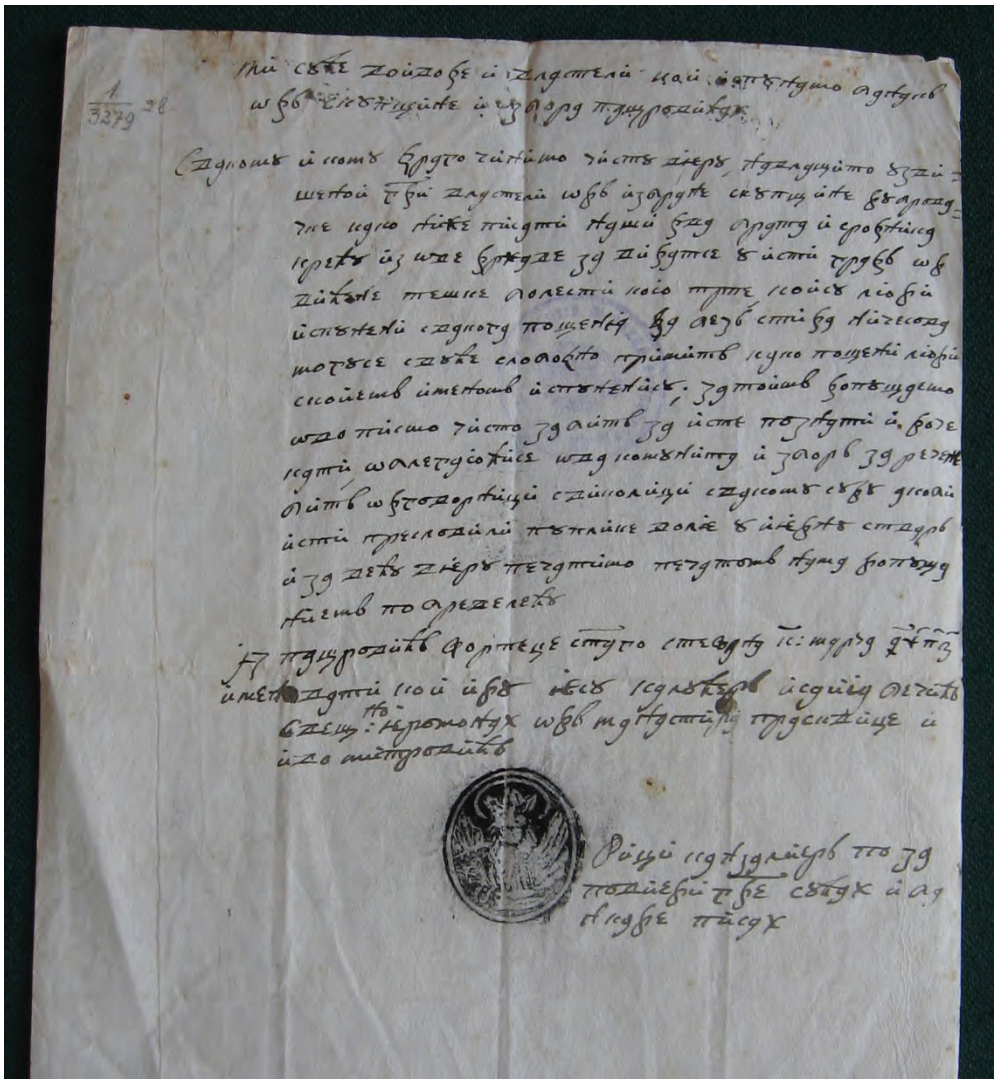

Издавач
Савез слависти̏чких друштава Србије
ssds.org.rs

За Издавача
Др Рајна Драги̏ћевић

Припрема за штампу
Душко Ћосић

Штампа
Чигоја штампа

Тираж
50

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

930.253(497.16)"17"
091=163.41(497.16)"17"

СТАНИШИЋ, Вања, 1961-
Ћирилички документи XVIII века из Боке которске / Вања Станишић.
- Београд : Савез слависти чких друштава Србије, 2020 (Београд : Чигоја штампа). - 140 стр. : факсимил. ; 24 cm. - (Едиција Слависти чки списи)

Тираж 50. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-81622-03-2

а) Архивска грађа -- Ортографија -- Бока которска -- 18в б) Српски рукописи -- Бока которска -- 18в

COBISS.SR-ID 24734473